

Zo zbierok Vojenského historického múzea v Piešťanoch - Lietadlo Let L - 200A

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ČÍSLO 5 / MÁJ 2012

Slovenky v Afganistane

str 10 - 11

/ Pavol VITKO

/ foto autor, mjr. Milan VANGA, Ivan KELEMENT

M. Glváč: Chcem transparentný rezort

Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič poveril 4. apríla riadením rezortu obrany Martina Glváča. V ten istý deň na MO SR prevzal funkciu od bývalej premiérky Ivety Radičovej, ktorá bola poverená riadením rezortu obrany. Po plných vojenských počtách sa nový minister v Klube MO SR prihovril zamestnancom ministerstva a príslušníkom ozbrojených síl aj slovami: „Do tohto rezortu prichádzam ako civil s veľkou pokorou a budem sa usilovať čo najviac počúvať odborníkov, usilovať sa nasiaknuť čo najviac problematiky a odbornosti, aby som vedel veci správne vyhodnotiť a rozhodnúť.“

Dňa 17. apríla ministra obrany Martina Glváča uviedol do úradu predseda vlády Robert Fico. Na tlačovej besede po pracovnom rokovaní s vedením ministerstva premiér vyslovil želanie, aby slovenská armáda naďalej požívala takú vysokú mieru dôveryhodnosti, akéj sa teší v ostatných rokoch. Premiér uviedol, že Slovensko sa bude naďalej zúčastňovať na operáciách medzinárodného krízového manažmentu, no len na

tých, ktoré budú mať mandát medzinárodného spoločenstva. Tiež uviedol: „Vojaci sa zúčastňujú na rôznych záchranných prácach, v rôznych krízových situáciách a tu som požiadal pána ministra o pripravenosť, či už pôjde o povodne, alebo čokoľvek iné.“ Minister Glváč zdôraznil, že v rezorte bude vyžadovať absolútnu transparentnosť. Povedal: „V prvom rade začneme šetriť od seba, to znamená na civilnej zložke. Ale rezervy musí nájsť aj vojenská zložka. Kým si poriadok neurobíme my a neefektívne určité procesy, tak nemôžeme mať ani ambíciu uchádzať sa v tejto ekonomickej situácii, či už v Európe, ale zvlášť na Slovensku, ani o jedno euro navyše.“ Minister Martin Glváč predstavil aj svojho štátneho tajomníka Miloša Koterca a ocenil, že svoje dlhoročné skúsenosti najmä z diplomacie využije v prospech rezortu obrany. Tiež zdôraznil, že náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálmajor Peter Vojteč má jeho plnú dôveru.

Milan VANGA

Máme tu jar: Príroda sa opäť zazelenala a aj nebo je krásne modré. Možno to znie ako klišé, ale so začiatkom nového prírodného cyklu prišlo v tomto roku tých zmien v našom okolí o trochu viac. Vo vedení rezortu máme nových ľudí, ktorí po svojich predchodcoch prebrali zodpovednosť za obranu štátu a za plnenie záväzkov Slovenska vyplývajúce z členstva v medzinárodných štruktúrach.

Nás vojakov takéto zmeny nemajú prečo ovplyvňovať, a ani nemáme dôvod zaoberať sa nimi. Naš punc apolitickosti, ako jedna z podmienok služby štátu, musí byť zachovaný, nech je vo vedení štátu a rezortu človek z ktorejkoľvek strany politického spektra. Máme svoje ciele, úlohy a odhodlanie popasovať sa s problémami, ktoré súčasnosť prináša. Ako vojaci očakávame, že „tí hore“ nám na plnenie úloh vytvoria najlepšie možné podmienky, aké nám rozpočet dovoľí. K tomu sociálne istoty, ktorých zachovanie deklaruje nový minister v rozhovore v tomto čísle.

Sú však aj veci, ktoré od peňazí nie sú závislé, ako napríklad obsah informácií, ktoré sa k nám dostávajú aj zo stránok Obrany. Rezortný mesačník má byť o vojakoch a pre vojakov bez ohľadu na to, akú farbu trička má vedenie rezortu. Pre nás vojakov sú len dve farby, a to farby uniformy.

Máme tu jar: Príroda sa opäť zazelenala a nebo je znova krásne modré.

Želám vám peknú jar!

Z obsahu

Nedobytná brána

str. 12 - 14

Lean Six Sigma

str. 16 - 17

Posledná plavba

str. 28 - 31

4-5 Krátko z rezortu
6-7 Rozhovor s ministrom
8-9 Odkaz z ISAF
10-11 Slovenky v Afganistane
12-14 Nedobytná brána
15 Hrdina západného odboja
16-17 Lean Six Sigma

18 GLOBSEC 2012
19 TECHNIKA-krátko
20-23 Protivzdušné zbrane
24-25 Podpora spolupráce armád NATO
26 Úspešná Morava
27 Dôstojník Ján Fedák

28-31 Posledná plavba Enterprise
32 TECHNIKA-krátko
33 Jediná technická
34 Najchutnejší chlieb
35 Trochu otcovský, trochu vodcovský
36-37 Špeciálne jednotky kyberpriestoru

38-39 Správny človek na správnom mieste
40-41 UNPROFOR otváral dvere
33 Keď je tato v Afganistane
44-46 servis*tipy*rady
47 Bronco s navádzanými bombami

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XX, č. 5/2012
Redakčná uzávierka 26. 4. 2012
Do výroby zadané 4. 5. 2012

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
Kommunikačný a tlačový odbor

Zástupca šéfredaktora:
PhDr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktor:
Jozef ZIAK, plukovník v zálohe
tel.: 0960 338 352, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

Vedúca vydania a jazyková úprava:
Ing. Eleonora BUJACKOVÁ
tel.: 0960 313 054
e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk

Fotograf:
Mgr. Ivan KELEMENT
tel.: 0903 820 698

Tajomníčka redakcie:
Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Grafická úprava:
kapitán Ing. Otakar HRABÁK
Ivana MIŠKOLCIOVÁ
tel.: 0960 313 054
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Adresa redakcie:
Mesačník OBRANA
Kommunikačný odbor MO SR
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mosr.sk/obrana

Tlač:
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Na titulnej strane
npor. Denis Haasová
foto mjr. Milan VANGA

© Ministerstvo obrany SR
EČ 41208, ISSN 1336-1910

V Bruseli o summite NATO

/ mjr. Milan VANGA

Minister obrany SR Martin Giváč sa 18. apríla v Bruseli zúčastnil na zasadnutí ministrov obrany NATO. Rokovanie sa nieslo v duchu blížiaceho sa májového summitu NATO v Chicagu, od ktorého sa očakáva prijatie spoločného rozhodnutia spojencov o budúcnosti operácie ISAF v Afganistane a možnostiach a potrebách Aliancie v budúcnosti. Minister Giváč ubezpečil partnerov, že vláda Slovenskej republiky bude pokračovať v plnení svojich záväzkov voči NATO a bude podporovať silné transatlantické väzby. „Slovenská republika musí v nasledujúcich rokoch vykonať fiškálnu konsolidáciu v súlade s novými záväzkami v rámci Európskej únie. Zároveň sme si vedomí, že pokračujúce znižovanie obranných výdavkov je v dlhodobom horizonte neudržateľné,” povedal M. Giváč. Ministri obrany NATO diskutovali o spôsoboch, ako zabezpečiť potrebné aliančné spôsobilosti v období poznačenom finančnou krízou. Podľa generálneho tajomníka NATO Andersa Fogha Rasmussena je ďalším očakávaným cieľom summitu aj pokrok v Iniciatíve prepojených síl (Connected Forces Initiative), ktorá zabezpečí, že aliančné sily budú schopné spolupracovať v oblasti výcviku, spoločných cvičení a kompatibilného vybavenia. Všetky iniciatívy zamerané na budovanie spôsobilostí pod hlavičkou Obranného balíka podľa ministra Giváča treba vnímať ako prepojené a vzájomne sa dopĺňajúce. „Z praktických dôvodov by sme zrejme mali uvažovať aj o tom, ako "labyrint" týchto iniciatív ďalej zjednodušiť,” dodal. Podľa ministra je obranné plánovanie NATO v tomto smere najlepším nástrojom na ich implementáciu, keďže musí vhodným spôsobom zohľadňovať a prepájať všetky národné, mnohonárodné a aliančné ciele v oblasti spôsobilostí.

Slovensko odovzdalo velenie

Mierová operácia United Nations Truce Supervision Organization je prvou a zároveň najstaršou operáciou Organizácie spojených národov, ktorá vznikla na základe Bezpečnostnej rezolúcie OSN č. 50 ako oficiálne ukončenie arabsko-izraelských konfliktov v roku 1948 v regióne Blízkeho východu. Od roku 1948 UNTSO prešlo viacerými zmenami. Organizačne sa člení na tri pozorovateľské skupiny, ktoré sú rozmiestnené v Južnom Libanone, na Golanských výšinách (Sýria a Izrael) a v Egypte (oblasť Sinajského polostrova). Ozbrojené sily SR majú v UNTSO dlhodobu (od r. 1998) zastúpenie prostredníctvom dvoch dôstojníkov ako vojenských pozorovateľov s ročným mandátom. Po uplynutí 12 mesiacov na pozícii veliteľa koncom marca došlo k zmene velenia OGGT. Hlavný veliteľ misie UNTSO genmjr. Juha Kilpia vysoko ocenil prácu, lojalnosť, profesionálny prístup a najmä bezproblémové slovenské velenie a riadenie pozorovateľskej skupiny s 37 pozorovateľmi z 19 krajín. Za výborne odvedenú prácu prevzal pplk. Češek prestížne ocenenie „Letter of Appreciation”.

/ kpt. Štefan GÉCI

/ Pavol VITKO

/ foto Ivan KELEMENT

Rokovali experti RCHBO

V Bratislave na MO SR sa v dňoch 2. až 4. apríla stretli experti radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (RCHBO) z NATO, Čiech, Poľska, Maďarska, Rakúska a Slovenska. Seminár špecialistov RCHBO krajín strednej Európy v rámci projektov regionálnej obrannej spolupráce otvoril brigádnny generál Jindřich Joch, náčelník štábu operácií Generálneho štábu OS SR. „Cieľom rokovania bolo identifikovať projekty ďalšej budúcej spolupráce v RCHBO v rámci Pooling and sharing CBRN capabilities založenej na iniciatíve Smart defence. To znamená, aby partneri v budúcnosti nemuseli budovať všetky spôsobilosti obrany v tejto oblasti, ale aby sme sa podieľali na tom, v čom je kto silný,” povedal plukovník Miroslav Ofčárov. „Momentálne je dôraz na diskusiu o spôsobilostiach v rámci biologickej detekcie,” povedal podplukovník Oliver Toderiška, veliteľ práporu RCHBO v Rožňave. „Chemici“ z Rožňavy sa tento rok začínajú pripravovať aj na začlenenie do NRF (NATO Response Force – sily rýchlej reakcie NATO). Plukovník Christopher Harnnes z NATO vysoko ocenil odbornú diskusiu a pripravenosť slovenskej strany, ktorá bola podľa neho potvrdením, že Ozbrojené sily SR aj v tejto oblasti obrany kráčajú s najnovším vývojom.

Otvorené nebo

V Centre pre obrannú spoluprácu (RACVIAC) v Chorvátsku sa uskutočnil od 27. marca do 5. apríla letecký pozorovací kurz k Zmluve o otvorenom nebi (Open Sky). Organizovaný bol v spolupráci s Kanadou, Chorvátskom, Nemeckom a Maďarskom. Jeho cieľom bolo výškoliť pracovníkov z krajín východnej a juhovýchodnej Európy v plánovaní, organizovaní a realizácii pozorovateľských misií na základe ustanovení Zmluvy o otvorenom nebi, čím sa zvyšujú administratívne kapacity v oblasti bezpečnostnej spolupráce. Teoretická časť prebiehala v RACVIAC centre Rakitje a praktická časť bola na letisku Pleso Airbase v Záhrebe. Významným prispievateľom do kurzu bolo Maďarsko, ktoré poskytlo lietadlo AN-26, ktoré je schválené na výcvik pozorovacieho letu. Ten sa uskutočnil na území Chorvátskej republiky. Kurz bol určený pre vojenský personál, ktorí sa podieľa a zapája do plnenia misie OST. Viedlo ho päť lektorov z Kanady, Chorvátska, Nemecka a Maďarska. Frekvenciou boli z Albánska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Maďarska, Čiernej Hory, Macedónska, Poľska, Srbska, Slovenska a Slovinska. Slovensko zastupoval rotný Peter Hudák pôsobiaci ako palubný operátor na leteckej technike typu L-410 FG v dopravnej letke dopravného krídla v Kuchyni.

/ Pavol VITKO

Úcta veteránom bojov o Britániu

Účastníci západného odboja v boji proti nacizmu za 2. svetovej vojny resp. ich rodinní príslušníci 17. apríla už po jedenásty raz prevzali príspevky z fondov Kráľovského letectva a pozemných síl Veľkej Británie. Dvomi veteránmi a 27 rodinnými príslušníkmi bývalých bojovníkov ich symbolicky odovzdala veľvyslankyňa Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska Susannah Montgomery. „Rada by som vyjadrila srdečnú vďaku a obdiv za skutky, ktoré vykonali odvážni Slováci, ktorí bojovali v 2. svetovej vojne. Pomohli nám vyhrať slobodu, ktorú si dnes užívame”. Motivácia, nádej a odhodlanie bojovať sú nesmierne dôležité v živote človeka, vyzdvihol štátny tajomník ministerstva obrany Miloš Koterec. Tieto vlastnosti zohrali dôležitú úlohu v živote tisícov mužov a žien, ktorí slúžili v britskej spojeneckej armáde. Pripomenul, že ani po vojne to nemali ľahké. „Mnohí z vás ste boli aj po roku 1948 vtedajším režimom prenasledovaní, často ste strácali svoju občiansku česť, brzdlilo sa vaše ďalšie uplatnenie v živote,” povedal. Koterec. V leteckých jednotkách na území Británie slúžilo cez 2. svetovú vojnu 3563 Čechov a Slovákov, z nich 531 zahynulo. Zo Slovákov a Čechov, ktorí bojovali o Britániu, žijú na území Slovenska Mikuláš Spiegel (na fotografii s riaditeľom Vojenského historického ústavu pplk. Miloslavom Čaplovičom), Štefan Miklánek a Milan Plka. V Británii žije z našich veteránov západného odboja posledný Slovák, a to Ivan Schwarz, rodák z Bytče.

Dva piliere stability

JÁN KUBIŠ, osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka OSN v Afganistane a vedúci Pomocnej misie OSN v Afganistane:

Ako hodnotíte očakávanú skutočnosť, že v roku 2014 by sa mala ukončiť operácia ISAF v Afganistane?

Predovšetkým predpokladám, že zámery, ktoré si stanovila Aliancia a velenie ISAF, budú dodržané. Akákoľvek akcelerácia či zneistovanie rôznymi diskusiami, že to treba urobiť urýchlene a polemika nad rôznymi ďalšími konfiguráciami, len pridáva k neistotám či nepredvídateľnostiam. Vyvoláva to prívla otázok a pôsobí skôr smerom k nestabilite v krajine. Preto som veľmi rád, že summit v NATO v Chicagu sa podľa mojich informácií pripravuje tak, aby dal veľmi jasný signál v dvoch smeroch. Teda že plán, ktorý bol stanovený, sa bude dodržiavať a v zásade sa vyplní tak, ako sa predpokladalo. No a že medzinárodné spoločenstvo aj po roku 2014 bude nadalej poskytovať nevyhnutnú pomoc afganským národným bezpečnostným silám, ktorým tak umožní ďalej pokračovať vo výcviku, vo zvyšovaní kvality a pripravenosti. Zároveň sa to do istej výšky týka aj financovania týchto síl. Takýto záväzok je veľmi potrebný. Druhým pilierom stability je medzinárodná podpora Afganistanu aj po roku 2014 v nevojenskej oblasti. Pevne dúfam, že tokijská konferencia v júli tohto roka potvrdí podobne silný záväzok, pokiaľ ide o civilnú pomoc.

Ako si predstavujete pomoc v bezpečnostných silách po ukončení operácie ISAF?

Napríklad na základe dvojstranných dohovorov o strategickom partnerstve. Predpokladám, že mnoho krajín bude ďalej poskytovať určitú pomoc v oblasti výcviku. Zároveň predpo-

kladám, že aj Aliancia ako taká si vytvorí určitý program pomoci v oblasti výcviku, ktorý bude pokračovať po roku 2014. ISAF sa teda síce skončí, no to neznamená, že sa končí pôsobenie aj pomoc Afganistanu či už z úrovne jednotlivých krajín, alebo Aliancie ako takej.

Očakávate, že medzi týmito krajinami bude aj Slovensko?

Myslím, že máme čo ponúknuť. A ak už nie bilaterálne, na to sme dosť malý hráč s obmedzenými zdrojmi, tak určite v rámci NATO. Napríklad v rámci očakávaného pokračujúceho výcviku.

Ako zo svojej súčasnej pozície hodnotíte pôsobenie slovenských vojakov v Afganistane?

Dnes by som to možno nemal hovoriť až takto, lebo nosím „čiapku“ OSN, ale i tak sme jednoznačne zodpovedným partnerom. Ukázali sme to aj tým, že pôsobíme vo veľmi zložitých oblastiach a vo veľmi náročných špecializáciách. Na počet ozbrojených síl tiež pôsobíme v ISAF s pomerne silným počtom ľudí. Nevieť sice, aké sú plány, ale predpokladám, že tento počet ostane stabilný. V každom prípade ešte raz: Slovensko je dobrým spojencom Afganistanu a dobrým partnerom v rámci Aliancie aj ISAF.

Pavol VITKO

Minister obrany SR Martin GLVÁČ

Záujmy rezortu budem brániť maximálne

Vaša nominácia na post ministra obrany bola pre verejnosť skôr prekvapením. S armádou vás podobne ako vášho predchodcu doteraz nič nespájalo. Prečo teda rezort obrany?

Všade vo svete je bežným javom, že ministrom obrany je civil. Nevidím žiadny problém v tom, že doteraz som sa vo veciach okolo armády neangažoval. Skôr naopak – nikto ma nemôže obviňovať, že som napojený na zbrojárské firmy a že by som v pozícii ministra presadzoval ich záujmy. Navyše, za štátneho tajomníka som si vybral Miloša Koterca, dlhoročného diplomata, ktorý niekoľko rokov pôsobil v našej stájej delegácii pri NATO v Bruseli. Verím, že spoločne vytvoríme skvelý tandem a naše predošlé skúsenosti maximálne využijeme. Mám ambíciu byť kvalitným ministrom a viem, že bez spolupráce s profesionálmi vnútri rezortu to nedokážem. Som právnik, nie vojak. Mojou úlohou je presadzovať také riešenia, ktoré prinesú predovšetkým stabilitu rezortu a podmienky na jeho primeraný rozvoj. Budem pozorne načúvať odborným riešeniam problémov z úst odborníkov z radov profesionálnych vojakov. Mimochodom, som absolventom vojenskej katedry vysokej školy, ktorú som ukončil s hodnosťou čatár absolvent.

Slovenská republika ako členský štát NATO by mala ročne vyčleniť na rezort obrany minimálne dve percentá HDP.

Narodil sa 20. novembra 1967 v Bratislave. Absolvoval strednú ekonomickú školu so zameraním na zahraničný obchod, a potom Právnickú fakultu UK v Bratislave. Pracoval v rôznych obchodných spoločnostiach ako podnikový právnik, neskôr ako podnikový manažér. Od roku 2006 pracoval vo funkcii štátneho tajomníka Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky. Po voľbách v roku 2010 zasadol do poslaneckých lavíc NR SR ako poslanec za stranu SMER-SD. Je aktívnym športovcom, venuje sa basketbalu, tenisu a lyžovaniu. Má dve deti.

Doteraz sme to nespĺnili ani raz. V tejto súvislosti sa už veľakrát diskutovalo aj o našej dôveryhodnosti v očiach Aliancie. Zabojujete v tejto súvislosti o vyšší rozpočet?

Záujmy rezortu budem, pochopiteľne, brániť v maximálnej možnej miere, a to aj na rokovaniach s ministrom financií. Treba však otvorene povedať, že dve percentá HDP na obranu dáva momentálne len veľmi málo krajín. Preto si nemyslím, že by sa táto téma mala spájať s našou dôveryhodnosťou v očiach členských krajín NATO. Sme plnohodnotným členom a naši vojaci robia Slovensku v zahraničí dlhodobu dobrú meno, čo samozrejme, Aliancia vníma. Problém s obranným rozpočtom má v súčasnosti väčšina členských krajín, a práve toto vytvára priestor na užšiu spoluprácu v oblastiach, ako spoločný výcvik, obstarávanie, výmena skúseností, čo v konečnom dôsledku šetrí financie. Užšia spolupráca spojencov navyše rozširuje pásmo dôvery.

Plánujete zmeny v počtoch našich vojakov v zahraničí?

Pôsobenie našich vojakov v zahraničných operáciách vyplýva zo záväzkov Slovenskej republiky v rámci členstva v medzinárodných štruktúrach. Misie pod velením OSN – UNFICYP na Cypre, NATO – ISAF v Afganistane, či EÚ – EUFOR ALTHEA pripravujú našich vojakov aj na efektívne pôsobenie doma v rámci domáceho krízového manažmentu. Top prioritou Slovenska z pohľadu zahraničných operácií je už dlhodobo Afganistan. Je však predčasné ho-

vorit o konkrétnych číslach, či zmenách. Sme členom Aliancie, a preto zásadné rozhodnutia môžu prísť až po summite v Chicagu, kde bude ISAF jednou z hlavných tém. Čo sa týka ostatných misií, chcem sa vyhnúť náhlym záverom a vyhláseniam. Nie je to problematika, ktorá sa dá vyriešiť mesiac po nástupe do funkcie. V demokratickej krajine sa ministri menia a menia sa aj vlády. To je v poriadku. Ale to čo zostáva a musí zostať, je kontinuita nášho strategického obranného a bezpečnostného začlenenia v euroatlantickom priestore. Sme členmi NATO a máme záruky, ale i záväzky vyplývajúce zo systému kolektívnej obrany. Sme členmi EÚ a máme zodpovednosť za napĺňanie Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ. SR a jej ozbrojené sily musia zostať pevnou súčasťou tohto severoatlantického spoločenstva ako dôveryhodný, akcioskopný a spoľahlivý partner. Hlásime sa k našim medzinárodným záväzkom a budeme ich naďalej dôsledne naplňovať.

Premiér R. Fico na spoločnej tlačovej konferencii v apríli ohlásil, že žiadne veľké nákupy techniky, resp. zásadná modernizácia sa konať nebudú. Znamená to teda, že armáda môže zabudnúť aj v tomto volebnom období na taktické dopravné lietadlá Spartany?

Mám ambíciu byť ministrom, ktorý nebude mať veľké oči a neslúbi hocičo, len aby po štyroch rokoch z toho zostali prázdne reči. Finančná situácia v rezorte obrany je taká, aká je. Platí, že na zásadnú modernizáciu peniaze nie sú. Všetko, čo sa nám podarí pre našich vojakov obstaráť, budem považovať za úspech, pretože považujem za dôležité, aby mali vojaci vytvorené kvalitné podmienky na plnenie ich ťažkých úloh.

V tejto súvislosti sa v poslednom čase často skloňovali naše MiG-29, resp. projekt Spoločné nebo s našimi západnými susedmi. Vidíte reálne vytvorenie spoločnej stíhacej letky s Českou republikou?

Nie. O vytvorení spoločnej letky s Českou republikou v súčasnosti neuvažujeme. Spolupráca našich dvoch krajín v oblasti obrany v súčasnosti smeruje k harmonizácii obstarávacích cyklov. Oblasť na intenzívnu bilaterálnu spoluprácu s Českou republikou je viacero, ale obmedzený zdrojový rámec nám v súčasnosti nedovoľuje plánovať obstarávanie komodít s veľkým finančným objemom. Technický život našich MiG-ov siaha až do horizontu najbližších 20 rokov. V súčasnosti však riešime strednodobý plán obstarávania založený na prioritách. Obnova alebo prezborenie stíhacieho letectva medzi nimi momentálne nie je.

Na už spomínanej aprílovej tlačovej konferencii ste avizovali šetrenie, a to najmä v civilnej zložke. Máte už konkrétnu predstavu, ako by mal tento proces prebehnúť?

Áno, povedal som, že šetriť musíme začať od seba a to platí. V tomto rezorte to nemôže donekonečna fungovať tak, že stále budeme pýtať peniaze a na druhej strane tu bude naďalej fungovať prezamestnanosť. Nechcem sa dotknúť nikoho, kto v tomto rezorte pracuje, ale jednoducho povedané: pracovný proces treba zefektívniť. Samozrejme, neznamená to, že vojaci vo svojich radoch nemôžu tiež hľadať rezervy. O tejto téme už intenzívne rozprávame s náčelníkom generálneho štábu. Dovoľte mi však na tomto mieste deklarovvať, že si vážim každého vojaka profesionála bez ohľadu na hodnosť a funkciu, ktorý zodpovedne a statočne slúži našej krajine. Rovnako si vážim každého civilného zamestnanca ministerstva obrany, ktorý kvalitne a čestne plní svoje úlohy. Mojou snahou je a bude odstrániť trecie plochy medzi civilnou a vojenskou zložkou rezortu. Som pripravený posilniť kompetencie tým zložkám, ktoré ich potrebujú na účinné plnenie úloh.

V médiách sa v poslednom čase naplno rozbehla diskusia o plánovaných zmenách, ktoré majú súvisieť s výsluhovými dôchodkami. Preto je namieste otázka, aké zmeny plánujete v sociálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených zborov?

Výsluhové zabezpečenie vojakov a policajtov je zakotvené v zákone č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a má zohľadňovať špecifické činnosti, ktoré príslušníci silových rezortov počas svojej služby vykonávajú. Už pri nástupe do funkcie som avizoval, že sociálne výhody pre vojakov chceme zachovať. Je fakt, že zákon č. 346/2005 o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl SR si vyžaduje zmenu a na tieto zmeny v podmienkach služby úzko nadväzuje aj adekvátne sociálne a výsluhové zabezpečenie. Avšak zmena legislatívy je zložitý proces, ktorý si vyžaduje diskusiu rezortu obrany s rezortom vnútra, financií a ďalšími relevantnými subjektmi. V súčasnosti už na koncepcii oboch zákonov pracuje expertná skupina, ktorá zohľadňuje potreby ako aj možnosti v súčasnej finančnej situácii, v ktorej sa nachádzame. Nám predovšetkým ide a pôjde o to, aby legislatíva podporovala motiváciu príslušníkov Ozbrojených síl SR pracovať v armáde čo najdlhšie. Chceme dať priestor a podmienky kvalitným, vzdelaným a perspektívnym ľuďom, aby mali záujem dlhodobo pôsobiť v rezorte a neodchádzali do lukratívnejšieho súkromného sektora. Ak nám budú odchádzať najlepší ľudia, ktorých vzdelávanie, príprava i výcvik stáli nemalé prostriedky, budeme trestuhodne mrhať potenciálom, ktorý máme.

Peter SUSKO

Minister obrany ČR A.VONDRA: V Afganistane pokračujeme

Pán minister, ktoré oblasti dvojstrannej spolupráce považujete aj po rokovaní s ministrom obrany SR Martinom Glváčom na bratislavskom GLOBSEC-u za ťažiskové?

Boli to zatiaľ len pracovné raňajky, širšie rokovania nás ešte iba čakajú, ale aj tak mám z perspektívy našej spo-

lupráce dobrý dojem. Iste budeme schopní dotiahnuť do konca spoločnú deklaráciu, kde označíme predbežne oblasti, na ktorých budeme chcieť pracovať. Bude to výsledok analýz a práce vojakov i odborníkov, ktorí nám niekoľko mesiacov pripravujú podklady. Určite je to oblasť vzdelávania, výcviku či logistiky, ako aj možná spolupráca pri záchranných operáciách.

A čo spoločné nákupy a spoločné spôsobilosti?

To je vyššia forma spolupráce. My sme v poslednom roku začali nakupovať cez agentúru v rámci NATO. Napríklad pri nákupe munície sme dokázali ušetriť až 20 % prostriedkov tým, že sme eliminovali režiu na sprostredkovateľov. No určite jednou z možností je dohodnúť sa aj na niektorých spoločných nákupoch, pretože čím viac toho nakupujete, tým je väčšia šanca dosiahnuť si množstvové zľavy. Druhou formou, ktorá si vyžiada trochu väčšie úsilie,

je pokúsiť sa zladit akvizíčné cykly pri niektorých nákupoch techniky. Tak aby obidve krajiny mohli postupovať spoločne pri prezborení či modernizácii niektorých systémov. Takéto zladenie by mohlo byť napríklad pri prostriedkoch radarovej ochrany, ale to je zatiaľ naozaj iba úvaha.

Kladiete stále istý dôraz na to, že ak budete modernizovať, treba prihliadať aj na možnosti domáceho priemyslu?

Každý štát chce podporovať domáci priemysel. Je to prirodzené a je to v poriadku. Dôležité je, aby to bolo v súlade s elementárnymi pravidlami na trhu. Dnes máme európsky obranný balíček, ktorý definuje pravidlá hry pre akvizície v zbrojnej výrobe a s ňou súvisiacimi oblasťami. Čiže tieto pravidlá musíme rešpektovať, ale popritom považujeme podporu domáceho priemyslu za legitímnu. Komunikujeme s Asociáciou obranného priemyslu Českej republiky a predpokladám, že na Slovensku postupujete podobne. Zároveň si myslím, že aj tu je priestor na kooperáciu medzi českými a slovenskými firmami. Napokon, ľudia z tejto oblasti sa často veľmi dobre poznajú.

Aké sú vaše ďalšie plány v Afganistane?

Máme mandát do decembra, takže musím ísť ešte v tomto roku do parlamentu so žiadosťou o obnovenie mandátu na roky 2013 a 2014. Predpokladám, že ešte dva roky v Afganistane pobudneme. V tej poslednej fáze sa budeme viac orientovať na výcvik afganských armádnych aj policajných síl. Pretože tak ako celá Aliancia chceme, aby Afganistan bol schopný čo najskôr zabezpečovať si bezpečnosť vlastnými silami.

Pavol VITKO

„O 17:15 prišla SMS-ka a o 17:45 sme boli pripravení vyraziť na ženijné práce mimo tábora,“ hovorí o profesionalite slovenských ženistov veliteľ čaty logistickej podpory multi-funkčnej ženijnej rotý v afganskom Kandahare poručík Michal Halas.

/ Pavol VITKO

Odkaz z ISAF: „V júni zdraví doma!“

Zástupca veliteľa rotý nadporučík Viktor Bandor spomenie, že pri tomto zásahu na nepreverenom priestore im už za tmy robili spoločníkov navôkol pobehujúce šakaly. Na pomoc si ich vyžiadali priamo americkí ženisti z US Red Horse. Bolo tu tiež nebezpečenstvo, že na nich niekto môže mieriť zo zálohy. Odminovanie a ženijné práce spojené s odstraňovaním havarovaného bezpilotného lietadla Predator však zvládli výborne. Osobne sa im za to do slovenského tábora prišiel podakovať aj veliteľ základne americký brigádny generál Scott Dennis.

Nehaňte „mojich“ ženistov

„Napríklad, keď zimné privalové dažde zaliali časť základne, za tri dni sme dokázali prečerpať 17 miliónov litrov vody,“ dodáva veliteľ rotý nadporučík Ján Štüber. Hovorí o ďalších a ďalších splnených úlohách. Čo teda mrzí podplukovníka Juraja Česeneka, ktorý pôsobí na medzinárodnom veliteľstve kandaharskej leteckej základne ako hlavný inžinier? Nuž – jeden jeho poznatok. Podľa neho akoby v poslednom čase práca našich ženistov doma strácala vážnosť. Iste – stráženie, činnosť provinčných rekonštrukčných tímov, likvidácia nástražných výbušných systémov alebo výcvik afganských vojakov a policajtov – to všetko sú mimoriadne dôležité úlohy. Vojaci slovenského kontingentu ich plnia na skvelej úrovni. On však nedá dopustiť ani na ženistov. „Velenie základne si ich prácu mimoriadne váži. Veliteľ generál Dennis aj ostatní dôstojníci medzinárodného štábu vedia, že ak dostanú na starosť samostatný projekt, viac sa oň netreba starať. Na našich je totiž absolútne spoľahliví.“ Možno dodať, že len za prvé tri mesiace tohto roka slovenskí ženisti plnili 33 projektov. Od zdokonaľovania a rekonštrukcie opevňovacích systémov, cez rozširovanie letiskovej plo-

chy, až po úpravy korýt riek, ktoré zjari opäť vysychajú. Podplukovník Česenek mimoriadne oceňuje aj pohotovosť našich ženistov, pretože niektoré veci treba riešiť naozaj okamžite. „To, čo by mi aj v prípade menšieho kontraktu trvalo dohodnúť za veliteľstvo KAF s civilným kontraktormi týždeň či mesiac, to je so slovenskými vojakmi otázku dohody za pár hodín alebo dní,“ konštatuje podplukovník. Dodáva, že slovenská rota je preto jeho pravou rukou. Nehovoriac o tom, že slovenskí vojaci svoju profesionálnu prácu prinášajú veleniu základne úsporu nemalých finančných prostriedkov.

„Afganistan je po jedenástich rokoch vo vojenskej uniforme moja prvá zahraničná misia. Dá sa povedať, že je to taká skúška ohňom,“ povedal nám rotmajster Erik Bednár. V rámci multifunkčnej ženijnej rotý velí strojnému družstvu. Zastihli sme ho, keď spolu s ďalšími slovenskými kolegami budoval nocľaháreň pre afganských vodičov. Ti aj z veľkých diaľok privážajú do základne tovar. No po kontrole čakajú na samotný výjazd do areálu aj niekoľko dní či týždňov. „Vodiči, ktorí prichádzajú do základne, sú celkom priateľskí. Vedia, že spolupráca s operáciou ISAF im dáva prácu. No a nám sú vďační za to, že pri neraz dlhom čakaní im podstatne zlepšime podmienky na život,“ konštatuje nrtm. Bednár. Ukazuje tiež, že afganskí vodiči majú hneď vedľa nocľahárne aj malú drevenú modlitebňu, ktorú im postavili predchodcovia súčasných slovenských ženistov.

A ešte podplukovník Česenek. Z pozície príslušníka veliteľstva KAF dodáva, že slovenskí ženisti by mohli disponovať niektorou technikou, ktorú nateraz k dispozícii nemajú. Napríklad často potrebujú žerňav. Riešenie však existuje. Hoci je komplikovanejšie. Ak ho potrebujú, dá sa zapožičať od kontraktorov. Tak či tak – nepochybuje o tom, že naši zadané úlohy splnia aj v budúcnosti.

Minca od generála

Slávnostný nástup pred odletom na Slovensko spojený s „medailovačkou“ zažíva každá rotácia v ISAF. No len výnimočne sa stane, aby si veliteľ kandaharskej základne osobne pozval k sebe dôstojníka v hodnosti kapitána. S tým, že mu

Ako inak, kpt. Nedúchal posunul zásluhy aj na svojich podriadených: „Rád by som zdôraznil, že vaše ocenenie a vaše slová, ktoré si veľmi vážim, nepatria len mne, ale všetkým príslušníkom našej slovenskej strážnej jednotky. Od prvého dňa nášho 9-mesačného nasadenia sme úlohy plnili ako jeden silný celok, o ktorý som sa ja ako veliteľ jednotky mohol vždy oprieť.“

Afganistan bola Nedúchalova druhá zahraničná misia. Prvý raz tento ambiciózný dôstojník slúžil v operácii KFOR v Kosove. Dnes z neho vyžaruje prirodzená autorita. Vojenčinu má naozaj v krvi. Nadväzuje na profesionálnu vojenskú službu svojho otca aj deda. „Najdôležitejšie je, že odlúčenie zvládla aj s našimi dvoma deťmi moja manželka Olga. Ďakujem jej. Bola veľmi statočná,“ podelí sa o svoje vyznamenanie aj s manželkou 33-ročný kapitán Nedúchal.

Rotný Jozef Majdiš slúžil tiež v Nedúchalovej rote. Pred jeho odchodom domov sme ho stretli v momente, keď miestnemu afganskému chlapcovi venoval rôzne vojenské nášivky a odznaky. „Vždy keď sa vraciam z misie domov, si uvedomujem, aký neskutočne dôležitý je mier. U nás ho berieme ako samozrejmosť. Keď o ňom hovoríme, vyznieva to ako formalita. Stačí byť raz vo vojne a pochopíte, že všetko môže byť inak,“ lúčil sa s Afganistanom muž, ktorý bol tiež dvakrát v Kosove.

Sedem základní je dost

„Napriek náročnej klíme vojaci so zdravím nemajú v Kandahare väčšie problémy. Riešim v podstate podobné ochorenia ako na Slovensku,“ porovnáva lekár slovenského kontingentu kapitán MUDr. Viktor Sorokáč. Tími „podobnými ochoreniami“ sú prevažne akútne choroby horných dýchacích ciest. „Občas sa vyskytne drobné zranenie. Ale to je takmer vždy pamiatka z posilňovne. Samozrejme, stres nejako odbúrať treba – a šport je najlepši spôsob. No niekedy to chalani nechtiac preženú. Odsenie si to spravidla chrbát,“ poznamená lekár kapitán. Pre budúcnosť nezabudne zdôrazniť, aby sa nikto z vojakov pred odchodom do misie nepokúsil zatajiť žiadne chronické ani iné ochorenia. Vie, že sa to stávalo – a že s tým boli problémy. V takom prípade hrozí vojakovi repatriácia. Návrh na jednu repatriáciu pritom musel dať aj on. To však bol trochu iný prípad. Aj v kandaharskej vojenskej nemocnici mu totiž potvrdili, že náš vojak si musí ísť vyliečiť zápal oka domov. Nedalo sa inak.

Podplukovník Róbert Plávka v roku 2005 velil v Iraku rote. Dnes je v Afganistane veliteľ celého 350-členného slovenského kontingentu. Aj on sa veľmi teší z dobrého zdravia našich vojakov. Dvaja vojaci Afganskej národnej armády však také šťastie nemajú. Aj tak však zdvihnú palec k oblohe na znak kamarátstva a vďaky. Je to dosť prekvapujúce. Čaka- li by sme skôr iné gesto. Ležia totiž bezvládne na nosidlách. Vidieť, že ich zranenia nie sú ľahké. No sú na tom oveľa lepšie ako pred niekoľkými dňami. Americkí vojenski zdravotníci ich prenášajú z táborovej vojenskej sanitky do sanitky kandaharskej nemocnice, kam idú na doliečenie. „Nedávno sa nám podarilo zlepšiť systém prevozu pacientov z afganského civilného prostredia na základňu a naopak. Ušetříme tak aj viac ako pätnásť minút. Je to veľmi dôležité,“ konštatuje podplukovník Plávka. Veru, ani prevoz pacientov nie je len tak. Za bezpečnosť systému na vstupnej bráne 5 (JCP 5) aj v takýchto prípadoch zodpovedajú slovenskí vojaci. Súvisia s ním rozličné kontroly a postupy. Tie tu však nebudeme opisovať...

Veliteľ Plávka sa vracia na Slovensko v júni. Doma v trebišovskom 21. mechanizovanom prápore je náčelník štábu. V Afganistane hovorí o dobrej partii. Teší sa zo všetkých strán oceňovanej profesionalite jeho vojakov. No práve on najlepšie vie, že ak sú naši vojaci dislokovaní v rámci Afganistanu až na siedmich miestach, je to na hrane. Keďže o slovenskom vrtníku či lietadle v ISAF môže iba snívaj, o to väčšia úloha je na jeho dôstojníkoch, ktorí zabezpečujú dopravu a logistiku. „Udržať sa v rámci ISAF na takej úrovni dôvery a profesionality, ktorú sme zdedili po našich predchodcoch, to chce oveľa viac ako bežné plnenie úloh. Bez maximálneho nasadenia a bez srdca nemáme šancu,“ dodáva podplukovník, ktorému jeho synovia pribalili do veliteľského batoha svoje najväčšie poklady. Mladší plyšového medvedíka a starší svoj detský futbalový dres. S tým, aby sa šťastne vrátil domov. To je aj jeho cieľ – vrátiť sa v zdraví a s hrdosťou domov so všetkými vojakmi svojej rotácie.

venuje svoju osobnú pamätnú mincu. Tá minca pritom v hierarchii vyznamenaní oficiálne nič neznamena. Je o inom. O symbolike. O chlapskom uznaní. O osobnej úcte generála.

Tým kapitánom je veliteľ slovenskej strážnej rotý Miroslav Nedúchal. Veliteľ základne brigádny generál Scott Dennis nešetřil pred nastúpenými dôstojníkmi slovenského kontingentu a veliteľstva základne superlatívmi. Ocenil najmä jeho vodcovské schopnosti: „Na vaše vedenie a riadenie ochrany základne na vstupnom a výstupnom bode 5 a aj pri ostatných činnostiach sme sa i napriek raketovým útokom na KAF mohli vždy spoľahnúť. Boli ste v prvej línii a aj preto si vašu prácu mimoriadne vážim. Spolu s vašou jednotkou ste zvýšili kredit Slovenska v operácii ISAF aj v rámci NATO.“ Čo asi sa pri tých slovách premietalo nášmu kapitánovi pred očami? Boli to možno tie desaťtisíce miestnych Afgancov, ktorých museli jeho muži preveriť pred príchodom na základňu. Často v rámci veľmi tesného kontaktu. Nehľadiac na nebezpečenstvo možného samovražedného odpalu, ani na možné ochorenia, ktoré si azda nosili so sebou. Áno, boli to tisíce hodín v strážii, keď sa základňa s vyše 25-tisíc vojakmi spoľiehala 9 mesiacov na jeho chlapov. No bol to aj agresívny dym so spaľovne, ktorá stojí len niekoľko desiatok metrov od vstupnej brány 5, najdôležitejšej v tábore – a ktorá okolo seba otravuje vzduch vrátane slovenských borcov...

/ Pavol VITKO

npor. Denisa Haasová

Kvarteto našich žien v ISAF

- Rotná Lucia Solimani, poručíčka Petra Dudžáková, nadporučíčka Denisa Haasová a poručíčka Henrieta Deáková - to sú štyri slovenské ženy, ktoré do júna slúžia na leteckej základni v Kandahare. Kde v sebe zobrali guráž vycestovať do nebezpečnej operácie ISAF? Prečo sa vôbec rozhodli pre vojenskú uniformu a ako sú so službou v ozbrojených silách spokojné? Na tieto a viaceré ďalšie otázky sme sa ich opýtali počas jarnej rotácie našich vojakov v Afganistane.

Aby sme nezabudli, našou prvou ženou v ISAF bola štábná nadrotmajsterka Ľubica Vojtová. Práve ona spoločne s rotnou Luciou Solimani sa snažili preraziť bariéru, ktorá stála medzi našimi vojakmi a ich nasadzovaním v Afganistane. Tá bariéra tu bola od roku 2002, keď sme v tejto krajine začali pôsobiť ešte v operácii Enduring Freedom. Obe ženy sa s tým nemienili zmieriť a boli na hlásení aj u náčelníka generálneho štábu. Nie, nebolo to najjednoduchšie, aj keď v Afganistane pôsobia tisíce vojakov z USA, Austrálie, Kanady a ďalších krajín. V roku 2011 k nim pribudla prvá Slovenka. A hneď po nej ďalšie štyri, ktoré sme zastihli v ich službe.

Rotná Lucia Solimani: „Muži našťastie dostali rozum...“

„V detstve som bola taký ten chlapčenský typ, takže armáda bola mojou túžbou od malička,“ usmeje sa Lucia Solimani, rodáčka z Turca. Študovala fotografiu, absolvovala ekonomickú nadstavbu, je diplomovaná zdravotná sestra a po absolvovaní sociálnej pedagogiky získala titul bakalárky. Doma v 11. mechanizovanom prápore v Martine pôsobí ako zdravotníčka, v ISAF je pomocníčka logistu. „V Kandahare mám na starosti prenájom vojenských vozidiel, administratívu okolo techniky, tiež úlohy okolo stravovania či ubytovania...“ vyratúva svoje povinnosti. Porovnáva: „Celý život sa mi pracovalo lepšie s mužmi ako so ženami. Jasně, v mužských kolektívoch treba byť niekedy trochu v nadhľade a pri rozhoroch treba vedieť, kde je hranica aj v oblasti žartov, no čo sa týka vzťahov mužov a žien, nemáme tu nijaký problém.“ Dodáva, že to nie sú žiadne ohľady, ale v rámci slovenského kontingentu predsa len cítiť, že žena je žena. Skrátka, vzťah medzi pohlaviami nie je až taký striktný či čísteľný, aký je napríklad medzi Američanmi. No opakuje, že hranica je jasná a plnenie úloh prvoradá.

„Misia spĺňa moje očakávania. Práca v medzinárodnom prostredí aj samotná atmosféra operácie je pre každého človeka, ktorý je príslušníkom ozbrojených síl, obrovskou skúsenosťou,“ tvrdí žena, ktorá slúži už deväť rokov. Za najdôležitejšie považuje, že „muži predsa len dostali rozum a zobrali nás aj do takejto náročnej operácie medzi seba“. Pravdaže, Lucia plánuje aj rodinu a deti (v prvom manželstve deti nemala). „Zatiaľ mi v ISAF robí spoločnosť

len macko Karol, ktorého som dostala od kamarátky,“ zasmieja sa. Potom avizuje, ako si chce po návrate diaľkovo „doštudovať magistra“. „Jste by som však do zahraničnej operácie rada vycestovala aj niekedy v budúcnosti,“ dodá rotná Lucia Solimani.

Poručíčka Petra Dudžáková: Vojačka musí byť silná osobnosť

Aj poručíčka Petra Dudžáková zažila v Kandahare niekoľko desiatok raketových útokov na základňu KAF. Po signále okamžité zaľahnutie na zem, treba si kryť hlavu, nasleduje zrýchlený presun do krytu. Zvykla si. Napokon – aj ona snívala o armáde od detstva. Jej cesta do uniformy však nebola priamočiara. Keď chcela ísť na vojenské gymnázium, dievčatá nebrali. No a v roku 2000 sa jej nepodarilo dostať na Vojenskú akadémiu. Petra, dievčina zo Spiša, preto vycestovala do Británie. Tri roky sa tu v rodinách starala o deti. Stále však vedela, čo chce. Jej sen sa splnil. Napokon vyštudovala Vojenskú akadémiu. Je inžinierka so špecializáciou na zbrane a muníciu. „V akadémii nás začínalo v ročníku asi 150 a skončilo nás 80. Už vtedy mi bolo zrejmé, že ak sa chce žena v uniforme presadiť, musí byť silná a cieľavedomá osobnosť,“ konštatuje poručíčka, ktorá má až 11 príbuzných so skúsenosťami profesionálneho vojaka. Vo svojom domovskom útvare v Rožňave je dôstojníčka skupiny plánovania a operácií. V rámci nášho kontingentu v Afganistane pôsobí na základni KAF ako styčný dôstojník v Joint Defence Operation Centre (JDOC – Spoločné obranné operačné centrum). Podieľa sa na koordinácii súčinnosti našej strážnej jednotky, ženistov a vojakov smerom k medzinárodnému veliteľstvu. „Na JDOC pracujem s Američanmi, Britmi, Francúzmi, Bulharmi či Rumunmi. V službe som každý deň a sedem dní v týždni. Práve dnes som mala službu do ôsmej ráno a vyšlo mi, že o 16. nastupujem znovu. Je to náročné, ale je to aj mimoriadne obohacujúce,“ konštatuje poručíčka. O voľnom čase hovoriť nemôže, ale ak predsa len má chvíľku voľna, zájde do posilňovne, prípadne s kolegyniarmi na kávu. Štvorlístok na krku od mamy a plyšová ryбка Nemo jej pripomínajú rodinu doma na Spiši, no je rada, že slúži v Afganistane. „Nie je to sice ideálna dovolenková destinácia, pretože popri teplote mám rada aj more, no nepochybne by mi účasť v operácii mala pomôcť aj v rámci môjho kariérneho rastu,“ s nadhľadom uzatvára poručíčka Petra Dudžáková.

Nadporučíčka Denisa Haasová: Najskôr policajтка, dnes vojačka

„Po gymnáziu v Piešťanoch som vyštudovala Policajnú akadémiu v Bratislave, ale napriek dobrej práci v Policajnom zbore ma to stále lákalo do armády,“ spomenie npor. Denisa Haasová. Po roku pôsobenia na Urade medzinárodnej policajnej spolupráce v Bratislave preto prijala ponuku z Veliteľstva pozemných síl v Trenčíne. Od roku 2008 tu pôsobila ako dôstojníčka civilno-vojenskej spolupráce a psychologických operácií. „Myslím si, že muži vedia rýchlejšie, otvorenejšie a priamočiarnejšie riešiť napäté alebo konfliktné situácie. Možno je to niekedy aj o niečo búrlivejšie, ale aspoň viem, na čom som a keď sa zase vyčistí vzduch, viem ako ďalej,“ hovorí žena, ktorá je doma aj v riešení právnych problémov. Hovorí o tom nielen jej titul JUDr., ale aj fakt, že priamo v Kandahare dostala zaujímavú ponuku. Aj ona najskôr pôsobila na JDOC. Nadriadení z medzinárodného veliteľstva si ju vybrali na plnenie úloh pri koordinácii vzťahov s afganskými civilnými obyvateľmi. Skrátka – pozícia akoby predurčená pre ňu. A aj preto ju niekedy vidieť so šatkou na hlave. To pri komunikácii s miestnymi z úcty k tamajším tradíciami. „Moju šatku ako ústretové gesto miestni aj viackrát pochválili. To však nie je dôležité. Hlavné je, že domáci naše úsilie v oblasti civilno-vojenských vzťahov a rôznych podporných projektov vnímajú pozitívne. V blízkosti základne budeme napríklad stavať ďalšiu školu. Vzdelanie v jazyku pasťu sa snažíme pre ľudí v širšom okolí šíriť aj prostredníctvom rádia. Ďalšie projekty sa týkajú infraštruktúry v oblasti zásobovania vodou, zdravotníctva a podobne,“ vyratúva ambicióznou nadporučíčka. Aj ona „dobíja batérie“ v posilňovni. V rámci slovenského kontingentu dokonca vyhrala súťaž v pokri. Tiež si s našimi vojakmi prichádza zahrať stolný futbal. A ak má v nedeľu čas, iste zájde na svätú omšu, ktorú na kandaharskej základni v kaplnke desiatnika Fraisa slúžiava slovenský vojenský duchovný nadporučík Peter Dziak. A čo jej v Afganistane prekáža najviac? Jednoducho – všadeprítomný prach. Vedela však, že ju tu bude čakať. Tak ako vie, že doma ju čaká jej snúbenec. Mimochodom – policajt.

Poručíčka Henrieta Deáková: „Otca ani veliteľov nesklamem“

„Ak chcem, aby muži rešpektovali mňa, ja rešpektujem ich. Aj vo svojom útvare v Rožňave chcem byť pre podriadených vzorom od rannej rozcvičky a fyzickej kondície, až po odbornú pripravenosť,“ hovorí poručíčka Deáková. Vraví, že práca v stále prevažne mužskom prostredí jej už vôbec nepríde cudzia – aj keď doma na Zemplíne vyrastala so sestrou. „Obaja rodičia, ale najmä otec, je na mňa iste hrdý. Ani jeho, ale ani svojich nadriadených určite nesklamem,“ zdôrazní vyšportovaná dôstojníčka. Poručíčka, ktorá titul bakalár získala na Vojenskej akadémii a titul inžinier na Technickej univerzite v Košiciach, má v Kandahare po-

ziciu starší dôstojník multifunkčnej ženijnej rotý. Na základni zabezpečuje aj s dodávateľmi servis vozidiel, stará sa o prísun pohonných hmôt, rokuje o dodávkach náhradných dielov a techniky so Slovenskom. „Mala som obavy, či to zvládnem, pretože logistika nie je moja pôvodná odbornosť. Celkom rýchlo som sa však dostala do problematiky. Aj v tomto je pre mňa účasť v misii veľkým prínosom,“ konštatuje žena, ktorá doma v Rožňave velí veliteľskej čate batérie podpory velenia raketometného oddielu. Všetko chlapom. V slovenskom Kempe II. v Kandahare býva spolu s rotnou Luciou Solimani. O inú ubytovaciu bunku zvanú aj „korimek“ sa tu delia nadporučíčka Haasová a poručíčka Deáková. Ženy majú pre seba aj sociálne zariadenie, s čím však neboli výraznejšie náklady. Por. Henrieta Deáková – to je aj posilňovanie, beh, cyklistika, turistika či hra na klavír. Pravdaže, ten klavír ju čaká doma. A nielen ten. V Rožňave ju čaká aj priateľ. Tiež profesionálny vojak: „Bol už v misii v Bosne a Hercegovine. Klamala by som, keby som tvrdila, že mi nechýba, no práve preto, že je vojak, bral moje vycestovanie absolútne prirodzene. A iste nie je posledné. Ani moje a ani jeho...“

Plukovník gšt. Daniel Zmeko: „Je to pokračovanie cesty“

Pravdaže, v ISAF pôsobia okrem štyroch Slovieniek aj stovky ďalších žien. Jednou z nich je austrálska podplukovníčka Catie Williamssová, ktorá velí základni Tarin Kowt – a teda aj našej strážnej jednotke. Do Air Force vstúpila v roku 1979 a slúžila už v Timore, na Blízkom východe aj v Somálsku. Keď sa jej pýtame, ako sa jej velí základni s rádovo tisíckami vojakov, tak sa len zasmieja a povie: „Ja som hrdá predovšetkým na našu brigádu generálku Simonu Wilkieovú. To je fantastické, že ako prvá austrálska žena velí priamo v bojovej zóne 1 500-člennému austrálskemu kontingentu.“

Je pravda, že Slovenka nateraz nevelí v operácii ISAF ani národnej jednotke, ani základni. Ako však prácu našich štyroch vojačiek v Afganistane hodnotí plk. gšt. Daniel Zmeko, náčelník Centra riadenie operácií, ktorý z generálneho štábu riadi činnosť misii? „Už v príprave som si všimol, že sú otvorenejšie. Tam, kde chlapi mali v rámci výcviku tendenciu niektoré problémy skôr zlahčovať, ony ich definovali veľmi otvorene. Takpovediac do živého. No nerád by som maľoval veci na ružovo. Netvrdím, že je všetko ideálne a celkom tak, ako má byť. Hrany, myslím najmä tie vzťahové, sa však dajú zbrúsiť. Dôležité je dodržať hierarchiu velenia, kompetencie a z nich vyplývajúce povinnosti, ale i elementárnu disciplínu. Na druhej strane nechcem, aby vznikol dojem, že som v rámci marcovej rotácie musel v Kandahare riešiť smerom k vojakom zásadný problém. To vôbec nie. Svoje úlohy si plnia podľa očakávania – a spolu s mužmi vlastne prešľapávajú náročný chodník do budúcich rokov. Už ako veliteľ slovenského kontingentu v Iraku som videl, koľko žien v amerických, britských či poľských ozbrojených silách pôsobí aj priamo v bojovom nasadení. Je to trend aj v najsilnejších armádach NATO. Vyhýbať sa mu by bolo chybné aj zbytočné. Napokon, pomerne veľké skúsenosti z práce našich vojačiek už máme z Cypru alebo aj z Balkánu. Východného Timoru či z Libanonu, takže Afganistan je len pokračovaním nastúpenej cesty. Ja osobne pritom fandím tomuto kvartetu našich žien v ISAF, pretože všetky vycestovali na základe dosiahnutých výsledkov vo výcviku a štandardným spôsobom. V tomto smere by však i pozitívna diskriminácia bola veľmi nebezpečná a mali by sme byť opatrní. Napríklad problémy okolo vyslania spomínanej šbnrtm. Vojtovej nesúviseli s otázkou pohlavia, ale profesionálnej pripravenosti.“

Mimochodom, do operácie Iracká sloboda, kde slúžil v roku 2005 vtedy pplk. Daniel Zmeko, prišla v roku 2007 slúžiť do najužšieho tímu veliteľa koalíčných síl generála Davida Petrausa aj Simona Wilkieová. Vtedy plukovníčka.

/ Jozef ŽIAK

Brána zostala nedobytná

V posádkovom cvičisku a strelnici v Ruskej Novej Vsi, v severnej časti Slanských vrchov, do konca marca prebiehalo pod názvom Nedobytná brána (Impregnable Gate) taktické cvičenie strážnych čiat pripravujúcich sa na júnovú rotáciu v operácii ISAF. Na základni KAF v Kandahare budú plniť úlohy na bráne ECP-5. Pre väčšinu príslušníkov strážnej jednotky to nebude nová úloha. Veď ju tvoria predovšetkým príslušníci prešovskej prieskumnej rot, ktorí pred dvoma rokmi začali plniť úlohy pri tejto bráne ako vôbec prvá strážna jednotka.

Veliteľ jednotky nadporučík Jozef Durkot z veliteľstva prešovskej mechanizovanej brigády už v Afganistane pôsobil. „Som rád že zhruba 80 percent vojakov má za sebou spomínanú skúsenosť z Kandaharu. Práve skúsení vojaci pomohli počas výcviku svojim kolegom. Úspešne zvládli bojové streľby vo dne i v noci,“ hovorí.

Civilné terče boli čisté

Riadiaci cvičenia major Peter Ševčík pripomína, že samotné streľby stažili zapojením civilných osôb (znázornených ďalšími terčami) do nich. „Aj napriek tomu vojaci všetky ciele zlikvidovali a nespôsobili civilným osobám ujmu na zdraví. Civilné terče boli čisté. Obdobným spôsobom sme sa snažili cvičiacim navodiť čo možno najzložitejšie podmienky aj pri plnení iných úloh. Vychádzali sme z najnovších skúseností z operácie ISAF. Preverili sme si schopnosť udržania bojovej efektívnosti počas plnenia úloh pod dlhodobou fyzickou a psychickou záťažou. Okrem iného si precvičili aj schopnosť poskytnutia prvej pomoci a svojpomoci pri rôznych poraneniach, plnili pre nich nové úlohy, ako boli pešie patroly. Museli včas a správne reagovať na také výzvy, ako je napríklad minometný útok s dopadom do perimetru základne i mimo nej, pokus o prepašovanie trhavín v automobile, pokus o vynesenie dokumentov, palbu odstrelača alebo nepokoje pred bránou.“

Podľa budúceho veliteľa slovenského kontingentu majora Mariána Makaya (ktorý je zástupcom veliteľa trebišovského zmiešaného mechanizovaného práporu

a časť jeho ľudí v súčasnosti plní úlohy v ISAF) i nadporučíka Durkota v priebehu celého výcviku si veľmi dobre viedol veliaci poddôstojník tretej strážnej čaty rotmajster Jozef Prochyla. Príslušník prešovskej prieskumnej rot má za sebou skúsenosti z pôsobenia v misii UNDOF a pred dvoma rokmi bol aj v strážnej jednotke na bráne ECP-5 v Kandahare.

„Podarilo sa nám vhodne skĺbiť skúsenosti vtedajších príslušníkov jednotky s novými vojakmi. Vieme, že za tie dva roky sa zmenila situácia i niektoré úlohy. Preto sme v príprave nič nepodceňovali a nespoliehali sme sa na to, že ideme do známeho prostredia. Počas záverečného výcviku sa v dobrom svetle ukázali predovšetkým veliteľa družstiev: rotmajstri Otto Fuchs, Maroš Saraka a Patrik Miženko, zástupca veliteľa družstva čatár Marcel Odelga a z mužstva desiatnici: Andrej Juhas, Peter Mitana a Peter Cibrik. Práve oni majú veľkú zásluhu aj na úspešnom zlikvidovaní teroristov pri streľbách a ochrane civilného obyvateľstva,“ hovorí 31-ročný rodák z Košíc rotmajster Prochyla.

Duchovný a psychologička sú jeden tím

Okrem vojenských profesionálov, ktorí už majú skúsenosti s nasadením v Afganistane, sa v Ruskej Novej Vsi pripravovali aj tí, ktorí doteraz takéto skúsenosti nemajú. Medzi nich patrí aj budúca psychologička slovenského kontingentu poručíčka Zuzana Straková. Rodáčka zo Sečoviec je v ozbrojených silách už vyše dvoch rokov.

„Bude to vôbec moja prvá zahraničná skúsenosť. V príprave som sa usilovala čo najviac imitovať záťažové situácie, vychádzala som zo skúseností a poznatkov mojich predchádzajúcich kolegov. Aj keď realita bude predsa len trochu iná. Veľmi oceňujem podporu od duchovného prešovskej brigády majora Jozefa Michalova. Vždy mi vie poradiť. Má skúsenosti z pôsobenia v Afganistane. To je pre mňa dobré. V mnohých veciach vlastne pôsobíme a plníme úlohy spoločne. Rozprávala som sa aj s ďalšími vojakmi, ktorí majú skúsenosti z tejto misie. Najdôležitejšie bude, aby tvorili jeden tím. Časť vojakov z nášho materského trebišovského útvaru, ktorí sú teraz v Afganistane, poznám. Tri mesiace tam budem ešte s nimi. Počas výcviku som sa trochu zoznámila aj s príslušníkmi prešovskej prieskumnej rot. Tak dúfam, že spoločne sa nám podarí všetko zvládnuť,“ vyjadruje nádej poručíčka Straková.

Major Jozef Michalov má skúsenosti z pôsobenia v Iraku i Afganistane. „Vraciam sa na známe miesto. Idem so svojimi ľuďmi, ktorých z Prešova poznám. To je dobré, aj keď tá bezpečnostná situácia je podľa dostupných informácií ešte horšia, ako bola pre tromi rokmi pri mojom prvom pôsobení v Afganistane. Som veľmi rád, že spolupráca s psychologičkou sa rozbehla už v rámci prípravy veľmi dobre. Chceme sa navzájom si pomáhať. Dohodli sme si určitú pomoc pri plnení úloh priamo v Afganistane“, so spokojnosťou hovorí major Michalov.

Aj nepriateľ pokročil

Oproti predchádzajúcemu obdobiu nastala zmena. Nerotuje naraz celá jednotka, ale momentálne sa pripravuje zástupca veliteľa rot, prvá a tretia čata. Tri mesiace bude nadporučík Durkot zástupcom veliteľa rot a potom veliteľom rot. Major Peter Ševčík poznamenáva, že pri starom systéme, keď rotovala celá strážna jednotka naraz, mali krátke časové obdobie na odovzdanie úloh a skúseností. Teraz je celý proces priebežný, odovzdávanie skúseností sa vlastne uskutočňuje po celé prvé tri mesiace, kým tam zvyšok starej rotácie je.

Nadporučík Jozef Durkot priznáva, že asi najnáročnejšie bolo pre vojakov vo výcviku zvládnuť následky raketového

útoku v kombinácii s riešením zranení po prevzatí brány ECP-5 a následný odsun ranených. „Mám skúsenosti z Tarin Kowtu. V príprave na nástražné výbušné systémy sme reagovali na najnovšie poznatky. Lebo nepriateľ nespí a v poslednom období v tejto oblasti pokročil. Vyskúšali sme si aj reakciu na najnovšie spôsoby prenesenia zbraní a výbušných systémov cez bránu. Usilujeme sa v rámci možnosti byť čo najlepšie pripravení.“

Akoby na potvrdenie jeho slov sa protivník snažil upútať pozornosť príslušníkov strážnej jednotky minometným útokom s dopadom mimo perimetra základne, aby mohol previesť na základňu nástražný výbušný systém vo vozidle. Prešovskí prieskumníci však boli ostrážení. Protivníkovi nepomohla ani následná streľba odstrelačov do priestoru brány.

Jednotka je pripravená na vyslanie a nasadenie

Na priebeh taktického cvičenia dohliadal hodnotiaci tím veliteľa Pozemných síl OS SR pod vedením zástupcu prešovskej mechanizovanej brigády plukovníka Martina Michalka. Plukovník Michalko vysoko ocenil úsilie cvičiacich splniť všetky úlohy cvičenia. Výsledky hodnotiacej správy jeho tímu pomôžu vyriešiť tajničku, kto z pripravovaných vojakov napokon v júni odletí do Kandaharu. „Jednotka je pripra-

vená na vyslanie a nasadenie. Niektoré drobnosti treba ešte v rámci udržavacieho výcviku docvičiť. Za silnú stránku tejto jednotky osobne považujem jej veliteľský zbor. Dokázal docieľiť, aby jednotliví príslušníci vedeli správne reagovať na situáciu a plniť stanovené úlohy. Nepopierateľnou výhodou je, že väčšina vojakov už má skúsenosti z tejto operácie," zdôrazňuje plukovník Michalko.

Veliteľ prešovskej mechanizovanej brigády plukovník gšt. Karol Navrátil pripomína, že skúsených príslušníkov prieskumnej rotý doplnili vojaci z rotý podpory velenia, ale aj z práporu logistickej podpory, ktorí boli už pripravovaní na predchádzajúcu rotáciu. Úlohy splnili, ale nakoniec neboli vybraní. A miesto záverečného výcviku a taktického cvičenia lokalitu Ruská Nová Ves si vybrali aj na základe pridelených finančných prostriedkov. Cvičisko vytvára všetky podmienky na kvalitný výcvik. Navyše ušetria PHM a kilometre, ktoré by stálo vyvedenie do VVP Valaškovce v pohorí Vihorlat.

Slovo riadiaceho

Major Peter Ševčík pripomína, že prieskumníci majú skúsenosti z pôsobenia ECP 5 v Kandahare z roku 2010. Lenže tohtoročná príprava bola predsa len trochu iná ako tá pred dvoch rokmi. „Spoločne s taktickým cvičením bola na vyššej úrovni. Máme už potrebné skúsenosti, vojaci nejdú do neznámeho prostredia, celý výcvik je komplexnejší, lebo spoločne s nami cvičili aj príslušníci Slovcu a NSE. Ďalšou novinkou bol tzv. prípravný výcvik. Pozostával zo zvládnutia základných bojových zručností (počas týždňa). V rámci samotného taktického cvičenia sme sa zamerali aj na oblasť, ktorá doposiaľ nebola taká precvičovaná, a to na aklimatizáciu po príchode do Afganistanu, prevzatie priestoru operácie. V cvičení Nedobytná brána sme kladli zvýšený dôraz na hrozby, ktoré môžu počas nasadenia v Afganistane reálne nastať. Vychádzali sme zo skúseností nielen príslušníkov našej prieskumnej rotý, ale aj ďalších strážnych jednotiek, sme v neustálom kontakte s príslušníkmi nášho kontingentu a strážnej jednotky, ktorá v súčasnosti reálne plní úlohy v ISAF, aj s ľuďmi, ktorí sa v marci vrátili z operácie. Odporúčania od nich sme zapracovali do scenára cvičenia," hovorí major Ševčík.

Napríklad aj pešiu patrolu na vonkajšom perimetri, čo je oproti stavu pred dvoch rokmi nové, ale aj presun konvoja na strelnicu Tarnak, kde reálne v Kandahare plnia strelecké úlohy. Major Ševčík pripomína, že veľký dôraz sa položil na správnu činnosť pri nájdení nástražných výbušných systémov. Rovnako aj na prvú pomoc a svojpomoc pri rôznych druhoch zranenia.

„Vojaci prešli kurzom na ID, mali sme tu mobilný výcvikový tím zo ženijného práporu Sered', ktorý za túto oblasť zodpovedá. Po prvý raz sme precvičovali aj situáciu, že príslušníci Slovcu plnia úlohy mimo KAF. Napríklad príslušník finančnej služby alebo duchovný. Ale riešili aj takú situáciu, keď pri návrate padol vrtulník a máme dvoch nezvestných ľudí. Spomínaní nezvestní musia okrem iného vedieť, ako sa správať pri príchode záchranného tímu. Lebo ten každého berie ako potenciálneho nepriateľa, pokiaľ si neoverí príslušné údaje. V prípade nočných strelieb vojaci plnili úlohy bez prístrojov nočného videnia, len s podsvietením terčov. A strelby dopadli výborne. Ďalšou novinkou, ktorá zrealizovala prípravu, bolo, že prešovský prápor logistickej podpory nám poskytol množstvo techniky a osôb. To pomohlo vierohodne imitovať príchod nákladných vozidiel a osôb k bránam. To pri predchádzajúcich výcvikoch až v takej miere nebolo. Na druhej strane sa vycvičili vodiči a odjazdili potrebné kilometre a my sme mali reálny nápor techniky pri bráne," konštatuje riadiaci cvičenia major Peter Ševčík.

Počas cvičenia úspešne využívali aj mobilný Check-point (ECP-5), zapožičaný z trenčianskeho práporu podpory velenia pozemných síl.

Poručík v. v. Štefan Miklánek:

Môžete mať strach, ale nesmiete byť zbabelý

„Vystričiť hlavu z tanku v bojovom pásme? To je vždy o život! Môjho kamaráta Caletku z Moravy takto dostal nemecký ostreľovač pri obliehaní Dunkerque," hovorí Štefan Miklánek, jeden z hrdinov nášho západného odboja. Dodáva: „V prvej línii však nemáte čas myslieť na smrť. Ak sa dá pomôcť, pomôžete. Ak už niet pomoci, bojujete ďalej.“

Aj poručík vo výslužbe Štefan Miklánek sa 17. apríla na MO SR zúčastnil na stretnutí s veteránmi z bojov o Britániu. Tiež jemu vzdali hold štátny tajomník MO SR Miloš Koterec, veľvyslankyňa Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska na Slovensku Susannah Montgomeryová a náčelník Generálneho štábu OS SR generálmajor Peter Vojtek.

Proti fašizmu hneď od začiatku

Štefan Miklánek patrí k tým nevela Slovákom, ktorí sa rozhodli bojovať proti nacizmu už v roku 1939. „Aká bola moja motivácia? Mne bolo od začiatku jasné, že bude vojna. Jasne som sa rozhodol, že nepôjdem s Nemcami, ale proti nim," odpovedá na našu otázku muž, ktorý sa narodil a vyrastal v Dolnom Srní. Z vlasti odišiel v uvedenom roku 11. novembra ako 18-ročný. Nuž, muselo byť v ňom veľké odhodlanie a sila, keď sa bez ovládania jazyka a bez akýchkoľvek kontaktov vydal balkánskou cestou až do Libanonu. A to ho ešte sklamal kamarát, ktorý s ním napokon neodíšiel. Navyše ho na hranici chytili maďarskí policajti. No v Rumunsku už mu pomáhal generál Heliodor Pika, ktorého exilový prezident Edvard Beneš vyslal ako vojenského vyslanca pre Balkán do Bukurešti. Áno – presne ten Heliodor Pika, ktorého komunisti napriek obrovským zásluhám v odboji po vykonštruovanom procese obesili v roku 1949 vo väznici Plzeň – Bory.

Mimochodom, 17. apríla 2012 bol medzi odbojármi na MO SR aj plukovník v. v. Milan Pika, Heliodorov syn. Aj jeho, cez vojnu príslušníka čs. vojska v Británii, počas totality degradovali a obvinili z protištátnej činnosti. Hoci napokon unikol nástupu do jáchymovských väzníc, musel odísť z Čiech a celoživotný azyl našiel v Bratislave. Aj im obom, ako aj Štefanovi Miklánekovi, patril slová štátneho tajomníka Koterca: „Mnohí z vás ste boli aj po roku 1948 vtedajším režimom prenasledovaní a rôznym spôsobom znevýhodňovaní..."

Za odboj presun do ťažkej výroby

V Bejrúte musel Štefan Miklánek zaklamať. Režim formujúcej sa čs. jednotky bol nastavený podľa francúzskych predpisov – a jeho by vzhľadom na vek nemohli odviesť do armády. Pridal si dva roky. „Previezli nás do Marseille. No vo Francúzsku sme zažili už len ústupové boje.

Bol to jeden strašný chaos. Francúzi sa nespamätali a nikto Nemcov nedokázal zastaviť," hovorí muž, ktorý bol vo Francúzsku príslušníkom čs. zmiešaného priezvedného oddielu.

Po ústupe z Francúzska sa 7. 7. 1940 s ďalšími čs. vojakmi vylodil v Liverpoole. Nasledoval výcvik v Cholmondeley parku. Stal sa spojár. „Asi rok a pol pred vylodením v Normandii ma prideliť k tankistom. Bol som zástupca veliteľa tanku a zároveň rádiotelegrafista. Ale v malíčku ste museli mať všetky funkcie potrebné v tanku. Pre prípad, ak by niekto z nás padol..." Vrávi, že azda najväčší strach mal pri vylodovaní, keď sa ich tank Sherman M-4 pri schádzaní z lode dostal celý pod vodu. „Všetko je vo výcviku. Môžete mať strach, ale nesmiete byť zbabelý." Bývalý príslušník 1. čs. obrnenej brigády spomenie ešte jeden vojnový príbeh: „Pri obliehaní Dunkerque sme zapadli na podmočenej pôde. Kamarát a veliteľ nášho tanku Caletka z Veselí nad Moravou vystričil hlavu z poklopu a trafili ho. Veliteľ rotý poslal po nás ďalší tank, aby nás vyslobodil a odťahol dozadu. Jeho posádka sa však bála. Ostali stáť za posledným domom. Do otvoreného priestoru nevyrazili. Nemci ich aj tak zbadoali. Strielali, a na tank spadol múr. Osádka hlásila, že majú raneného, a tak nám už vôbec nepšli na pomoc. V tanku sme boli od piatej hodiny ráno až do tretej poobede. Napokon sa nám predsa len pod krycou paľbou podarilo ujsť."

Po návrate do vlasti do roku 1952 pracoval v rámci letovej prevádzky v Prahe a v Bratislave. Ani jeho neobišli perzekúcie proti bojovníkom západného odboja. Preradili ho na „prevýchovu" do ťažkého priemyslu. Robil v dielni Vagónky Poprad. Až o päť rokov sa dostal späť k svojmu povolaniu. Na popradskom letisku potrebovali rádiotelegrafistu. V Poprade žije Štefan Miklánek dodnes.

„Rada by som vyslovila veľkú vďaka Slovákom, ktorí bojovali v 2. svetovej vojne a pomohli nám vyhrať boj o slobodu. Vďaka úsiliu ľudí ako ste vy, môže Slovensko a Veľká Británia spolupracovať bok po boku aj dnes," vyslovila obdiv aj Štefanovi Miklánekovi britská veľvyslankyňa Susannah Montgomeryová. A nielen to. O tom, ako si Briti vážia svojich slovenských spolubojovníkov, svedčí aj skutočnosť, že veteránom z bojov o Britániu a vdovám po tých, ktorí už nežijú, pravidelne vyplácajú finančný príspevok. Ten však nie je zo štátnych zdrojov. V priebehu roka ho na tento účel vyzbierajú nadácie vojenských letcov a príslušníkov britských pozemných síl.

Š. Miklánek v Normandii druhý zľava

Lean Six Sigma

- overená možnosť úspor

/ Michaela FARKAŠOVÁ

Potreba znižovania nákladov je pre Ozbrojené sily SR imperatívom. Od roku 2011 sa obrana nachádza v takzvanom krízovom režime a projektované zdroje na najbližšie roky nepredpokladajú zásadné zlepšenie.

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálmajor Peter Vojteš na svojom veliteľskom zhromaždení v úvode tohto výcvikového roka vyslovil päť kľúčových slov, ktoré by ho mali sprevádzať počas jeho pôsobenia vo funkcii. Jedným z nich bolo slovo efektívnosť. To znamená hľadanie úspor všade, kde je to možné. Od malých zlepšení v dozornej službe, cez lepšie využitie techniky, až po rozsiahlejšie projekty. „Veci musíme robiť múdro a nie tvrdo,“ hovorí generálmajor Vojteš. Jeho vyjadrenie má svoju oporu aj v metodike Lean Six Sigma, kde

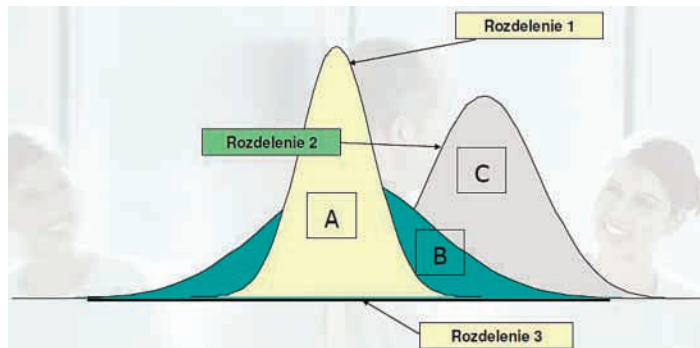
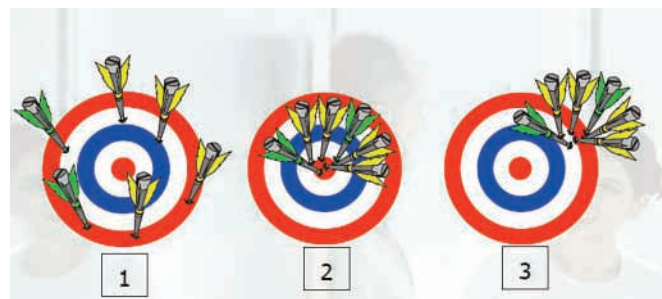
NGŠ OS SR generálmajor **Peter Vojteš** hovorí:

„Osobne nepochybujem, že metodika Lean Six Sigma má potenciál. Hoci je s úspechom implementovaná aj v ozbrojených silách USA, nie som si istý, či je možné uplatniť ju aj v špecifických podmienkach Ozbrojených síl SR. Experiment by nám mal dať dve základné odpovede: a) odporučiť alebo neodporučiť širšie nasadenie tejto metodiky v ozbrojených silách; b) v prípade že áno, odporučiť spôsob implementácie.“

existuje tzv. Littlov zákon, ktorý hovorí, že efektívnosť našej práce môžeme zvýšiť buď vyššou priepustnosťou procesu (viac robiť a viac sa zapojiť), alebo znížením rozpracovanosti (robiť veci múdro). Ako hovoria zakladatelia Lean Six Sigma: „Osemdesiatpäť percent dôvodov, prečo sa nespĺňa úloha na požadovanej úrovni, je daných chybami procesov, a nie nízkou výkonnosťou zamestnancov. A preto úlohou manažmentu je zmeniť chybné procesy a nie nútiť jednotlivcov k ešte vyšším výkonom.“ Na základe týchto úvah náčelník Generálneho štábu OS SR poveril brigádneho generála Josefa Pokorného, aby vykonal experiment skúmajúci možnosti využitia metodológie Lean Six Sigma v podmienkach Ozbrojených síl SR. Brig. gen. Pokorný je držiteľom diplomu Black Belta, ktorý má pri implementácii Six Sigma projektov čierny pás. Ten obrazne vyjadruje úroveň poznatkov a skúseností toho-ktorého Six Sigma realizátora.

Tri nepodarky z milióna

Čo to teda je Lean Six Sigma? Filozofiu a metodiku zlepšovania Lean Six Sigma niektorí odborníci považujú za revolúciu vo zvyšovaní efektívnosti organizácií. Iní tvrdia, že nepredstavuje nič nové. V posledných rokoch sa stala populárnou nielen medzi špecialistami v oblasti zlepšovania procesov, ale dostala sa aj na rokovania predstaviteľov a vrcholových manažmentov najväčších priemyselných firiem sveta, rovnako ako do programov zlepšovania služieb v ban-

kách, nemocniciach a aj armádach, najmä v USA. Osobitosťou metodiky Lean Six Sigma je presne stanovený štandardný postup zlepšovania procesov. Dodržiavanie tohto štandardného postupu eliminuje typické chyby a nedostatky v súčasných návrhoch riešenia projektov. Najčastejšie uplatňovaný štandardný postup zlepšovania procesu je DMAIC (z anglického Define-Measure-Analyze-Improve-Control) a jeho modifikácie. Six Sigma (šesť sigiem) doslova znamená 3,4 chýb z milióna príležitostí.

Lean Six Sigma predstavuje funkčné prepojenie dvoch koncepcií, a to Lean a Six Sigma. Základná myšlienka koncepcie Six Sigma vznikla v roku 1987 vo firme Motorola a ujala sa ako kľúčová firemná stratégia. Táto metodológia odstraňuje defekty a variabilitu z procesov. Na druhej strane základnou myšlienkou koncepcie Lean je maximalizovať rýchlosť všetkých procesov (činností) v organizácii a odstrániť plytvanie.

Minimalizáciu chybovosti ukazuje nasledovný vtip.

Američania objednávali nejaké výrobky z Japonska a aby demonštrovali svoje prísne normy kvality, povedali: „Maximálne štyri výrobky z tisíc môžu byť chybné!“ Japonci chvíľku nechápavo na seba pozerali, ale „naš zákazník náš pán“, povedali „OK“ a s tým sa rozišli. O štyri týždne prišla do Ameriky zásielka – jedna veľká a jedna malá škatuľa. Keď otvorili tú veľkú – bolo tam objednaných tisíc výrobkov. V tej malej boli ešte štyri ďalšie navyše spolu s listom: „Nechápeme síce prečo ste chceli tie štyri chybné výrobky, ale užite si ich v zdraví.“

Lean Six Sigma má väčšinou pevnú organizačnú štruktúru. Na jej vrchole je generálny riaditeľ, člen predstavenstva alebo majiteľ firmy, ktorý rozhoduje, či a v ktorej oblasti sa má Six Sigma implementovať. Pod ním sú tzv. šampióni, ktorých úlohou je identifikovať možnosti zlepšenia a rozhodnúť o prioritách jednotlivých akcií na základe očakávaných prínosov.

Kľúčovými osobami na implementáciu metodiky sú Master Black Belti, Black Belti a Green Belti. Manažéri s čiernym opaskom zväčša pracujú na plný úväzok a vedú projekty s predpokladanou úsporou 30 až 60-tisíc eur. Green Belti sú zamestnanci, ktorí sa projektu venujú len na part-time (zvyšok času sa venujú svojim obvyklým povinnostiam) a vedú projekty, kto-

ré by mali usporiť do 30-tisíc eur. Ostatní zamestnanci sú takisto zasvätení do projektov. Je dôležité, aby pochopili ich dôležitosť a plne na nich spolupracovali.

Úspešné nasadenie metodiky Lean Six Sigma v organizácii vyžaduje dostatočne veľký počet vyškolených pracovníkov, najmä Black a Green Beltov, čo predstavuje určité náklady. Ich návratnosť pri úspešnej implementácii je na základe skúseností až jedna k desiatim.

Efekt v logistike

V pozemných silách USA, ktoré sa dnes pýšia najširším využitím metodiky Lean Six Sigma, boli tieto metódy „povolané“ do armády v roku 2002 prostredníctvom materiálového veliteľstva (AMC). Podporné funkcie materiálového veliteľstva sú dobre vysvetlené na webových stránkach AMC, kde sa hovorí: „Keď vojak niečím strieľa, niečo šoféruje alebo pilotuje, keď si niečo oblieka, keď sa niečím komunikuje, alebo keď to je, tak mu to AMC poskytuje.“ Metodika Lean Six Sigma na materiálovom veliteľstve sa ukázala ako úspešná a naznačila cestu vpred.

Široké zapojenie Lean Six Sigma v amerických pozemných silách začalo koncom roka 2005 pod priamym vedením štátneho tajomníka Michaela A. Kirbyho, ktorý predtým pracoval vo firmách Northrop Grumman Corp. a TRW Automotive, kde sa zoznámil so silou Lean Six Sigma. Rovnako ako v súkromnom sektore použil metodiku Lean Six Sigma na vytvorenie kultúry neustáleho zlepšovania. Lean zabezpečuje rýchlosť a efektívnosť procesov odstránením plytvania a odstránením činností bez pridanej hodnoty. Six Sigma znižuje odchýlky a defekty. Jednou z veľkých zbraní v arzenále pozemných síl USA je hodnotová analýza procesov (nástroj Lean), ktorá pomáha identifikovať nadbytočné alebo neefektívne činnosti v procesoch. Znížením doby cyklu v určitom procese sa zvyšuje produktivita a znižujú sa náklady. Pre vojakov to znamená, že ušetrené zdroje môžu použiť na iné priority potreby. Americkí vojenski lídri doteraz vyskollili 1 240 Green Beltov, 446 Black Beltov a 15 Master Black Beltov. Dokončili 1 069 projektov a rozpracovaných majú 1 681 projektov. Finančný prínos/úspory vypočítali na takmer dve miliardy dolárov. Pozemné sily USA však nie sú jedinou súčasťou ozbrojených síl USA, ktorá je zameraná na kontinuálne zlepšovanie procesov.

Inteligentné operácie

Americké námorníctvo a námorná pechota masovo nasadili metodiku Lean Six Sigma v roku 2006, keď nastúpil Donald Winter ako štátny tajomník. Rovnako ako štátny tajomník Kirby aj Winter pracoval pre Northrop Grumman Corp. a TRW Automotive. Doteraz americké námorníctvo vyskollilo 30 Master Black Beltov, 1 001 Black Beltov a 4 221 Green Beltov. Úspory počas rokov 2006 a 2007 vyčísľili na 4,5 miliardy dolárov s návratnosťou investícií štyri ku jednej.

Americké vzdušné sily začali využívať metodiku Lean Six Sigma o niečo neskôr. Úsilie neustáleho zlepšovania nazvali „Smart Operations 21“ (AFSO 21). Vyskollili viac ako 400 Green Beltov, 110 Black Beltov a 13 Master Black Beltov.

Okrem veľkých projektov zameraných na oblasti výcviku, logistiky, personalistiky a procesov obstarávania novej techniky môžeme pre zaujímavosť uviesť aj iné projekty:

Zjednodušenie náborového procesu do US Army. Regrutačné veliteľstvo vo Fort Knox využilo hodnotovú analýzu a zlepšilo armádny náborový proces tak, aby lepšie spĺňal náborové ciele. Pôvodný proces regrutácie zahŕňoval 32 krokov, 47 formulárov a vyžadoval 27 schvaľovaní. Upravený proces má iba 11 krokov, 14 formulárov a vyžaduje 14 schvaľovaní. Toto „skratenie“ procesu ušetrilo čas na strane regrutačného veliteľstva a uvoľnilo veľkú časť jeho pracovníkov na iné činnosti.

Zlepšenie zahraničného vojenského predaja. Veliteľstvo bezpečnostnej pomoci pozemných síl použilo Lean Six Sigma na zlepšenie procesov v zahraničnom vojenskom predaji. Výsledok projektu skrátil dodacie lehoty o 25 percent, zvýšil kvalitu procesov a znížil administratívne náklady o 3,2 milióna amerických dolárov.

Metodikou Lean Six Sigma sa zaoberajú už aj študenti na vojenských školách a už tu ich školské projekty šetria peniaze, ako napríklad Prevencia potravinového odpadu vo West Pointe. Päť mladých kadetov vo West Pointe zameralo svoj školský projekt na to, čo nazývali „dobrovoľné“ jedlá v akadémii. „Kadeti nemusia ísť na večeru v pondelok, utorok, stredu a piatok, ale táto večera musí byť pre nich pripravená.“ Takže vznikali značné straty, keď kuchyňa pripravila viac jedla, než kadeti odobrali. Týchto päť Green Beltov s použitím metodiky Six Sigma—DMAIC (definuj, meraj, analyzuj, zlepši a kontroluj) navrhlo spôsob, ako s dostatočnou presnosťou predpovedať, koľko študentov príde každý deň odobrať „dobrovoľné“ jedlo a tým zjednodušili plánovanie prípravy jedla, a najmä ho nákladovo zefektívnili.

Slovenský experiment

Americká armáda nasadila prvé projekty v oblasti logistického zabezpečenia, a tak nie je náhodou, že vykonaním experimentálnej aplikácie Lean Six Sigma v podmienkach OS SR poveril NGŠ práve Veliteľstvo síl výcviku a podpory, ktoré plní obdobné funkcie logistického zabezpečenia pozemných a vzdušných síl. V rámci experimentu, ktorý beží na Veliteľstve síl výcviku a podpory, rieši jeden Black Belt spolu s tromi Green Beltmi tri projekty Lean Six Sigma.

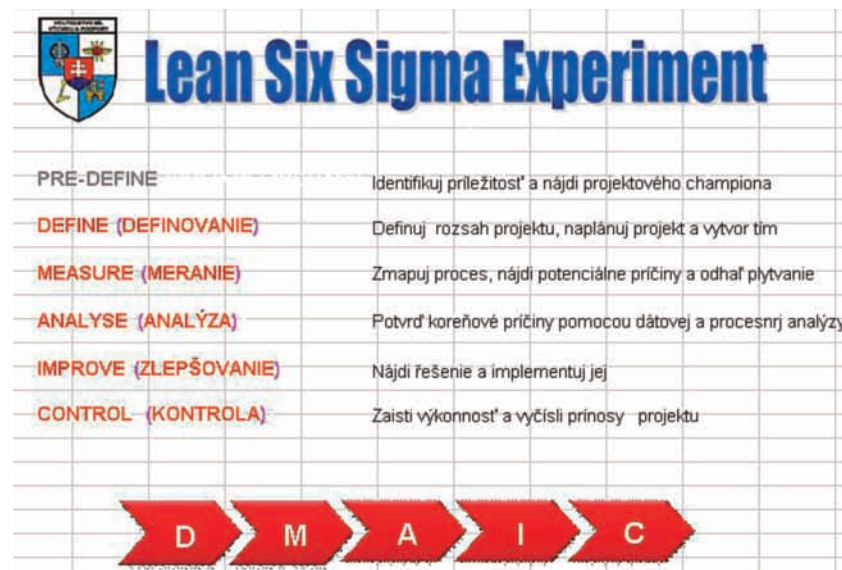
Prvý je z oblasti centrálného výcviku, ktorý sa zaoberá problematikou nízkej úspešnosti streleckej prípravy. V roku 2011 až polovica absolventov základného výcviku nespĺnila na prvý raz minimálnu úroveň „vyhovet“ pri cvičení strelieb, čo si vyžadovalo opakovanie strelieb, a teda dodatočné zdroje. Ambíciou aplikácie Six Sigma je zvýšiť úspešnosť streleckej prípravy na 80 percent bez zvýšenia nákladov, a tým dodatočné zdroje ušetriť.

Druhý projekt sa zaoberá problematikou zabezpečenia náhradných dielcov pre opravy pozemnej výzbroje a techniky. Lehoty vojenských opráv techniky a dodávky náhradných dielcov na opravy techniky sú neúmerne dlhé. Takto sa znižuje koeficient technickej pripravenosti, čo má priamy vplyv na pripravenosť OS SR.

Tretím problémom je proces vojenských skúšok novej techniky a jej zavádzanie do výzbroje OS SR. V súčasnosti v mnohých prípadoch obstaranú techniku nie je možné okamžite po dodaní vydat na používanie do OS SR. Technika neúmerne dlho čaká na splnenie všetkých legislatívnych podmienok. Tento stav generuje dodatočné náklady spojené s dlhodobým skladovaním, neefektívne plynutie záručnej lehoty a neefektívne vynakladanie finančných prostriedkov na školenia obslúh a operátorov novo obstaranej techniky.

Ambíciou aplikácie Lean Six Sigma v druhom a treťom projekte je „zoštíhliť procesy“, eliminovať aktivity, ktoré nepridávajú hodnotu a celkovo skrátiť procesné časy.

Lean Six Sigma je naprogramovaná na hľadanie najracionálnejšieho riešenia spomedzi všetkých tak, aby bol zabezpečený bezchybný a priamočiary chod čohokoľvek. Všetky ponúkané cesty sú podrobované neustálej analýze a otázkam „Prečo?“ Je nepochybné, že meto-

lógia Lean Six Sigma je využiteľná takmer v ktoromkoľvek výkonnom procese, kde je potrebné „spraviť poriadok“ s nákladmi a nadbytočnými činnosťami nepridávajúcimi hodnotu. Týmto spôsobom je možné naštartovať prerod organizácie z „klasického“ riadenia na procesné a reálne znížiť náklady.

GLOBSEC 2012

– mnohonárodné diskusie

Minister obrany Martin Glváč sa 12. apríla zúčastnil na otvorení medzinárodného fóra GLOBSEC 2012 v Bratislave. Najvýznamnejšiu konferenciu svojho druhu v strednej a východnej Európe otvoril predseda vlády Robert Fico.

Prítomný bol zástupca generálneho tajomníka NATO Alexander Vershbow, minister zahraničných vecí SR Miroslav Lajčák a ďalší domáci aj zahraniční hostia vrátane odborníkov z rezortu obrany. Hlavným organizátorom fóra je Slovenská atlantická komisia. Je zameraný na problematiku zahraničnej politiky, ekonomiky a bezpečnosti.

Minister obrany Martin Glváč sa zúčastnil aj na paneli 13. apríla, ktorého hostami boli prezident SR Ivan Gašparovič, prezident Slovinska Danilo Türk a prezident Chorvátska Ivo Josipović (na fotografii). V priebehu GLOBSEC-u mal tiež niekoľko pracovných rozhovorov. V úvode svojho stretnutia s českým ministrom obrany Alexandrom Vondrom vyjadril potešenie z nadštandardnej spolupráce našich krajín v oblasti obrany. Partneri spoločne ocenili pokrok v bilaterálnej spolupráci, ktorej výsledkom je aj nedávne prvé zasadnutie dvojstranných pracovných skupín zložených z predstaviteľov ministerstiev a príslušníkov ozbrojených síl oboch krajín. „Pevne verím, že práca týchto skupín prinesie už v blízkej budúcnosti prvé výstupy, na základe ktorých následne rozpracujeme vzájomne prospešné projekty obrannej spolupráce,“ povedal minister M. Glváč. Tému diskusie bolo aj spoločné pôsobenie príslušníkov armád oboch krajín v operácii ISAF v Afganistane. Ministri spolu hovorili aj o možnostiach spoločného postupu pri obstarávaní materiálu a techniky pre ozbrojené sily v rámci krajín V-4.

O rozvoji bilaterálnej spolupráce počas konferencie GLOBSEC v Bratislave rokoval minister Martin Glváč aj s ministrom obrany Nórskeho kráľovstva Espenom Barthom Eidem. Ďalšou témou stretnutia boli možnosti výmeny skúseností z oblasti obstarávania vojenského materiálu a techniky. Minister Eide v tejto súvislosti ponúkol nórskeho expertov práve na túto oblasť, v ktorej majú naši severní partneri bohaté skúsenosti. Okrem iného hovorili aj o aktuálnej téme deklarácie krajín o zákaze používania kazetovej munície. M. Glváč potvrdil, že dokument o pristúpení Slovenska k deklarácii je už pripravený na predloženie vláde Slovenskej republiky. Práve téma zákazu používania tejto nebezpečnej munície bola hlavnou agendou Espena Bartha Eideho, ktorú presadzoval na úrovni členských krajín NATO. M. Glváč tiež s potešením prijal skutočnosť, že nórske vzdušné sily sa 16. - 27. apríla zúčastňujú na me-

dzinárskom leteckom cvičení MACE XIII, ktoré sa koná na Slovensku. „Máme veľký záujem ponúknuť severným krajinám aj náš výcvikový priestor Lešt. Recipročne by mohli naše ozbrojené sily, možno aj s partnermi z V-4, využívať unikátne výcvikové podmienky v severných krajinách,“ informoval po rokovaní s nórskeho partnerom M. Glváč.

Náš minister obrany a parlamentný štátny tajomník Spolkového ministerstva obrany Nemeckej spolkovej republiky Christian Schmidt v rámci svojho stretnutia konštatoval, že v súčasnosti je hlavnou náplňou bilaterálnej spolupráce oblasť vzdelávania. „Viac ako 30 dôstojníkov OS SR doposiaľ absolvovalo Veliteľskú akadémiu Bundeswehru v Hamburgu, z ktorých dnes niektorí zastávajú vysoké veliteľské a štábné funkcie nielen v OS SR, ale aj v štruktúrach NATO. Viacerí príslušníci OS SR absolvovali tiež jazykovú prípravu v nemeckom Hürthe,“ konštatoval minister Glváč. Zároveň ocenil, že nemecká strana pravidelne vysieľa vysokého dôstojníka na Kurz národnej bezpečnosti na AQS v Liptovskom Mikuláši. Každoročne sa tiež zúčastňuje jeden príslušník Bundeswehru na kurze pre nižších štábných dôstojníkov „International Staff Officer Course“ (ISOC). Doteraz najväčší realizovaný spoločný projekt s Nemeckom, okrem vzdelávania, bola v minulosti spolupráca v rámci mnohonárodnej bojovej skupiny EÚ (EU BG) pod vedením Poľska, ktorá pozostávala z príslušníkov ozbrojených síl Nemecka, Litvy, Lotyšska a Slovenska. Minister M. Glváč rokoval aj so zástupcom generálneho tajomníka NATO Alexandrom Vershbowom. Ubezpečil ho, že v rámci zahraničných operácií ostáva pre Slovensko prioritou Afganistan.

Na konferencii GLOBSEC v Bratislave sa zúčastnilo približne 600 hostí z takmer 50. krajín. Rokovania a diskusie boli významnou intelektuálnou predohrou pred summitom NATO, ktorý sa uskutoční 20. - 21. mája v Chicagu.

/ Pavol VITKO
/ mjr. Milan VANGA

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDRY • VÍZIE

Transportné lietadlo z Brazílie

Technické údaje:

Dĺžka: 33,91 m
Rozpätie: 35,06 m
Maximálna vzletová hmotnosť: 81 t
Užitočný náklad: 23,06 t
Nákladný priestor (dĺžka/šírka/výška): 17,75 / 3,45 / 2,9 m
Posádka: 2
Pohon: 2 motory IAE V2500-E5 s ťahom 120-129 kN každý
Maximálna rýchlosť: Mach 0,8
Maximálny dolet: 6 241 km
Dostup: 10 973 m

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto Embraer SA

Na trh s vojenskými transportnými lietadlami sa chystá vstúpiť nový súper. Brazílsky Embraer vyvíja svoje zatiaľ najväčšie lietadlo, KC-390.

V najrozšírenejšej kategórii transportných lietadiel dlhé roky kraluje Lockheed C-130 Hercules. Antonov už dlhšie pracuje na stroji An-70, zatiaľ vznikli len dva prototypy. Rovnako v prototypovom štádiu je aj Airbus A400M.

K nim by mal pribudnúť Embraer KC-390. Brazílske letectvo objednalo zatiaľ dva prototypy, prvý let sa plánuje v roku 2014. Od konkurencie sa líši pohonom – nie je turbopropový, ale má dva prúdové motory.

Embraer začal na štúdiu nového lietadla pracovať v roku 2007. O rok neskôr sa brazílska vláda rozhodla investovať do jeho vývoja. Odvtedy sa stal medzinárodným projektom. V roku 2010 Argentína oznámila, že bude participovať na konštrukcii KC-390, vzápätí sa pridalo aj Chile. Oficiálny záujem prejavila aj Kolumbia a Portugalsko. Začiatkom minulého roka vybrali firmu Aero Vodochody ako výrobcu zadnej časti trupu, nákladnej rampy či vstupných

dverí. Približne v tom istom čase podpísal Embraer aj dohodu s firmou Fabrica Argentina de Aviones, ktorá bude vyrábať ďalšie časti. Odvtedy si Embraer vybral množstvo ďalších dodávateľov, či už motorov, elektroniky, súčastí podvozku alebo dokonca časti trupu.

Viceprezident Embraeru Luís Carlos Aguilar odhaduje, že v nasledujúcej dekáde bude na celom svete potrebné nahradiť 695 dosluhujúcich vojenských transportných lietadiel – a práve z tohto koláča si chce ukrojiť. Cenu za jeden KC-390 odhadujú na 50 miliónov dolárov.

Pevný záujem prejavilo zatiaľ brazílske letectvo. Pred dvoma rokmi oznámilo, že plánuje objednať 28 kusov. Čísle letectvo uvažuje o kúpe šiestich kusov, rovnaký počet chce aj Argentína a Kolumbia má záujem o 12 strojov. Hovorí sa, že dve lietadlá KC-390 by mohlo kúpiť aj Česko. O možnú kúpu sa zaujíma aj Portugalsko či Peru.

Embraer vlni oznámil, že predĺženú verziu lietadla ponúkne aj na civilný trh, kde odhaduje možný predaj 200 – 250 nákladných lietadiel v priebehu desiatich rokov.

Peru buduje protivzdušnú obranu

Juhoamerické Peru sa rozhodlo kúpiť systém mobilnej protivzdušnej obrany. Zaujímavé je, že ho tvoria tri komponenty a každý pochádza z inej krajiny. Základom je sieť troch amerických radarov AN/TPS-78. Každý z nich má hmotnosť 8,1 tony a môže byť namontovaný na nákladnom aute alebo na privesi. Dosah AN/TPS-78 je na diaľku 445 km a do výšky viac ako 30 km. Radary môžu súčasne sledovať až tisíc cieľov.

Radary doplnia dva raketové systémy. Prvým z nich je izraelský Spyder. Tvoria ho štyri hranaté odpalovacie boxy namontované na nákladnom aute. Z nich sa odpalujú rakety zem-vzduch. Prvou možnosťou sú rakety Python 5 s tepelným navádzaním a s dosahom 15 km. Rakety sú dlhé 3,2 m a vážia 105 kg. Systém Spyder môže odpalovať aj rakety Derby s radarovým navádzaním a podstatne väčším do-

sahom 65 km. Tieto rakety sú dlhé 3,6 m a vážia 121 kg.

Systém Spyder má vlastný mobilný radar na navádzanie rakiet. Ten má dosah 100 km. Peru spočiatku kúpi jeden systém so šiestimi autami s odpalovacími zariadeniami, jedným radarovým vozidlom a jedným muničným vozidlom na dopĺňanie rakiet. Výškový dosah rakiet tohto systému je 9 000 m a minimálna účinnosť je od výšky 20 m.

Tretí a posledný prvok peruánskeho protivzdušného systému dodá Poľsko. Bude ho tvoriť šesť samohybných kompletov Poprad krátkého dosahu (na fotografii). Tie môžu byť namontované na rôznych podvozkoch, napríklad Land Rover či Iveco. Každé vozidlo ponese štyri odpalovacie zariadenia rakiet Grom s dosahom 5,5 km. Poľsko dodá okrem šiestich vozidiel spolu 150 rakiet Grom.

mba
foto Bumar

Štrnásť diel seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých spojencov v NATO i ďalších krajín je tretou časťou rozprávania o zbraniach určených na boj so vzdušnými cieľmi. Predstavíme v nej protiletadlové riadené strely (PLRS) kategórie vzduch – vzduch (Air-to-Air Missiles – AAM), ktoré sú súčasťou výzbroje bojových lietadiel i vrtuľníkov. Vzhľadom na limitovaný priestor sa obmedzíme na výzbroj nadzvukových stíhačiek.

naše a od susedov Protivzdušné zbrane (3)

/ PhDr. Ján DOLINAY

/ foto Miroslav GYŮRÖSI,
archív redakcie a archív autora

História

V druhej polovici 2. svetovej vojny (1939 – 1945) sa hlavňová (gulometná a kanónová) výzbroj bojových lietadiel (stíhačiek aj útočných lietadiel na podporu pozemných vojsk) začala rozširovať o neriadené raketové strely inštalované spravidla na závesníkoch pod krídlami. Išlo však o dosť nepresné zbrane, efektívne najmä pri útokoch proti menej pohyblivým či statickým pozemným cieľom. V manévrových vzdušných súbojoch bolo ich použitie problematické a uplatňovali sa len výnimočne, napr. pri útokoch proti väčším vzťahom nepriateľských bombardérov, aj to iba v prvej fáze boja, pretože po premiešaní sa lietadiel oboch strán mohli ohroziť aj vlastné stroje. Podobne ako pri protiletadlových strelách kategórie zem – vzduch (Surface-to-Air – SAM) ani pri leteckých strelách vzduch – vzduch sa žiadnemu štátu vyriešiť ich presné navádzanie, toľko samonavádzanie, až do konca vojny nepodarilo.

K prvým PLRS kategórie AAM patrila britská strela Fairey Fireflash, vyvináaná od roku 1949. Ako väčšina prvých striel tohto druhu bola určená na boj s bombardérmi útokom zo zadnej polsféry, na čo jej aj pri malej obratnosti stačil veľmi krátky dosah okolo 3 km. Mala jednoduchý systém navádzania po lúči rádiolokátora a skladala sa z troch vedľa seba uložených striel, z ktorých dve ako štartovacie rakety boli vysunuté dopredu a z 1,5 s udellli strele s bojovou hlaviciou rýchlosť až M 2. Potom odpadli a strela, dovtedy bez navádzania, sa „zavesila“ na lúč a letela k cieľu už iba vlastnou zotrvačnosťou. Absenciu letového motora možno vysvetliť malým dosahom, tým, že jeho spaliny by rušili navádzací lúč, ako i faktom, že Fairey Fireflash sa od začiatku považovala za skúšobnú strelu na testovanie navádzania. Aj preto slúžila iba v rokoch 1955 – 1958.

Nasledovala strela Fairey Firestreak, vyvináaná od roku 1951 pod kódovým označením Blue Jay, ktorú do výzbroje prijali v roku 1957. Mala už klasické usporiadanie motora na tuhé pohonné hmoty (TPH) a niesla prvú generáciu hlavíc s pasívnym infračerveným (IČ) samonavádzaním. Z poslednej verzie Firestreaku Mk. IV vznikla strela Red Top so zlepšeným IČ navádzaním. Do výzbroje prišla v roku 1964 a skončila až v roku 1988 v súvislosti s vyradovaním jej posledného nosiča – stíhačky English Electric Lightning z výzbroje.

Prvou leteckou PLRS vo výzbroji US Air Force (USAF) bola strela AIM-4 Falcon zavedená v roku 1955. Mala poloaktívne radarové navádzanie a neskôr pasívne IČ samonavádzanie a iba krátky dosah okolo 9 km. Strely Falcon niesli stíhačky F-102 Delta Dagger v bočných bombvniaciach po dvoch na každej strane za sebou. Po otvorení dvierok bombvniac sa z nich strely uchytené na špeciálnom držiaku vyklopili a boli pripravené na odpálenie.

V ZSSR začali prvé PLRS kategórie AAM s označením RS-1U vyvíjať v roku 1951, prvé testy uskutočnili v roku 1955 a napokon strely s označením RS-2US, resp. Kaliningrad K-5 (kódové označenie NATO AA-1 Alkali) začali od roku 1957 zavádzať do výzbroje stíhačiek Mig-17, Mig-19 a Su-9. Išlo o strely s dosahom 6 km navádzané radarovým lúčom z materského lietadla, takže podobne ako spomínané prvé britské a americké letecké strely neboli vhodné na vzdušný manévrový súboj. V roku 1967 ich začali nahrádzať modernejšími a výkonnejšími strelami R-55 (AA-2 Atoll) s poloaktívnym radarovým navádzaním a neskôr s pasívnym IČ samonavádzaním.

Technický exkurz

Aj pre PLRS kategórie AAM platia štandardy NATO, ktorými sa delia na strely veľmi krátkeho dosahu (do 6 km), krátkeho dosahu (do 12 km), stredného dosahu (do 80 km) a dlhého dosahu (nad 80 km). Treba však dodať, že vzhľadom na spravidla veľmi vysokú približovaciu rýchlosť vzdušných cieľov, nosičov týchto striel (okrem vrtuľníkov), ako aj striel samotných sa PLRS veľmi krátkeho dosahu v tejto kategórii už prakticky nepoužívajú, a to aj preto, že ten, kto ich odpáli, potrebuje čas na únik pred prípadnou reakciou nepriateľa, takže je pre neho bezpečnejšie vypustiť strely z čo najväčšej vzdialenosti, neraz i za hranicu vizuálneho kontaktu.

Veľmi dôležitým parametrom hodnotenia kvality leteckých PLRS je systém ich navádzania na cieľ. Navádzanie rádiolokačným lúčom z materského lietadla, ktorým sa strela aj riadila, používané pri prvých leteckých PLRS, je už minulosťou. Dnes sa uplatňujú tri druhy navádzania, a to poloaktívne rádiolokačné navádzanie, aktívne rádiolokačné navádzanie a pasívne samonavádzanie.

V prvom prípade materské lietadlo sleduje (ožaruje) cieľ a strela sníma a na svoje riadenie používa od neho odrazené lúče. Slabinou tohto spôsobu je, že materské lietadlo, tak ako pri klasickom radarovom navádzaní, musí cieľ sledovať až do zásahu, takže sa dlhšie vystavuje riziku protiútoku.

Zvyšné dva spôsoby sú pre útočníka oveľa bezpečnejšie a v angličtine sa charakterizujú ako „fire and forget“, čiže „vyštreľ (odpáli) a zabudni“. Pri aktívnom rádiolokačnom navádzaní strela v určitej vzdialenosti po odpálení zapína vlastný rádiolokátor v čele bojovej hlavice, ožaruje ním cieľ a odrazenými lúčmi sa riadi až do zásahu, zatiaľ čo materské lietadlo môže okamžite vykonať úhybný manéver a uniknúť z nebezpečnej zóny. Takto sa nosič môže správať aj po odpálení striel s pasívnym, spravidla IČ, ale aj iným navádzaním, ktoré špeciálnymi senzormi v hlavici sledujú tepelné, svetelné, prípadne iné (napr. ultrafialové) vyžarovanie cieľa a samostatne si upravujú dráhu letu. Tento systém na rozdiel od poloaktívneho a aktívneho, nevysiela žiadne signály a je tak značne odolný voči rušeniu, hoci vývoj rozličných druhov klamlivých cieľov takisto rýchlo napreduje.

„Naše“ PLRS kategórie AAM

V rámci nadzvukového bojového letectva majú Vzdušné sily OS SR vo výzbroji 10 modernizovaných bojových jednomiestnych stíhačiek MiG-29AS a dva dvojmiestne výcvikové (školské) stroje MiG-29UBS sovietskeho, resp. ruského pôvodu (v kóde NATO Fulcrum). Okrem inej výzbroje (30 mm kanón, riadené strely zem – vzduch, neriadené strely, kla-

sické bomby a pod.) môžu na závesníkoch pod krídlami niesť aj letecké PLRS typu R-60MK (AA-8 Aphid), R-27R1 (AA-10 Alamo) a R-73E (AA-11 Archer), všetky z konštrukčnej kancelárie Vypel.

R-60 je podľa štandardov NATO letecká strela krátkeho dosahu (8 km), ktorú v ZSSR zaviedli do výzbroje v roku 1974 a slúži dodnes. Ide o ľahkú strelu s pasívnym IČ navádzaním, ktorej hlavica s približovacím detonačným mechanizmom, naplnená vysoko explozívnu (High Explosive – HE) trhavinou má hmotnosť iba 3 kg, ale v spojení s vysokou rýchlosťou (až M 2,7) disponuje dostatočným ničivým účinkom najmä pri manévrových vzdušných súbojoch na krátku vzdialenosť.

PLRS R-27 je služobne o čosi „mladšia“ a do výzbroje sovietskeho letectva ju zaviedli v roku 1983. Je to pomerne masívna strela (pozri tabuľku základných parametrov a výkonov) stredného dosahu (70 km), schopná za optimálnych podmienok vyvinúť rýchlosť až M 4,5! Vo verzii R-27R má poloaktívne rádiolokačné navádzanie, no jej modernizácie, napr. R-27AE, resp. R-27T už disponujú aktívnym rádiolokačným navádzaním, resp. pasívnym IČ samonavádzaním. Vývoj R-27 stále pokračuje a Ruská federácia už do výzbroje zaviedla aj verzie dlhého dosahu, napr. R-27ET (AA-10 Alamo D) s IČ samonavádzaním a dosahom 120 km, R-27ER (AA-10 Alamo C) s poloaktívnym navádzaním a dosahom 130 km, R-27AE (AA-10 Alamo E) s aktívnym navádzaním a dosahom 130 km či námornú verziu R-27EM s poloaktívnym navádzaním a dosahom až 170 km!

Stojí za zmienku, že, podľa ruských zdrojov, počas 1. vojny v Perzskom zálive (1990 – 1991) iracký MiG-29 strelou R-27R údajne zostrelil americký strategický bombardér B-52G. Američania túto informáciu dementovali a stratu pripísali na vrub palby vlastného letectva.

Za vojny medzi Etiópiou a Eritreou (1999) sa vo vzdušných súbojoch stretli etiópске stíhačky Su-27 s eritrejskými strojmi MiG-29, ktoré na oboch stranách pilotovali najatí ruskí piloti! Asi to však neboli špičky typu Top Gun, pretože hoci po sebe vypálili dovedna až 24 striel R-27, poškodený explóziou v kritickej blízkosti bol iba jeden MiG-29, ktorý sa napokon zničil pri pristávaní...

Za najefektívnejšie letecké PLRS vo výzbroji slovenského nadzvukového letectva možno považovať strely stredného dosahu (30 km) R-73E s pasívnym IČ samonavádzaním, ktoré vďaka svojim manévrovacím schopnostiam údajne prekonávajú aj americké strely rovnakej kategórie AIM-9M/L Sidewinder! Do výzbroje v základnej verzii ich v ZSSR prijali v roku 1982, ale na stíhačky MiG-29 a Su-27 sa začali inštalovať až od roku 1985. Rozmerovo a hmotnostne R-73 stojí medzi už spomínanými strelami R-60 (ktoré mala nahradiť) a R-27 (pozri tabuľku) a hoci je pomalšia, výborne sa hodí na boj proti vzdušným cieľom na stredných vzdialenostiach i na blízky manévrový vzdušný súboj.

Aj vývoj striel R-73 pokračuje ďalej. Verzia R-73M (R-74ME) z roku 1994 má dosah predĺžený na 40 km a pracuje sa na ešte modernejšom variante RVV-MD, ktorý má byť súčasťou výzbroje stíhačky 5. generácie Su T-50 PAK FA (Perspektivný Aviacionný Komplex Frontovoj Aviacii).

PLRS R-73 už od svojho zrodu vzbudzovala obavy západných expertov. Tie sa potvrdili po zjednotení Nemecka, keď Luftwaffe so stíhačkami MiG-29 z bývalej NDR prevzala aj tento zbraňový systém. Na leteckej základni v Manchingu usporiadali množstvo simulovaných vzdušných súbojov stíhačiek Mig-29 proti strojom F-16C Fighting Falcon a F/A-18 Hornet a výsledok mnohých neprijemne prekvapil. Migy so strelami R-73 v blízkom manévrovom súboji zvíťazili nad adekvátne vyzbrojenými Falconmi v pomere 2 : 1 a nad Hornetmi v pomere 1,5 : 1!

V už spomínanom etiópsko-eritrejskom konflikte ruskí lietajúci žoldnier i zo svojich strojov Su-27 a Mig-29 odpálili aj zopár striel R-73, ale bez efektu. Úspešnejší bol ruský MiG-29 v apríli 2008, keď pravdepodobne strelou R-73 zničil gruzínske bezpilotné špiónážne lietadlo izraelskej výroby Hermes 450. Napriek videozáznamu to však Rusi popreli, pretože nemohli priznať prí-

Tabuľka základných parametrov a výkonov (strely sú zoradené podľa dosahu, údaje označené otáznikom nebolo možné zistiť, alebo ich výrobca ešte utajuje)

PLRS kategórie vzduch – vzduch (AAM)						
Strela Kód NATO	Dĺžka a priemer strely	Hmotnosť strely a boj. hlavice	Max. rýchlosť strely	Navádzanie	Detonačný mechanizmus	Max. dosah strely
Fairey Fireflash	2 830 mm ?	150 kg ?	M 2	radarové	?	3,1 km
RS-2US Vympel AA-1 Alkali	2 500 mm 180 mm	83,2 kg 15,2 kg	M 2	radarové	bezkontaktný približovací	6 km
R-60 Vympel AA-8 Aphid	2 090 mm 120 mm	43,5 kg 3 kg	M 2,7	IČ	bezkontaktný približovací	8 km
AIM-4 Falcon	1 980 mm 163 mm	69 kg 3,4 kg	M 3	poloaktívne radarové, IČ	bezkontaktný približovací / kontaktný	9 km
R-55M Vympel AA-2 Atoll	2 500 mm 180 mm	91 kg 9 kg	M 2,5	poloaktívne radarové, IČ	bezkontaktný približovací / kontaktný	10 km
AIM-132 ASRAAM	2 900 mm 166 mm	88 kg 10 kg	M 3+	IČ	lasarový približovací / kontaktný	18 km
IRIS-T	2 936 mm 127 mm	87,4 kg ?	M 3	IČ	kontaktný / bezkontaktný približovací	25 km
R-73 Vympel AA-11 Archer	2 930 mm 165 mm	105 kg 7,4 kg	M 2,5	IČ	bezkontaktný približovací	30 km
AIM-7 Sparrow	3 640 mm 200 mm	227 kg 40 kg	M 2,5	poloaktívne radarové	bezkontaktný približovací	32 km
AIM-9M Sidewinder	3 020 mm 127 mm	85,3 kg 9,4 kg	M 2,5	IČ	kontaktný	35 km
R-27T Vympel AA-10 Alamo B	3 800 mm 230 mm	245 kg 39 kg	M 4,5	IČ	bezkontaktný približovací / kontaktný	70 km
AIM-120 AMRAAM	3 700 mm 180 mm	152 kg 23 kg	M 4	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací	72 km
MBDA Meteor	3 650 mm 178 mm	185 kg ?	M 4	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací / kontaktný	100 km
R-77M1 Vympel AA-12 Adder	3 600 mm 200 mm	226 kg 22 kg	M 4,5	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací	160 km
AIM-54 Phoenix	4 000 mm 380 mm	470 kg 61 kg	M 5	aktívne radarové	bezkontaktný približovací	190 km
R-33 Vympel AA-9 Amos	4 150 mm 380 mm	490 kg 47,5 kg	M 4,5	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací	230 km
R-37 Vympel AA-13 Arrow	4 200 mm 380 mm	600 kg 60 kg	M 6	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací	390 km
R-172 Novator	7 400 mm 510 mm	750 kg 50 kg	?	inerciálne / aktívne radarové	bezkontaktný približovací	400 km

tomnosť svojich stíhačiek v tejto oblasti.

Letecké PLRS vo výzbroji našich susedov

Ako je známe, Česká republika pre svoje vzdušné sily v roku 2007 formou lízingu na 10 rokov prenajala 14 švédskych stíhačiek Saab JAS 39 Gripen. Hoci tieto ľahké nadzvukové stroje sú schopné v podvese niesť širokú škálu leteckých PLRS (napr. AIM-9 Sidewinder, AIM-120 AMRAAM, MBDA Meteor; IRIS T a ďalších), výzbroj českých Gripenov sa zatiaľ obmedzuje na prvé dve z nich a pravdepodobne pri tom i zostane.

PLRS AIM-9 Sidewinder je americká letecká strela stredného dosahu (35 km) s pasívnym IČ samonavádzaním a priestraznou hlavitou s prstencovou triestivou náložou HE trhaviny s hmotnosťou 9,4 kg. Do výzbroje palubných lietadiel US Navy ju začali zavádzať v roku 1956 a v rôznych modernizovaných verziách slúži dodnes, a to vo výzbroji armád viac ako 50 krajín celého sveta! Jej ekvivalentom vo výzbroji krajín bývalého sovietskeho bloku i ďalších štátov v celkovom počte takmer 30 je už predstavená strela R-73, ktorá ju najmä v obratnosti dokonca prevyšuje.

Prvý úspech Sidewindera zaznamenala v septembri 1958 taiwanská stíhačka F-86F Sabre, ktorá strelou AIM-9B zostrelila čínsky MiG-15. Počas vojny vo Vietname (1957 – 1975) americké lietadlá Sidewindermi zostrelili 82 nepriateľských strojov a Briti v roku 1982 verziu AIM-9L úspešne nasadili na svojich podzvukových stíhačkách Sea Harrier vo vojne o Falklandy. V súčasnosti je štandardne používanou verziou Sidewindera AIM-9M a dokončený je i ďalší variant AIM-9X.

PLRS AIM-120 AMRAAM (Advanced Medium-Range Air-to-Air Missile – čiže pokročilá strela vzduch – vzduch stredného dosahu) je strela novej generácie so stredným dosahom (72 km) blízkym hranici striel vyššej kategórie a navádzacím systémom, ktorý kombinuje inerciálnu referenčnú jednotku (autopilot) v prvých fázach letu s vlastným aktívnym rádiolokátorom v poslednej fáze. Jej predfragmentovaná bojová hlavica s náložou HE trhaviny s celkovou hmot-

nosťou 23 kg je dostatočne silná, aby cieľ zničila alebo vážne poškodila aj explóziou v jeho blízkosti.

Vývoj PLRS AIM-120 v rámci programu AMRAAM sa začal v 70. rokoch minulého storočia a prvé strely do výzbroje USAF a US Navy (stíhačky F-15 Strike Eagle, F-16 Fighting Falcon, F-14 Tomcat a F/A-18 Hornet) začali prichádzať v roku 1991, takže ešte „stihli“ konflikt na Balkáne. Do roku 2008 americké a spojenecké lietadlá strelami AIM-120 AMRAAM zostrelili celkovo deväť nepriateľských lietadiel, z toho šesť srbských strojov MiG-29, jednu podzvukovú stíhačku Republiky Srbská Krajina J-21 Jastrzeb, jeden iracký MiG-25 a jeden takisto iracký MiG-23.

V súčasnosti sa strely AIM-120 inštalujú už aj do najmodernejších amerických stíhačiek F-22 Raptor a okrem USA ich používajú vzdušné sily ďalších 30 krajín sveta.

Podľa odborníkov je ruským ekvivalentom AIM-120 AMRAAM strela stredného až dlhého dosahu R-77 (AA-12 Adder) s aktívnym rádiolokačným navádzaním (porovnaj v tabuľke). Poľské vzdušné sily sa ešte nevzdali 32 stíhačiek MiG-29 (26 bojových a 6 cvičných) a do roku 2016 chcú v prevádzke zachovať i 45 stíhacích bombardérov Su-22 (28 bojových a 7 cvičných), ale v roku 2008 prijali do výzbroje aj 36 amerických bojových stíhačiek F-16C Block 52 a 12 cvičných strojov F-16D Block 52. Zatiaľ čo pôvodom sovietske lietadlá nesú PLRS kategórie AAM podobného zloženia ako naše stíhačky MiG-29, teda strely R-60, R-27 a R-73, výzbroj strojov F-16 v tejto oblasti je prakticky totožná s výzbrojou českých Gripenov a tvoria ich strely AIM-9 Sidewinder a AIM-120 AMRAAM.

Vo februári 2012 Poliaci s americkou agentúrou pre spoluprácu v oblasti obrany a bezpečnosti (US Defense Security Cooperation Agency) podpísali zmluvu na dodávky leteckej výzbroje a ďalšieho materiálu v hodnote 447 miliónov USD, v rámci ktorej počas nasledujúcich piatich rokov o. i. dostanú aj 93 striel AIM-9X-2 Sidewinder Block II a 65 striel AIM-120C-7 AMRAAM.

Ukrajinské letectvo podľa dostupných zdrojov v súčasnosti používa 80 stíhačiek MiG-29, z ktorých je 5 modernizovaných na ukrajinskú verziu MiG-29MU1, ako aj 36 vynikajúcich strojov na vybojovanie vzdušnej nadvlády Su-27. Oba druhy sú v rámci PLRS kategórie AAM vyzbrojené tradičnou zostavou striel R-60, R-27 a R-73, ale stroje Su-27 môžu navyše niesť aj strely R-77 (AA-12 Adder).

PLRS R-77, ako už bolo spomenuté, sa považuje za ruský ekvivalent americkej špičkovej strely AIM-120 AMRAAM a je to strela stredného až dlhého dosahu, keďže v základnom variante má maximálny dosah 80 km a v modernizovanom variante R-77M1 dokonca až 160 km. V tomto smere teda americkú strelu dokonca predstihuje, hoci je otázne, či Ruská federácia predala nie príliš spoľahlivé (z jej pohľadu) Ukrajine najmodernejšiu verziu dlhého dosahu. Pretože ruské letectvo zaviedlo R-77 do výzbroje až v roku 1994, teda po rozpade ZSSR, a verziu R-77M1 pravdepodobne iba pred koncom minulého storočia. Treba však povedať, že aj pôvodná R-77 má parametre a výkony porovnateľné so svojim americkým konkurentom a vo výzbroji letectva ktorejkoľvek krajiny (v súčasnosti ju vlastní 15 štátov) predstavuje významnú položku.

Aj Maďarsko pri revitalizácii svojich vzdušných síl zvolilo lízing švédskych stíhačiek Saab JAS 39 Gripen, ktoré si prenajalo v roku 2005, dokonca o dva roky skôr ako Česká republika, a počte takisto 14 strojov (12 bojových a 2 cvičné) na dobu 12 rokov. Ich výzbroj v oblasti PLRS

kategórie AAM je totožná s „českými“ Gripenmi. Obom naším susedom sa lízing švédskych „Gryfov“ skončí zároveň v roku 2017 a bude zaujímavé sledovať, akou cestou sa vydajú ďalej. Vojenské letectvo nášho piateho suseda na juhozápade Rakúska má od roku 2007 vo výzbroji 15 ľahkých multifunkčných stíhačiek Eurofighter EFA 2000 Typhoon – výsledok spoločného projektu Veľkej Británie, Nemecka, Talianska a Španielska. Tieto stroje môžu okrem inej výzbroje pod krídlami i trupom niesť už spomínané letecké PLRS typu AIM-9 Sidewinder, AIM-120 AMRAAM, ale aj AIM-132 ASRAAM, IRIS-T a perspektívne i MBDA Meteor.

AIM-132 ASRAAM (Advanced Short Range Air-to-Air Missile – čiže pokročilá strela vzduch – vzduch krátkého dosahu) je britská strela, ktorá svojím anglickým názvom trochu zavádza, pretože dosahom 18 km podľa štandardov NATO už patrí do kategórie striel stredného dosahu (od 12 do 80 km), ale, keďže zásah cieľa v maximálnom dosahu je prakticky nemožný, povedzme, že reálne je na hranici týchto dvoch kategórií. Ide o skutočne progresívnu PLRS so zdoko-

naleným IČ navádzaním, vysokou rýchlosťou a vynikajúcimi manévrovacími schopnosťami, ktorá prišla do výzbroje vzdušných síl Veľkej Británie a Austrálie v roku 1998 a jej rozšírenie do krajín ďalších užívateľov stíhačiek Typhoon je zrejme len otázkou času.

PLRS IRIST (Infra Red Imaging System Tail/Thrust Vector-Controlled – čiže IČ zobrazovací systém s vektorovým riadením) je strela stredného dosahu s progresívnym IČ navádzaním – výsledok spoločného projektu Nemecka (líder), Talianska, Švédska, Grécka, Kanady a Nórska, ktorý by mal v budúcnosti nahradiť americkú strelu AIM-9 Sidewinder. Do výzbroje v Nemecku ju zaviedli koncom roka 2005 a zatiaľ ňou disponuje dokopy 10 krajín, vrátane Rakúska.

PLRS dlhého dosahu MBDA Meteor (100 km) s kombinovaným inerciálnym a aktívnym rádiolokačným navádzaním je zatiaľ ešte v štádiu vývoja a jej dokončenie sa predpokladá v roku 2013. Ide takisto o medzinárodný projekt a strela by sa v budúcnosti mala stať súčasťou výzbroje stíhačiek Typhoon, Rafale, Gripen, ako aj F-35A Lightning II.

Zaujímavé PLRS kategórie AAM z východu

Najzaujímavejšie PLRS súčasnosti sme v podstate predstavili a legendy typu AIM-7 Sparrow či AIM-54 Phoenix (ktorú už USA v roku 2004 stiahli z výzbroje) si čitatelia môžu pripomenúť v tabuľke. Na záver aspoň stručne predstavme tri menej známe ruské strely dlhého dosahu, a to R-33 (AA-9 Amos), R-37 (AA-13 Arrow) a R-172, ktorej v NATO ešte ani nepridelili kód.

PLRS dlhého dosahu (230 km) R-33 s kombináciou inerciálneho a aktívneho rádiolokačného navádzania je reliktom studenej vojny z prelomu 60. a 70. rokov minulého storočia, kedy ju vyvinuli pre jednu z najvýkonnejších stíhačiek tých čias MiG-25, ktorá dosahovala rýchlosť až M 3 a skonštruovali ju na boj so vzdušnými cieľmi nepriateľa najvyššej priority. Za také sa v ZSSR považovali pripravovaný superrýchly bombardér XB-70 neskôr zrušeného amerického projektu Valkýrne, ako aj reálne existujúce lietadlá strategického významu, napr. špiónážny SR-71 Blackbird, strategické bombardéry B-1 Lancer a B-52 Stratofortress a neskôr aj ďalšie objekty, ako lietajúce velitelské stanovišťa či lietadlá systému AWACS.

Pokračovateľom stíhačky MiG-25 sa v sedemdesiatych rokoch s podobnými úlohami stala ťažká záchytá stíhačka MiG-31 na vybojovanie a udržanie absolútnej vzdušnej nadvlády a do jej výzbroje prešla i strela R-33. Keďže Rusi plánujú do roku 2020 modernizovať až 60 týchto strojov, má R-33 zrejme o budúcnosť postarané.

PLRS R-37 je strela extrémne dlhého dosahu (390 km), ktorú vyvinuli v 80. rokoch minulého storočia s rovnako vyspelým systémom navádzania, aký má R-33. Hoci ju testovali na stíhačke MiG-31, nemá byť náhradou za túto strelu, ale stane sa súčasťou výzbroje stíhačiek Su-35BM, Su T-50 PAK FA a možno i ďalších strojov tejto kategórie, ktoré sa ešte iba vyvíjajú.

PLRS R-172 je takisto strela extrémne dlhého dosahu (až 400 km), ktorú koncom 80. rokov začala vyvíjať konštrukčná kancelária Novator v podstate na báze druhého stupňa strely 9M83 (SA-12A Gladiator) pozemného protiletadlového raketového systému S-300V. Rozpad ZSSR vývoj strely značne skomplikoval a oddialiil, ale konštruktéri sa nevzdali a na moskovskom aerosalóne MAKS 2007 spolu so stíhačkou Su-35S konečne predstavili aj maketu odláhcenej modifikácie tejto strely s označením R-172S-1. Strelu v súčasnosti ponúkajú ako alternatívu strely R-37M konkurenčnej kancelárie Vympel do výzbroje lietadiel Su-35S a Su T-50 PAK FA. Bude to zrejme tvrdý súboj a žiada sa dodať, že o strelu R-172S-1 prejavila záujem aj India, ktorá by ju dokonca chcela vyrábať v licencií!

Podpora účinnej spolupráce armád NATO

Slová ako interoperabilita a rozvoj spôsobilostí ozbrojených síl sú bežným fenoménom v súvislosti s našim pôsobením v Severoatlantickej aliancii a s plnením úloh v zahraničných misiách.

/ RNDr. Slavomír KUBO

riaditeľ Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality Trenčín

Implementácia a používanie rovnakých štandardizačných dokumentov sú podstatnou zložkou budovania interoperability, teda aby vojaci rôznych armád dosiahli schopnosti pôsobiť spolu efektívne a účinne na dosiahnutie spojeneckých taktických, operačných a strategických cieľov.

Používanie spoločných skladových čísiel vojenského materiálu je predpokladom úspešnej a efektívnej činnosti rôznych armád v rámci logistických operácií. Na identifikáciu materiálu ich určuje kodifikačný systém NATO. Kvalita výzbroje a výstroja vojaka je podstatnou zložkou zvyšovania spôsobilostí. Preto je potrebné, aby boli dodržané všetky požiadavky na bezpečnosť a spoľahlivosť výstroja a výzbroje, ktoré sú jedným z hlavných pilierov spôsobilostí.

Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality so sídlom v Trenčíne, ako národný „focal point“ v uvedených oblastiach, je výraznou podpornou inštitúciou Ozbrojených síl SR pri zvyšovaní interoperability a spôsobilostí.

Politika a stratégia úradu sú založené na súčasných a budúcich potrebách Ministerstva obrany a Ozbrojených síl SR, v súlade s obranným plánovaním MO SR. Z definície potrieb rezortu obrany a požiadaviek konferencie národných riaditeľov CNAD, súvisiacich s našim členstvom v NATO, vyplýva i charakter činnosti úradu, ktorý je vymedzený v zákone NR SR č. 11/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov. Zhromažďovanie údajov a spôsob informčných tokov z členských štátov NATO a Európskej obrannej agentúry (EDA) sa realizuje zastupovaním v pracovných skupinách NATO, účasťou na medzinárodných konferenciách a formou osobnej komunikácie so zahraničnými partnermi.

V súvislosti s definovaným poslaním úradu je analýza informácií získaných na medzinárodnom fóre súčasťou každodennej práce zamestnancov úradu. Aj vďaka systémovému spracovaniu informácií a ich dôslednej aplikácii v podmienkach Slovenska sú oblasti štátneho overovania kvality, štandardizácie a kodifikácie realizované v súlade s požiadavkami NATO.

Obranná štandardizácia

Celková stratégia a plánovanie odboru obrannej štandardizácie sú zamerané na podporu interoperability medzi členskými štátmi NATO v operačnej, materiálovej, technickej a administratívnej oblasti. Zainteresované strany pre oblasť obrannej štandardizácie sú odborné orgány obrannej štandardizácie centrál NATO, pracovná skupina obrannej štandardizácie pri Európskej obrannej agentúre (EDA), jednotlivé zložky MO SR a Ozbrojených síl SR, Združenie bezpečnostného a obranného priemyslu SR, Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR, ako i Slovenský ústav technickej normalizácie a ďalšie orgány ústrednej štátnej správy. Potreby zainteresovaných strán sa na základe ich požiadaviek zapracávajú do súhrnného plánu obrannej štandardizácie.

V dkkii záverov z rokovaní CS, CSReps a SMWG úrad zabezpečil postupnú implementáciu novej direktívy NATO AAP-3(J) platnú od 1. januára 2011, ktorá si v roku 2011 vyžiadala aj zmenu legislatívy v Slovenskej republike a zmenu interných normatívnych aktov Ministerstva obrany SR, ktoré upravujú obrannú štandardizáciu. Druhá novela zákona je účinná od prvého januára tohto roka. Obsah rokovaní podporil na Slovensku účinnosť štandardizácie na dosiahnutie interoperability a spôsobilostí ozbrojených síl,

najmä pre medzinárodné misie a informovanosť SR o stave novelizácie sprievodných dokumentov k AAP-3(J), o nových úlohách v oblasti terminológie NATO a podporných úlohách obrannej štandardizácie. Trilaterálne stretnutie s partnermi s USA a Slovinska v oblasti štandardizácie prinieslo výmenu skúseností a názorov na väzbu obranného plánovania a štandardizácie v súvislosti so zmenami politiky obrannej štandardizácie v centrále NATO.

Rokovanie výboru MCTC riešilo pravidelnú novelizáciu a doplnenie terminologických výrazov a definícií AAP-6, ktoré sú vkladané do SOŠ AAP-6.

Účasti na zamestnaniach, ktoré organizujú štandardizačné orgány NATO, sa využili aj na prípravu metodického zamestnania organizovaného úradom 10. januára 2012 pre organizačné zložky MO SR a CS SR.

Ďalším výsledkom z medzinárodných rokovaní a dohôd je podpora prípravy cvičenia Capable Logistician 2013, ktoré sa uskutoční na Slovensku a bude sa týkať obrannej štandardizácie preverovaním dosiahnutia stupňa implementácie štandardizačných dohôd NATO, pričom úrad plní významnú funkciu v medzinárodnej hodnotiacej skupine.

Kodifikácia

Stratégia a plánovanie v odbore kodifikácie sú zamerané na úplnú systémovú kompatibilitu s členskými štátmi NATO a štátnymi používajúcimi kodifikačný systém NATO v oblasti kodifikácie materiálu a služieb s jeho využívaním na účely obrany.

Kodifikácia je dôležitým nástrojom logistického zabezpečenia jednotiek členských štátov Severoatlantickej aliancie v podmienkach výcviku i operačného nasadenia príslušníkov Ozbrojených síl SR v krízových situáciách a mimo nich. Úlohou kodifikácie je v súlade s politikou Severoatlantickej aliancie v oblasti kodifikácie priradiť každej dodávateľskej položke v kodifikačnom systéme jediné trinásťmiestne identifikačné číslo na dosiahnutie vysokej efektívnosti procesu logistického zabezpečenia a evidencie údajov o technike, výzbroji, munícii a ostatnom materiáli, o dodávateľoch a výrobcach.

Na rokovaníach výboru národných riaditeľov na kodifikáciu sa riešili návrhy zásadného charakteru z oblasti smerovania kodifikačného systému NATO, ktoré majú byť rozhodujúcim prvkom na podporu NATO v multinationálnej interoperabilite a pre harmonizáciu logistických systémov. Ďalej boli stanovené pravidlá pre kvalitu a hodnotenie spracúvaných údajov a pre udržiavanie

referencií o položkách a ich výrobcach a návrhy na aplikovanie nových trendov, normy ISO 8000, 22745, e-Open Technical Dictionary do národných systémov. Slovensko má práve vďaka iniciatívam úradu ako prvé z nových členov modul e-OTD už implementovaný.

Úrad inicioval v uplynulom roku vznik rezortnej komisie, ktorej poslaním je hľadať riešenia a následne realizovať prepojenie kodifikačného informačného systému úradu s integrovaným informačným systémom Ozbrojených síl SR. Prepojením informačných systémov sa v konečnom dôsledku dosiahne kompatibilita s ostatnými štátmi NATO v tejto oblasti a okrem iného i možnosť priameho prístupu zástupcov logistiky ku kodifikačným údajom používaným v logistických operáciách NATO.

Štátne overovanie kvality

Poslaním úradu v oblasti štátneho overovania kvality je zabezpečiť štátne overovanie kvality výrobkov a služieb na účely obrany a kompatibilitu štátneho overovania kvality na Slovensku s európskou a svetovou úrovňou. V rámci realizácie koncepčného zámeru pre produkty so zvýšenými požiadavkami na bezpečnosť a spoľahlivosť bola napríklad okrem iných zavedená požiadavka realizácie štátneho overovania kvality pri generálnych opravách vojenskej techniky (vrtnúliky Mi 17, mobilná technika určená na elimináciu dôsledkov živelných pohrôm), ako aj na dodávky taktických balistických viest k modulárnemu systému. Odbor optimalizuje svoju činnosť a získava informácie i simulovaným benchmarkingom s obdobnými inštitúciami, porovnávaním národných legislatív a postupov, ako aj uzatváraním memoránd o porozumení v oblasti posudzovania zhody. V súčasnosti úrad realizuje memorandum o porozumení v oblasti recipročne bezodplatného poskytovania služieb štátneho overovania kvality s USA a Izraelom. Z pracovných

PREHĽAD ŽIADOSTÍ NA ŠTÁTNE OVEROVANIE KVALITY ZA ROK 2011

zasadnutí AC/327-WG2 pre kvalitu, z pracovného rokovania Vyšehradskej skupiny Q 4 pre kvalitu a z pracovného rokovania DCMA - SE vyplynuli úradu úlohy implementovať do štruktúry slovenských obranných štandardov nové a revidované publikácie Aliancie NATO AQAP, ako aj požiadavky nových a revidovaných publikácií Aliancie NATO AQAP 2310 a NATO AQAP 2116 do samotného systému štátneho overovania kvality v Slovenskej republike.

Z pohľadu hlavných pilierov budovania požadovaných spôsobilostí ozbrojených síl do ďalšieho obdobia budú výsledky činnosti úradu stáť súčasťou predovšetkým rozvoja vyzbrojovania a logistickej podpory. I z tohto dôvodu musí byť zabezpečený ďalší rozvoj úradu, a preto sa musí rozvíjať ako ich neoddeliteľná súčasť. A aj preto, lebo našim produktom je nielen podpora rozvoja interoperability, ale i dôvera, že príslušníci našich ozbrojených síl dostanú od výrobcov kvalitnú výzbroj a kvalitný výstroj, ktoré im budú spoľahlivo slúžiť v najnáročnejších podmienkach.

Lietadlo Let L-200 A „Morava“ je celokovový päťmiestny dvojmotorový dolnoplošník so zatahovacím trojbodovým podvozkom čelového typu, určený na dopravu osôb na kratších tratiach, ako aerotaxi, na výcvik dopravných pilotov, prípadne na ďalšie špeciálne účely. Poháňajú ho dva šesťvalcové, vzduchom chladené, piestové motory M-337 so vzletovým výkonom 155 kW (210 k) pri otáčkach 2 750/min a so zapnutým kompresorom.

/ Peter KADLEC

/ VHÚ – VHM

/ foto Miroslav MIHÁLIK

Úspešná Morava

Vyznačuje sa veľmi dobrými letovými vlastnosťami a pohodlným interiérom kabíny. Verzia L-200 A má elektricky nastaviteľné dvojlistové vrtule typu V-410. Trup a krídla sú celokovové, poloskrupinovej konštrukcie. Dvojité zvislá chvostová plocha má lichobežníkový tvar.

Drak z Moravy, motory z Prahy

Lietadlo L-200 A s výrobným číslom 170720 a imatrikulačnou značkou OK-PLG bolo vyrobené v roku 1961 v Strojírňach prvni päťletky, národný podnik v Kunoviciach [neskôr LET Kunovice]. V priebehu svojej životnosti ho prevádzkoval Zväz pre spoluprácu s armádou v Stredisku vrcholového športu v Moravskej Třebovej, Železniarňach Bohumín a naposledy v Secar Bohemia, a. s. v Čechách. Posledný let s lietadlom uskutočnil 22. apríla 2009 na trati Brno – Piešťany pilot Jiří Untzeitig.

Počas prevádzky uskutočnilo 7 922 vzletov a nalietalo 4 012 hodín a 19 minút. Na základe požiadavky Vojenského historického múzea Piešťany bolo upravené do farebnej úpravy, používanej vojenským letectvom s evidenčným číslom 0705. Lietadlo s výrobným číslom 170705 prevzala vojenská správa vo februári 1962 a prevádzkovala ho do roku 1977. V tomto období lietal aj vo 4. leteckom školnom pluku Piešťany, kde slúžilo na výcvik viacmotorových posádok. V auguste 1977 po ukončení životnosti ho odovzdali do Leteckého múzea VHÚ Praha a v súčasnosti ho prevádzkuje Aeroklub Zbraslavice s poznávacou značkou OK-PRO.

V roku 1955 bola v Kunoviciach vytvorená výskumno-vývojová základňa z absolventov VTA Brno. Pod vedením hlavného konštruktéra Ing. Ladislava Smrčka si dali za cieľ vyvinúť nové lietadlo, ktoré by bolo po všetkých stránkach lepšie ako dotedy používané Aero-45.

V roku 1957 sa začal vývoj draku lietadla v Kunoviciach a motorov M-337 v pražskom Motorlete. Pretože vývoj a výroba motorov M-337 s vypínajúcim kompresorom a so vstrekovaním paliva neboli ukončené, do lietadla sa namontovali motory Walter Minor 6-III s výkonom 118 kW (160 k), s vrtulami V-402, neskôr V-406. Technický zálet s týmito motormi bol v apríli 1957 a podnikové skúšky pokračovali až do roku 1958. Spomínané motory boli pre problémy s výrobou motorov M-337 montované nielen do prototypov, ale aj do overovacej série. Z nej dve lietadlá prevzalo vojenské letectvo v bombardovacej verzii, s možnosťou zmeny na navigačnú alebo fotografickú verziu.

Lietali aj v Amerike a Ázii

Výroba prototypu lietadla L-200 A sa začala po ukončení štátnych skúšok motorov M-337 v auguste 1959. V roku 1961 sa začala výroba lietadla L-200 D s trojlistovými ce-

lokovými hydraulicky nastaviteľnými vrtulami V-506 a s ďalším hydraulickým čerpadlom. V rámci generálnych opráv sa niektoré lietadlá L-200 A prestavali na verziu L-200 D. Úpravami prešlo najmä komunikačné a prístrojové vybavenie. Na žiadosť zákazníka boli lietadlá upravované na rôzne verzie, napr. sanitnú, fotografickú. Výroba lietadiel bola ukončená v roku 1964. Dovedna bolo vyrobených 361 lietadiel typu L-200, z ktorých viac ako 100 kusov lietal v Československu, 183 zakúpil sovietsky Aeroflot a ďalšie lietali v Maďarsku, na Kube, v Indonézii, v Indii, v Argentíne a v ďalších štátoch na celom svete.

Československé vojenské letectvo používalo spolu 42 lietadiel L-200 rôznych modifikácií, ktoré boli vo výzbroji protivzdušnej obrany, frontového letectva, vojskového letectva, Vyššieho leteckého učilišťa Košice a v samostatných útvaroch. Letectvo odobralo z výroby po jednom kuse v navigačnej, sanitnej a vo fotografickej verzii. Najviac lietadiel so zabudovanou rádiostanicou RSIU-3M slúžilo na kuriérne účely. Z celkového počtu 42 lietadiel boli vyradené tri lietadlá z dôvodu havárie a jedno pre katastrofu. V roku 1972 boli z prevádzky vojenských útvarov vyradené prvé dve lietadlá a v roku 1978 posledné štyri. Od roku 1976 ich začali nahrádzať turbovrtulové lietadlá L-410, ktoré slúžili na prepravu osôb a výcvik vojenských posádok dopravných lietadiel. Na kuriérnu prepravu boli využívané vrtulníky Mi-1, Mi-4, Mi-8.

Hlavné technické údaje

Prázdna hmotnosť	1 275 kg
Max. vzletová hmotnosť	1 950 kg
Dĺžka	8,61 m
Rozpätie	12,31 m
Výška	2,22 m
Nosná plocha	17,3 m ²
Max. dovolená rýchlosť	310 km.h ⁻¹
Motor	M-337
Výkon motora	154 kW
Vrtuľa – dvojlistá	V 410 A
Dostup	6 200 m
Dolet	1 900 km
Stúpavosť	8 m.s ⁻¹
Osádka	1 + 4

Ján FEDÁK (1912 – 1944)

/ Alex MASKALÍK

Vojenský historický ústav Bratislava

Narodil sa 11. júla 1912 vo východoslovenskej obci Cejkov (okres Trebišov) v rodine chudobných roľníkov. Vo svojom rodisku vychodil osem rokov meštianskej školy a potom v neďalekých Michalovciach navštevoval v rokoch 1924 – 1932 reálne gymnázium. Po jeho úspešnom vyštudovaní sa rozhodol pre profesionálnu dráhu učiteľa.

V júli 1934 bol povolaný do základnej vojenskej služby, ktorú vykonával v rámci košíckeho pešieho pluku 32. V rámci nej absolvoval v Levoči Školu pre dôstojníkov pechoty v zálohe. Ako podporučík pechoty v zálohe sa začiatkom roka 1937 vrátil späť do občianskeho života, aby vo svojom rodnom kraji pracoval ako pomocný učiteľ v obci Ujlak. V kontexte zhoršujúcej sa medzinárodnej vojensko-politickej situácie v Európe stihol v lete 1938 absolvovať v Chuste kurz pre veliteľov brannej výchovy a v čase všeobecnej mobilizácie mu v najvýchodnejšom cipe čs. republiky pripadla úloha veliteľa pešej čaty. Krátko po vzniku samostatnej Slovenskej republiky bol do činnnej služby aj s rovnakým pridelením povolaný znova, tentoraz počas vpádu Maďarov na Slovensko. Úspešné počínanie na južných hraniciach Slovenska mu vyneslo Pamätnú medailu Za obranu Slovenska v marci 1939. To bol súčasne moment, ktorý rozhodol o jeho ďalšej kariére a mladý Fedák sa upsal armáde.

Dôstojníkom slovenskej armády

Za dôstojníka z povolania bol prijatý 31. júla 1939, keď bol súčasne ustanovený aj za veliteľa 12. pešej roty. S jednotkou sa v septembri 1939 zúčastnil na nemeckom ťažení v Poľsku, po jeho skončení bol vyznamenaný Pamätnou medailou so štítom Javorina. Po návrate domov bol premiestnený k pešiemu pluku 8 do Humenného, kde pôsobil ako vozatajský a plynový dôstojník pluku. V lete 1940 absolvoval v Pezinku aplikačný kurz pre aktívnych dôstojníkov pechoty a 1. augusta 1940 bol povýšený na nadporučíka pechoty. V rámci nemeckého ťaženia proti ZSSR bol koncom júna 1941 odoslaný na východný front. Počas svojej prvej účasti tu pôsobil až do mája 1942 v rámci slovenských rýchlych jednotiek [t. j. Rýchlej brigády, resp. Rýchlej divízie] ako veliteľ 7. pešej roty a veliteľ minometnej čaty. Bol priamym účastníkom bojov pri Kyjeve a mnohých ďalších stretoch, v ktorých preukázal iniciatívu a improvizáciu schopnosti. Tie, prirodzene, neostali bez povšimnutia nadriadených, a tak ešte v priebehu rokov 1941 – 1942 získal medaily Za statočnosť II. a III. stupňa, resp. medailu Za statočné chovanie pred nepriateľom II. stupňa. Po návrate domov vykonával v rámci peších plukov 5 a 6 v Levoči a Košiciach rutinnú posádkovú službu. Pri svojom druhom pobyte na východnom fronte od júla 1943 až do marca 1944 opäť pôsobil ako veliteľ pešej roty, ale už v hodnosti stotníka pechoty, na ktorého ho povýšili 1. júla 1943. Po reorganizácii Rýchlej divízie slúžil v rámci 1. pešej divízie na južnej Ukrajine, kde sa so svojou jednotkou podieľal na budovaní obranných postavení pre nemecký Wehrmacht v priestore Odesa – Nikolajevka. Rastúca bezvýchodiskovosť situácie na východnom fronte a vzrastajúca nechúť pokračovať v krutých a náročných bojoch boli hlavnými dôvodmi, prečo Fedák vykonával svoje úlohy laxne. Po návrate domov bol v apríli 1944 v Levoči ustanovený za zástupcu veliteľa náhradného práporu a súčasne zbrojného, chemického a vozatajského dôstojníka práporu. Už dva mesiace na to však prevzal velenie celého práporu, pričom bol súčasne poverený funkciou

posádkového veliteľa. Do tohto obdobia patria aj prvé kontakty s predstaviteľmi vojenského odboja na Slovensku. Na Ministerstve národnej obrany v Bratislave sa s ním medzitým počítalo ako s prideleným dôstojníkom vojenskej dopravy.

Povstalecká epepeja

Vojenské ústredie s ním pre zmenu počítalo ako s odbojovým veliteľom levočskej posádky s úlohou organizovať tamojšie prípravy SNP. Dňa 30. 8. 1944 akceptoval výzvu Ústredia a pridal sa k Povstaniu. Deň nato bol oficiálne menovaný za veliteľa pešieho pluku 5. Svojím vojakom nariadil zakročiť proti výčinom nemeckého obyvateľstva voči Povstaniu v okolí Ľubice a Huncoviec a v noci dal zaistiť najznámejších miestnych exponovaných fašistov. Podobným postupom sa usiloval prekonať váhavosť vojakov a časti dôstojníkov posádky, lenže vinou jeho nerozhodnosti sa neurobili žiadne prípravy na obranu. Spoločne s Revolučným národným výborom vyhlásil mobilizáciu a osobne dohliadal na formovanie bojových jednotiek. Ešte v ten deň sa spoločne s vyčlenenými oddielmi popradskej posádky neúspešne pokúšal zaútočiť na Kežmarok, ale postúpiť sa mu podarilo len k južnému a juhovýchodnému okraju mesta, kde ho odrazili polovojenské jednotky miestnych Nemcov. Pod tlakom rýchleho postupu nemeckých jednotiek k mestu následne nevládol situáciu, a tak v noci na 1. septembra 1944 došlo k hromadnej dezercii vojakov. Sám opustil mesto a odišiel na povstalecké územie, aby sa dal do služieb veleniu 1. čs. armády na Slovensku. V polovici septembra 1944 bol pridelený k telegrafnej čate I. Taktickej skupiny, neskôr ako veliteľ samostatnej operujúceho práporu v zostave II. Taktickej skupiny pomáhal vystužovať obranu Horehronia v priestore Popradu a Spišskej Novej Vsi. Od 1. októbra 1944 už pôsobil ako veliteľ 15. pešieho práporu „Astra“, s ktorým pre zmenu zabezpečoval prístupy na povstalecké územie stredného Slovenska od severu cez Dedinky do Dobšinej, od východu cez Stratenú a od juhu cez Betliar. Osobne riadil bojovú akciu z 9. októbra 1944, ktorej výsledkom bolo vytlačenie nepriateľských jednotiek z Mlyniak až za Važec. V tom čase súčasne zastával aj post veliteľa posádky v Dobšinej a neskôr slúžil ako štátny dôstojník na veliteľstve III. Taktickej skupiny. Ako veliteľ jednej z peších rôt v čase 20. a 21. októbra 1944 zasiahol do neúspešných bojov o Červenú Skalu a Muráň, po ktorých viedol ústupové boje k Helpe. Po vojenskej porážke povstalcov bol od novembra 1944 prislušníkom 2. čs. partizánskej brigády „Za slobodu Slovanov“. Bojoval v zadnej časti Poľany, v dolinách Ľubietovského Vepra, odkiaľ sa s partizánmi viackrát pokúšal dostať z obklúčenia. V bojoch s fašistickými okupantmi padol 30. novembra 1944 pri Dolnej Lehotě neďaleko Brezna. Po vojne mu bol in memoriam udelený Rad SNP I. triedy a Československý vojnový kríž 1939. Okrem toho bol vo februári 1947 povýšený na majora pechoty in memoriam.

Posledná plavba USS Enterprise

Legenda končí! USS Enterprise sa v marci vydala na svoju poslednú operačnú plavbu. Americké námorníctvo ju oficiálne deaktivuje 1. decembra, takmer na deň presne je to 51 rokov, čo prvá lietadlová loď na jadrový pohon vstúpila do služby.

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto US Navy

Fakty o USS Enterprise

Dĺžka: 342 m
Ponor: 12 m
Šírka trupu: 40,5 m
Šírka letovej paluby: 78,4 m
Plocha letovej paluby: 18 211 m²
Výtlačk: 94 700 ton
Rýchlosť: 33,6 uzlov (62,2 km/h)
Posádka: 3000 námorníkov, 1800 členov letového personálu
Počet lietadiel: 70 (max. 90)
Počet katapultov: 4
Počet lodných skrutiek: 4 (každá váži 32 ton)
Počet kormidiel: 4 (každé váži 35 ton)
Počet kotiev: 2 (každá váži 30 ton)
Dĺžka káblov na lodi: 1000 km
Dĺžka ventilácie na lodi: 60 km
Loď navrhovalo 915 konštruktérov, nakreslili spolu 16 100 výkresov s celkovou dĺžkou 3840 km.

USS Enterprise (CVN-65) mala byť pôvodne prvou zo šiestich lodí rovnakej triedy. Rastúce náklady počas jej stavby však spôsobili zrušenie zvyšných piatich, ktoré sa ani nezačali stavať. Enterprise objednali 15. novembra 1957 a jej kýl položili v lodeniciach Newport News 4. februára 1958. Na vodu ju spustili 24. septembra 1960.

Enterprise je jedinou lietadlovou loďou, ktorá má viac ako dva jadrové reaktory. Má ich dokonca osem. Stávali ju totiž ešte podľa konvenčných vzorov a jej trup je dlhší a užší ako pri nasledujúcich nosičoch lietadiel. Použili v nej osvedčené reaktory pre jadrové ponorky. Každý z nich je umiestnený v priestore, kde by na konvenčnej lietadlovej lodi boli kotly na paru.

Cena lode sa po dokončení vyšplhala na 451 miliónov dolárov, čo je po zarátaní inflácie dnešných 3,5 miliardy dolárov. Pre obrovské náklady loď išla do služby nevyzbrojená. Pôvodne mala niesť protiletadlové rakety Terrier. Tie však nikdy nedostala. Až neskôr jej namontovali rakety Sea Sparrow. Pre ne má v súčasnosti dve odpaľovacie zariadenia. Dopĺňajú ich dve odpaľovacie zariadenia pre rakety RIM-116 RAM a dva systémy Phalanx s 20 mm rotačnými kanónmi.

Na jej palubu sa zmestí 90 lietadiel, i keď normálne ich nosí len 70. V súčasnosti na nej slúžia typy F/A-18C Hornet, F/A-18E/F Super Hornet, EA-6B Prowler, E-2C Hawkeye, C-2 Greyhound a vrtulníky SH-60F Seahawk.

Vstup do služby

USS Enterprise zaradili do služby 25. novembra 1961. Jej prvým kapitánom sa stal Vincent P. De Poix, ktorý bol v rokoch 1942 - 1943 stíhacím pilotom v jednotke VF-6.

Okrem iného vtedy slúžil aj na palube lietadlovej lode CV-6 Enterprise, predchodkyne jeho nového pravidla.

Domovskou základňou CVN-65 sa stal Norfolk vo Virgínii na východnom pobreží USA. V januári 1962 sa vydala na trojmesačnú cvičnú plavbu, ktorá mala vyskúšať a preveriť možnosti atómovej lietadlovej lode. Počas nej vstúpila do kozmickej éry, keď slúžila ako monitorovacia stanica počas letu Johna Glenna, prvého Američana vo vesmíre. V auguste sa vydala na prvú operačnú plavbu do Stredozemného mora a po návrate sa v októbri stihla zapojiť do svojej prvej medzinárodnej krízy. Stala sa súčasťou námornej blokády Kuby, ktorú vyhlásil prezident J. F. Kennedy v reakcii na budovanie raketových základní na ostrove.

V rokoch 1963 - 1964 absolvovala ďalšie dve operačné plavby v Stredomorí a potom ju preveli na západné pobrežie a jej základňou sa stala Alameda v Kalifornii. Koncom roka 1965 sa stala prvou loďou s nukleárnym pohonom, ktorú nasadili v boji. Bolo to len jedno z mnohých prevenstiev, ktoré Enterprise drží.

V prvý deň jej operácií pri vietnamskom pobreží - 2. decembra - sa z jej paluby uskutočnilo 125 bojových letov. Už na ďalší deň 3. decembra vytvorila rekord, keď k útokom na pozemné ciele vyslala až 165 letov.

Požiar na palube!

Od roku 1965 do roku 1975 absolvovala USS Enterprise šesť bojových plavieb v juhovýchodnej Ázii. Počas tohto obdobia však prešla aj viacerými opravami a dvakrát sa objavila pri kórejských brehoch, keď sa stupňovalo napätie vo vzťahoch so severnou Kóreou. Zažila tiež najhoršiu nehodu vo svojej histórii. Pri Havajských ostrovoch 14. januára 1969 nešťastnou náhodou vybuchla raketa Zuni zavesená pod krídlom lietadla F-4 Phantom na palube lode. Vypukol požiar, ktorý spôsobil ďalších sedem výbuchov munícií iných lietadiel zaparkovaných na korme. Loď sa natočila proti vetru, aby udržala plamene v smere od mostíka. V priebehu hodiny sa podarilo oheň na palube uhasiť, ale ešte niekoľko hodín sa hasil požiar v podpalubí. Výsledkom nehody bolo 27 mŕtvych a 344 zranených. Zničených bolo 15 lietadiel a v letovej palube boli tri veľké diery. Jedna z dier siahala cez dve paluby. Opravy trvali tri mesiace a potom loď pokračovala k Vietnamu.

Straty nad Vietnamom

Pri nasadení z nej štartovalo zhruba 1 000 až 2 000 bojových letov mesačne. Pri prvých dvoch operačných plavbách v rokoch 1965 - 1967 jej piloti nalietali viac ako 13 400 bojových letov a na severovietnamské ciele zhodili vyše 8 000 ton munície.

Zaplatili však za to vysokú cenu. V rokoch 1965 – 1973 stratila počas operácií nad Vietnamom 57 lietadiel. Najviac, 24 lietadiel, zostrelila paľba protiletadlových kanónov a guľometov. V jednom z týchto prípadov dokonca stroj A-4E Skyhawk zostrelila paľba ručných zbraní vojakov. Sedem lietadiel zostrelili protiletadlové rakety a dve zničili severovietnamské stíhačky MiG. Dvakrát sa lietadlám z Enterprise stali osudné výbuchy vlastných bômb. V piatich prípadoch nie je príčina straty známa a 17 lietadiel havarovalo bez pričinenia protivníka – či už vinou porúch alebo chýb pilotov.

Čo sa týka typov, Enterprise stratila 21 útočných A-4 Skyhawk, 18 stíhacích F-4 Phantom, osem útočných A-6 Intruder, šesť prieskumných RA-5C Vigilante, tri útočné A-7 Corsair II a jeden bombardér A-3 Skywarrior. Z ich posádok 33 letcov zahynulo, traja sú dodnes nezvestní a 18 letcov skončilo v zajatí. Zachrániť sa podarilo 36 letcov z havarovaných a zostrelených lietadiel.

V januári 1973 začalo platiť primerie a americké lietadlá prerušili bojové operácie. Úplne poslednou, v poradí 58. vietnamskou stratou lietadla z Enterprise, sa stal 29. apríla 1975 jeden A-7E Corsair II. Keď začali severovietnamské vojská obsadzovať južný Vietnam, kryli jej lietadlá evakuáciu Američanov zo Saigonu. Prítom bol spomínaný Corsair poškodený streľbou zo zeme a pri návrate na loď sa pilot Tom Gravely musel katapultovať. Podarilo sa ho zachrániť.

Slabou náplastou na všetky straty je jeden zostrel severovietnamskej stíhačky MiG-21, ktorý si USS Enterprise pripísala na svoje konto. Dosiahol ho 28. decembra 1972 F-4J Phantom II s posádkou Scott Davis a Jeff Ulrich z jednotky VF-142. Bol to v poradí 61. zostrel z celkových 62, ktoré si piloti amerického námorníctva počas vietnamskej vojny nárokovali.

Nabehla na plytčinu

V rokoch 1976 - 1986 absolvovala Enterprise ďalších päť operačných plavieb v Pacifiku, tentoraz bez bojových operácií. Zažila však okamih hanby, keď 28. apríla 1983 na dohľad od San Franciscu nabehla na plytčinu. Ostala uviaznutá päť hodín, kým ju prílív a remorkéry z piesočiny nevyslobodili. Na palube bol pri tejto nehode ako hosť aj herec George Takei, ktorý v seriáli o vesmírnej lodi Enterprise hral kormidelníka, pána Sulu.

O viac ako dva roky neskôr, 2. novembra 1985, narazila na útes Bishop s Rock asi 180 km od San Diega. V trupe mala približne 20 metrov dlhú ryhu a poškodila si jednu lodnú skrutku. Pokračovala však v plavbe a do dokov išla neskôr.

V apríli 1986 sa po viac ako 22 rokoch vrátila do Stredomoria. Krátko pred jej príchodom došlo k operácii El Dorado Canyon – americkému náletu na Líbyu. V tomto prípade sa Enterprise do bojových operácií nezapojovala. O dva roky neskôr však hrala dôležitú rolu v operácii Praying Mantis. Irán v roku 1988 narušoval dopravu ropy v Perzskom zálive a 14. apríla 1988 americkú fregatu Samuel B. Roberts vážne poškodila iránska mína v medzinárodných vodách. A tak Američania naplánovali odvetu.

Útoky na iránske ropné plošiny kryli

18. apríla 1988 práve lietadlá z Enterprise. Stroje A-6E Intruder najprv potopili jeden a poškodili viacero iránskych rýchlych hládokových člnov typu Boghammar. Potom odpálili dve rakety Harpoon a zhodili štyri laserom navádzané bomby Skipper na iránsku

fregatu Sahand. Zásahy vyvolali silné požiare a po výbuchu muničného skladu sa loď potopila. V závere dňa ešte Intruder z Enterprise zasiahol bombou do komína ďalšiu fregatu Sabalan. Ďalšie lietadlá ju mohli doraziť, ale Američania ich odvolali, pretože nechceli eskalovať konflikt. Aj tak to bola silná príučka. Sabalan sa takmer potopila, remorkér ju dotiahol do prístavu s kormou už pod vodou.

Irak a Afganistan

V rokoch 1989 – 1990 absolvovala Enterprise plavbu okolo sveta. Vyrážila z Alamedy a zakončila ju vo svojom staronovom domovskom prístave v Norfolku. V 90. rokoch sa podieľala na operáciách nad Bosnou a Irakom. Jej lietadlá dozerali najmä na dodržiavanie bezletových zón. V decembri 1998 jej bojová skupina počas operácie Desert Fox odpálila 300 striel Tomahawk a zhodila 310 ton munície.

Keď došlo k útoku 11. septembra 2001, Enterprise sa vracala domov z plavby v Perzskom zálive. Bola práve pri Kapskom meste, ale bez rozkazu sa otočila späť. Predbehla prítom aj svoju eskortu a bola vôbec prvou americkou loďou na bojovej pozícii pri Pakistane.

V októbri sa zapojila do útokov na al-Káidu a Taliban v Afganistane. Jej lietadlá za 17 dní odlietali 660 misií a zhodili 380 ton munície.

Do útoku na Irak v marci 2003 sa nezapojovala, pretože v tom čase ju opravovali. Od októbra 2003 však operácie v Iraku podporovala až do decembra 2007.

V apríli 2008 išla Enterprise do dokov na plánované 18-mesačné opravy. Tie však napokon trvali o 8 mesiacov dlhšie a ich cena stúpila o 46 percent – na 662 miliónov dolárov. Námorníctvo sa preto rozhodlo nedávať peniaze na ďalšiu údržbu lode a vyradiť ju skôr.

V roku 2011 absolvovala svoju predposlednú operačnú plavbu, počas ktorej pôsobila proti somálskym pirátom. Dňa 11. marca 2012 vyrážila z Norfolku do rovnamej oblasti na svoju poslednú, v poradí 22. operačnú plavbu. Jej úlohou je reagovať na akékoľvek hrozby zo strany Iránu či somálskych pirátov.

Čo bude ďalej?

Namiesto Enterprise má v roku 2015 vstúpiť do služby loď USS Gerald R. Ford (CVN-78). Pôjde o prvú loď rovnomennej novej triedy. Skoršie vyradenie Enterprise znamená, že tri roky budú mať USA iba 10 lietadlových lodí.

Enterprise bude vôbec prvou lietadlovou loďou na jadrový pohon, ktorú americké námorníctvo vyradí zo služby. V lodeniariach Newport News z nej najprv odstránia jadrové palivo a potom reaktory. Očakáva sa, že tento proces potrvá do roku 2015.

Objavilo sa viacero petícií, ktoré žiadajú zachovanie Enterprise ako múzea. To však s najväčšou pravdepodobnosťou nebude možné. Na odstránenie reaktorov bude treba vyrezať do trupu lode veľké diery. Od úrovne dvoch palúb pod letovú palubou nižšie vnútri prakticky nič neostane. Úpravy na múzeum by tak boli veľmi drahé. Zvyšky lode preto asi pôjdu do šrotu. Je však možné, že sa zachová aspoň typický štvorhranný mostík lode.

Na lodi je vlastný supermarket, dve telocvične, dve holičstvá, práčovňa, tlačiareň, novinový stánok, kaviareň, kaplnka, knižnica, vlastné televízne a rozhlasové štúdio. Denne na nej pripraví vyše 20 tisíc jedál.

Na Enterprise sa nakrúcali scény z filmu Top Gun. Je to ôsma loď rovnakého mena v americkom námorníctve. Jej predchodkyňa bojovala v druhej svetovej vojne. Obe niesli prezývku Big E. Vôbec prvá USS Enterprise bola plachetnica z roku 1775.

Prvenstvá USS Enterprise

Je to prvá lietadlová loď na jadrový pohon na svete.

Je to najstaršia loď amerického námorníctva v aktívnej službe a po drevenej plachetnici USS Constitution druhá najstaršia loď námorníctva.

Je to najdlhšia vojnová loď na svete. Čo sa týka výtlaku, prekonávajú ju iba lietadlové lode triedy Nimitz.

Je to prvá loď s atómovým pohonom na svete, ktorá bola bojovo nasadená. Stalo sa tak 2. decembra 1965.

Je to prvá loď, na ktorej katapult urýchlil štart lietadiel pomocou tyče upevnenej k prednému podvozku. Stalo sa tak 19. decembra 1962.

Je to prvá loď, z ktorej začali operovať stíhačky F-14 Tomcat. Stalo sa tak 18. marca 1974.

Nový čínsky obrnenec

/ Miroslav KACVINSKÝ
/ foto wikipedia

Čína pokračuje v zdokonaľovaní svojich bojových vozidiel pechoty ZBD-97. Najnovšie sa objavili vo verzii označovanej ako ZBD-08. Tá má viditeľne zosilnený pancier.

V roku 1997 kúpila čínska vláda práva na ruský zbraňový komplet a systém riadenia palby používaný v strojoch BMP-3. Tvorí ho 100 mm kanón s paralelne uloženým 30 mm kanónom. Zbraň väčšieho kalibru navyše môže z hlavne vypúšťať aj protitankové rakety. Tento zbraňový systém potom Číňania namontovali na trup vlastnej výroby. Okrem dvojice kanónov je vo veži aj guľomet kalibru 7,62 mm a šesť vrhačov dymových granátov. Bojové vozidlo pechoty spočiatku označovali ako ZBD-97, neskôr ho premenovali na ZBD-04. Váži okolo 20 ton a na ceste dosahuje rýchlosť 65 km/h. Obrnenec je schopný plavby, vo vode dosahuje rýchlosť až 20 km/h. Posádku tvoria traja vojaci, vo-

zidlá môžu okrem nich prepravovať ďalších sedem vojakov. ZBD-04 sa v službe objavil okolo roku 2006 a sú vo výzbroji obojživelných mechanizovaných divízií na juhu Číny.

Problémom ZBD-04 je príliš tenký pancier. Hmotnosť totiž nemohla príliš stúpnuť, aby boli vozidlá schopné plavby. Vysoké rovné boky nie sú teda príliš odolné a v prípade ich prerazenia hrozí výbuch vezenej 100 mm munície. Aby toto nebezpečenstvo znížili, pripravili čínski konštruktéri verziu ZBD-08. O nej je známe ešte menej, ako o základnom vozidle. V januári sa objavilo niekoľko fotografií, z ktorých je zrejmé, že stroje majú rozsiahle prídavné pancierovanie prínitované na trupe a tiež zväčšené veže. Špekuluje sa, že ZBD-08 má aj nejaký aktívny systém na ochranu proti riadeným strelám. Ako sa ťažší pancier prejavil na schopnosti plávať, nie je zatiaľ známe. Na snímke je staršia verzia ZBD-04.

Neradené rakety Hydra ráže 70 mm, ktoré používajú americké vrtulníky (napr. AH-1 Cobra či AH-64 Apache) i lietadlá (od A-4 a F-4 až po F-16 či F/A-18) zrejme čaká nový život. Vďaka laserovému navádzaniu sa z nich stanú presné zbrane, ktoré už nebude treba odpalovať v masových salvách. Zníži sa tým aj riziko vedľajších škôd. Zbraň momentálne prechádza testami. Vlní v septembri tieto rakety skúšobne odpalovali z vrtulníka UH-1Y na vzdialenosť 1,5 až 5 km. Teraz v januári ich odpálili z turbovrtulového lietadla AT-6C. Na ich použitie z rýchlych prúdových lietadiel treba ešte ďalší vývoj.

Vietnamské námorníctvo uzavrelo celý rad obchodov s Ruskom. Už v roku 2009 objednalo šesť vylepšených diesel-elektrických ponoriek triedy Kilo. Vlní zaradilo do služby dve fregaty triedy Gepard (nasledovať majú ďalšie dve) a koncom minulého roka prevzalo aj zostávajúce dva zo štyroch hladkových lodí triedy Svetljak. V krajine by tiež mali zostavovať z dovezených dielov rýchle raketové člny triedy Molnija. Najnovšie sa Vietnam dohodol na spoločnej výrobe protiradňových rakiet Ch-35 Uran. To všetko v čase rastúceho napätia v oblasti, kde si viaceré krajiny (najmä Čína) nárokovujú podmorské zdroje nerastných surovín.

Izrael rozšíri svoje ponorkové loďstvo. K trom existujúcim ponorkám triedy Dolphin nemeckej výroby objednali v roku 2006 ďalšie dve. Tie už mali byť v službe, ale došlo k zdržaniam a doteraz sa tak nestalo. Izrael teraz podpísal kontrakt na ďalšiu, v poradí už šiestu ponorku triedy Dolphin. Všetky tri nové plavidlá by mali byť vybavené systémom pohonu nezávislým od vzduchu, ktorý im umožňuje operovať dlhšie pod hladinou bez nutnosti vynoriť sa. Ponorky sú vyzbrojené torpédami a strelnými s plochou dráhou letu. Špekuluje sa, že nesú aj jadrové hlavice.

Saudská Arábia chce kúpiť 36 helikoptér AH-6i. Ide o exportnú verziu ľahkej bojovej helikoptéry, ktorú vyvíja Boeing pod označením AH-6S pre americkú armádu. Zatiaľ sa sériovo nevyrábajú, ale záujem o ne už prejavilo aj Jordánsko. Stroje majú niektoré prvky vybavenia rovnaké ako AH-64 Apache najnovšej verzie Block III. Výzbroj môžu tvoriť guľomety, 14 rakiet Hydra 70 a 2 protitankové strely Hellfire. Maximálna rýchlosť je 280 km/h. Saudská Arábia má veľký záujem aj o Apache Block III.

Talianske stroje pre Izrael

Izraelské letectvo si vo februári vybralo nový cvičný prúdový stroj. Objednalo spolu 30 kusov talianskych lietadiel M-346 Master.

Firma AerMacchi podpísala v roku 1993 dohodu s ruským Jakovlevom o spoločnom vývoji pokročilejšieho cvičného lietadla dosahujúceho nadzvukové rýchlosti. Ich partnerstvo sa však v roku 2000 skončilo a dnes Jakovlev ponúka svoj Jak-130 a Taliani M-346 oddelene. Prototyp M-346 prvýkrát letel v roku 2004. Zatiaľ si Taliansko objednalo 15 kusov a Singapur 12 lietadiel. Záujem prejavili aj ďalšie krajiny, napríklad Spojené arabské emiráty. Izraelská objednávka je však zatiaľ najväčšia. Cena za jeden kus sa pohybuje okolo 20 miliónov eur.

Izraelské letectvo je pod veľkým tlakom, pretože ako cvičné prúdové stroje používa dvojmiestne verzie starých bojových lietadiel A-4 Skyhawk, ktoré by mali vydržať v službe naniivojš do roku 2015. M-346 je dvojmiestny stroj s maximálnou rýchlosťou Mach 1,15. Poháňajú ho dva motory Honeywell F124 s maximálnym ťahom 27,80 kN. Lietadlo má dĺžku 11,49 m a rozpätie 9,72 m. Prázdna hmotnosť je 4 610 kg a maximálna vzletová hmotnosť je 9 500 kg. Dolet je okolo 2000 km.

Lietadlo môže okrem cvičnej úlohy slúžiť aj ako ľahké bojové. Na deviatich závesníkoch unesie 3000 kg výzbroje.

/mba/
foto NHIndustries

/ npor. Zuzana MITRÍKOVÁ

Jediná technička

..... Ráno si stiahnu vlasy do vrkoča, natiahnu vojenskú uniformu a obujú kanady. Náramne im vyhovuje, že nemusia premýšľať, čo si práve oblečú. Preto však do armády nevstúpili.

Vozbrojených silách pôsobi niekoľko vojenských technikov. Svoje špeciálne postavenie majú aj vojenski leteckí technici pôsobiaci na leteckých základniach. Medzi nimi je aj jedna žena „motorárka“ technickej letky dopravného krídla v Kuchyni nadporučíka Katarína Šulajová. A aby tých prvenstiev nebolo málo, tak je zároveň prvou a poslednou vysokoškolskou technikou – motorárkou na Slovensku v ozbrojených silách.

Každý si určite pamätá časy, keď bol dieťaťom a obdivoval rôzne povolania dospelých a nie raz si povedal, že bude hasičom, policajtom, lekárou... a tak si aj naša Katka povedala, že bude vojačkou. Trochu nezvyčajné povolanie pre ženu ju ani po rokoch od detských čias, keď v škol- ských laviciach všetkým svojim spolužiakom rozoberala perá, neodradilo od toho, aby sa ňou nakoniec stala.

Rodáčka z Breznickej v okrese Poltár začala svoje prvé zoznámenie s vojenským životom v roku 1999 nástupom na vtedajšiu Vojenskú leteckú akadémiu v Košiciach. „Veľmi rýchlo som zistila, že to nie je nič, čo by sa pri pevnej vôli nedalo zvládnuť. A to ani po fyzickej stránke. Od rána do večera počas základnej vojenskej služby sme síce boli v neustálom kolobehu, pohybe a zároveň v škole, ale napriek tomu si človek uvedomoval, že dokáže aj viac...“ hovorí nadporučíka Katka Šulajová. Zaujímavosťou nielen pre jej budúcich spolužiakov, ale aj pre učiteľov bolo, že bola jedinou prvou a zároveň poslednou ženou, ktorá sa hlásila na štúdium nie bežného odboru pre ženy, ale technického: Oprava a údržba leteckých motorov a drakov (ČVO 430).

Kancelária ma nelákala

„Na začiatku nikto nerátal s tým, že budem skutočne pracovať na leteckej technike, ani učiteľia zo školy, ani vtedy budúci kolegovia a nadriadení,“ prezrádza Katka. Štúdium zvládala veľmi dobre, a keď sa vyskytli aj nejaké pochybnosti, mala okolo seba spolužiakov, ktorí jej veľmi radi pomohli. Aj vo veciach pre ženy občas nepochopiteľných. Po skončení štúdia smerovali jej kroky do dopravného krídla v Kuchyni, kde prvý rok svojho pôsobenia zastávala funkciu technológa technickej letky. Bola to zaujímavá práca, ale veľmi kancelárska, a tak každú voľnú chvíľku trávila pri lietadlách. Pri najbližších reorganizačných zmenách sa stala náčelníčkou kontrolno-ove-

rovacej skupiny (KOS) technickej letky opráv a predpísaných prác (tlopp), ktorú zastáva dodnes. Pri svojej práci zodpovedá za nepretržitú prevádzkyschopnosť a pripravenosť techniky skupiny, spolu so svojou skupinou vykonáva najzložitejšie opravy a zisťuje príčiny porúch leteckej techniky, zdokonaľuje podriadených v zručnosti pri príprave a opravách leteckej techniky a kopec ďalších úloh, pričom je rada, že môže vykonávať prácu, ktorá sa stala aj jej záľubou.

Džiny a tričko

V civile najradšej nosí džiny a tričko. Čas po práci jej okrem športu, kníh a cestovania spestruje štvorročný syn Miško. Medzi jej záľuby patrí aj spoznávanie nových miest. Keď sa spýta, či má partner pochopenie pre jej prácu a životný štýl, zasmieja sa; pravdaže áno, pretože je tiež vojenským technikom. „Služba a práca žien v ozbrojených silách je v porovnaní s inými povolaniami špecificky náročná, vyžaduje v nejednom prípade veľkú obetavosť a odriekanie, nevyhnutnosť prijímať kompromisy pri zladovaní priorit zamestnania a rodiny“.

Najchutnejší chlieb

- Pred odchodom do Kandaharu mu síce kolega hovoril o teplotách, ktoré ho tam pri práci čakajú, ale realita bola podľa slobodníka Mária Igaza ešte horšia.

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív MI

Vodič - strojník UDS multifunkčnej ženijnej jednotky si poriadne užil najmä počas minuloročného leta, keď sa ortuť teplomera na rozpálenom letisku šplhala aj k šesťdesiatim stupňom. Pre rodáka z Partizánskeho, ktorý pôsobí v dopravnom kridle v Kuchyni, to boli v Afganistane nezabudnuteľné zážitky.

Prvý raz sa zoznámil s vojenským prostredím na základnej vojenskej službe vo vtedajšejrote PVO v Prešove. Práve vtedy sa stal profesionálnym vojakom aj jeho brat. Vďaka sa spolu rozprávali o výhodách, ale aj nevýhodách vojenského života. Napokon sa na dráhu profesionálneho vojaka vydal aj Mário. Najskôr nastúpil do Štúrova, do vtedajšieho útvaru REB. Po jeho zrušení sa presunul na Záhorie, do Kuchyne. Pracoval ako vodič – strojník, vodič špeciálnej techniky v ženijnom družstve.

V bratových stopách

Postupne absolvoval niekoľko odborných kurzov. Či už to bolo na obsluhu dozérov, buldozéro, kolesových nakladačov, alebo snehových fréz a letiskového zametača a odmrazovacieho zariadenia.

Aj do Afganistanu išiel v stopách svojho brata, ktorý tam pred ním pôsobil v strážnej jednotke. V Kandahare sa stretol s jeho bývalými kolegami. V multifunkčnej ženijnej jednotke sa stretol predovšetkým s príslušníkmi michalovskej ženijnej rot.

„Podarilo sa nám vytvoriť naozaj dobrý kolektív. Dali sme sa dohromady najmä v priebehu výcviku vo VVP Valaškovce, na východe Slovenska. Vedeli sme, že sa budeme musieť spoliehať jeden na druhého na celý polrok v Afganistane. Nie je žiadnym tajomstvom, že práve naša rotácia zažila najviac raketových útokov,“ hovorí Mário a spomína na jeden z nich „Práve som sa vracal spoločne s lekárom, keď sme počuli ranu. Povedali sme si, že veď nič nehlásili, a zrazu sme videli, ako letí vzduchom kapota z auta. Rýchlo sme zahli. Premýšľal som, len aby to nebuchlo veľmi blízko a aby som sa vrátil domov k žene a dvom synom zdravý.“

Sinko, ale aj záplavy

Podľa neho najnáročnejšia bola práca na úprave komunikácií na letisku v pražiacom sinku. V nepriestrelnej veste a v prilbe, keď človeku pot doslova tiekli po chrbte. Na druhej strane

priznáva, že ešte nikdy nemal možnosť vidieť toľko modernej leteckej techniky doslova v priamom prenose. Veď lietali nad ním a pristávali také stroje, ktoré vidieť len na známych aerosalónoch. A on ich videl v priamom prenose, pri činnosti v bojovej zóne.

Okrem horúčav zažil aj krátke, no výdatné dažde, ktoré dokázali doslova za pár chvíľ premeniť okolitý priestor na zaplavenú oblasť. Pomáhal pri čistení brány ECP5 – a jej okolia od bahna. Dodnes spomína aj na zaujímavú skúsenosť, keď bol vybraný na práce pri oprave plotu pri vjazde na základňu. Najmä keď bol vo vežičke obrneného vozidla a pozoroval okolitý priestor, prežíval poriadne napätie. Ale aj pocit zodpovednosti. Práve pri tejto práci prišiel do kontaktu s miestnymi obyvateľmi. Najmä s deťmi, ktoré boli vďačné za fľašu pitnej vody i obyčajné jablko. No hádam najväčšmi si pamätá okamih, keď mu jedno dieťa ako prejav vďačnosti za vodu ponúklo domáci afganský chlieb. Bol to asi ten najchutnejší chlieb v jeho živote...

Viac si vážim svoj život

Podľa slobodníka Mária Igaza pôsobenie v operácii ISAF mu dalo nové pracovné i životné skúsenosti. Spoznal mnoho našich i zahraničných vojakov. Pozoroval, ako si oni vedú pri riešení mnohých situácií. „No najmä si viac vážim svoj život. Vidím, že mnohé veci, ktoré pred Afganistanom človek považoval za dôležité, sú v skutočnosti druhořadé. Ešte viac si vážim, že mám svojich blízkych, rodinu,“ hovorí slobodník Igaz, ktorý pracuje v západnom kúte Slovenska na Záhorí a rodinu má na východe, v Prešove.

Po svojom návrate sa veľmi tešil aj na typicky slovenskú stravu. Aj keď ani na tú v Kandahare sa podľa vlastných slov nemôže sťažovať. Keď jeden z vojakov upiekol v Afganistane domáci slovenský chlieb, keď sa varila kapustnica, guláš či bryndzové halušky, mali doslova sviatok. Zažil však aj raňajky, pri ktorých ho zastihol v jedálni útok a dojedal ich na zemi. Napriek všetkému čo zažil, 36-ročný vojenský profesionál priznáva, že by sa nebránil ďalšej medzinárodnej skúsenosti. Vie, že každá z nich ho posúva dopredu. Nielen ľudsky, ale aj profesijne. Mário tak len naplňa svoje predsavzatie, že každú prácu treba urobiť čo najlepšie, aby sa za to nemusel hanbiť. A za doterajšie pôsobenie v dopravnom kridle Kuchyne či v Kandahare sa naozaj nemusí hanbiť. Práve naopak.

„V armáde som viac ako polovicu života a spolu s bratrancami je nás vo vojenskej uniforme sedem,“ usmeje sa po krátkej súvahe štábný nadrotmajster Marek Stretavský, veliaci poddôstojník slovenského kontingentu v operácii ISAF.

/ Pavol VITKO

Veliaci poddôstojníci: trochu otcovský, trochu vodcovský

„Aký by mal byť veliaci poddôstojník?“ zopakuje si šnrtm. Stretavský našu otázku. Hneď aj odpovedá: „Mal by mať v sebe aj trochu otcovského, aj trochu vodcovského. Musí svojich podriadených vedieť vypočítať a vedieť s nimi riešiť problémy. No zároveň musí byť vodca, dbať na plnenie úloh, disciplínu, ustrojenosť – na všetko čo súvisí s povolaním vojenského profesionála.“

Veliteľovi nehovorím len to, čo chce počuť

Pre šnrtm. Stretavského (na fotografii s plk. gšt. Danielom Zmekom v marci v Kandahare) je služba v ozbrojených silách nie zamestnaním, ale naozaj povolaním. „Za vojaka som chcel ísť už na základnej škole. Rešpektoval som však mamku. Povedala, že ak ma to neprejde, tak až po maturite.“ Neprešlo! „Odmalička som rád počúval rozprávania frontových vyslúžilcov. „Vojenská história je mojou veľkou záľubou dodnes.“ Po ukončení elektrotechniky v Humennom nastúpil v roku 1989 na Vojenskú akadémiu v Liptovskom Mikuláši. Už prvý rok však odišiel do útvaru. V Hraniciach na Morave sa stal delostrelcom. Slúžil aj v Kroměříži. Neskôr sa vrátil domov – na východné Slovensko. Bol pri budovaní poddôstojníckeho zboru. Vie, že to bolo zložitá. A jednoduché to nie je dodnes. „Niekedy treba naozaj dlhší čas vysvetľovať trebárs čatárovi, ktorý má za sebou dve misie, že aj mladý poručík hneď po príchode zo školy je skrátka jeho veliteľ – a že hierarchia je v armáde základným pilierom, o ktorom sa nešpekuluje.“ Pravdaže – je to aj naopek. Tu však vie, že poddôstojníci a vojaci majú v očiach dôstojníkov úctu a vážnosť len vtedy, keď vedia všetko to, čo vedieť majú. Keď sú vycvičení, disciplinovaní a keď na sebe pracujú. „Veliaci poddôstojník je akoby medzi dvoma mlynskými kameňmi. Je na jeho profesionálnite, charaktere a psychologických danostiach, či v očiach jedných aj druhých zostane dôstojným partnerom – alebo bude tým iným... Navyše – zo svojej pozície môžeme vyriešiť veľa aj ja. Jednou z mojich hlavných úloh je odbrement veliteľa od vecí, ktoré si dokážeme zabezpečiť alebo zorganizovať na našej úrovni. No na druhej strane by som nikdy nechcel byť takým poddôstojníkom, ktorý veliteľovi hovorí len to, čo chce počuť.“

Marek Stretavský má skúsenosti s pozíciou veliaceho poddôstojníka nielen z Afganistanu, ale aj z domovského 22. mechanizovaného práporu v Michalovciach. No a samozrejme, skúsenosti má aj z misii. V Kosove bol prvý raz veliaci poddôstojník rotý a druhý raz veliaci poddôstojník národného podporného prvku.

Manželstvo na polovicu

„Práca v ISAF ma predovšetkým posúva ďalej v mojej vojenskej kariére. Skúsenosti z medzinárodného prostredia som už mal síce aj z Kosova, ale Afganistan je opäť o niečo inom. Nemám na mysl len väčšiu mieru rizika, ale aj plnenie rôznorodejších úloh, silnejší tlak na psychiku – a potrebu oveľa intenzívnejšie držať kolektív pokope.“ Veliaci poddôstojníci v tomto smere oceňujú aj prácu vojenského psychológa mjr. Miroslava Čápeka a duchovného npor. Petra Dziaka. Tiež nemalo vojakov a poddôstojníkov, s ktorými sa stretol už aj v predchádzajúcich misiách, konštatovalo, že takú dobrú partiu, aká je teraz v Kandahare, ešte nezažili. Že by tomu pomohli aj stovky vtipov šnrtm. Stretavského? Pomaly každý deň po večeri aj večernej hygieny sa totiž v kandaharskom slovenskom tábore i. stretnie pod prístreškom skupinka vojakov. Niektorí si po náročnom dni zapália poslednú dennú cigaretu. Iní prídu len tak na kus reči. Čo je však isté, vzápätí počúť smiech. To veliaci poddôstojník rozpráva vtipy. Občas mu niekto zakontruje, ale prvé husle drží on. A keď nie zriedka zahúci siréna, ktorá signalizuje raketový útok? Hitparáda Stretavského vtipov pokračuje aj v kryte. Áno, hlava hore a sebadôvera aj v situáciách ohrozenia – to je mimoriadne dôležité! „Ľuď treba vedieť aj reštartovať a naladiť na veselšie tóny, ako je táborová siréna,“ mieni. No ráno je šnrtm. Stretavský zase tým striktným a náročným veliacim poddôstojníkom. Ako inak...

„To mi dala pre šťastie jedna z mojich dvoch dcérok,“ hovorí o malej korytnačke, ktorá mu visí na stene kandaharskej kancelárie. Spomenie si aj na svoju manželku: „Nedávno sme oslavovali 20. výročie sobáša. Manželka však namietala, že v skutočnosti je so mnou len 10 rokov. Zvyšnú časť manželstva som vraj prežil na cvičeniach a misiách so svojou druhou partnerkou. S armádou. Ako obvyčajne - má pravdu.“

Špeciálne jednotky kybernetického priestoru

/ kpt. Peter GARAJ

- Projektor premieta na stenu graf.
- Pod ním sú v mriežke umiestnené zelené polia. V miestnosti vládne pokoj, všetky hlavy sú sklonené.
- V rohu miestnosti je na obrazovke trojrozmerný obraz, v ktorom sa mihajú malé lenivé bloky.

Bojové polia boli vždy definované dobou a jej výdobytkami. Prvé „vojny“ boli vybojované holými rukami. Potom prišiel niekto s myšlienkou, že kameň v ruke je efektívnejší a môže rozhodnúť o výsledku boja. Neskôr prišli palice, praky, luky a kopije. Potom sa vymysleli meče a brnenia. Ďalším nápadom boli kone. Vznikla jazda. Z lodí vznikli ponorky. Prišli lietadlá a bojové vrtulníky. Z jazdy vznikli motorizované jednotky, z lietadiel vesmírne stanice. Ďalšie vojnové pole, ktoré ešte niektorí stratégovia neuznávajú, je to digitálne. Nepomôžu na ňom ani rýchle nohy, ani veľké svaly, výkonné motory či hrubý pancier. Pomôže len inteligencia, skúsenosti a prehľad. A je potrebný „nový druh vojaka“.

Tak ako existujú civilní a vojenský lekári, letci, pyrotechnici, policajti, ekonómovia alebo kuchári, tak by sme sa mali zamyslieť aj nad tým, či nie je najvyšší čas začať budovať skupinu, ktorá bude chrániť ozbrojené sily pred kybernetickou hrozbou. „Spojovacie vojsko“ už dávno nie je len o spojení, a časy, keď jedinou spojovacou technikou bol poľný telefón, sú dávno preč. Konkurenčné výbery, ktoré u nás fungujú už niekoľko rokov, fungujú aj mimo nášho rezortu, a tak väčšina (či už začínajúcich, alebo tých zabehnutých) odborníkov z nášho rezortu odchádza, prípadne je prepustená. Strácame tak nielen drahú výškolených odborníkov, ale aj naše interné know-how, ktoré sa už nedá nahradiť ani kúpiť. O tom, že žiadny takýto odborník z civilu nad prácou v našom rezorte ani len neuvažuje, netreba hovoriť. O stave našej elity dosť napovedá aj fakt, že na cvičenie sa zvolávali ľudia z celého Slovenska, z rôznych pozícií typu servisný technik, pričom sa počas cvičenia museli zabezpečovať aj akcie typu čestná čata na pohreb...

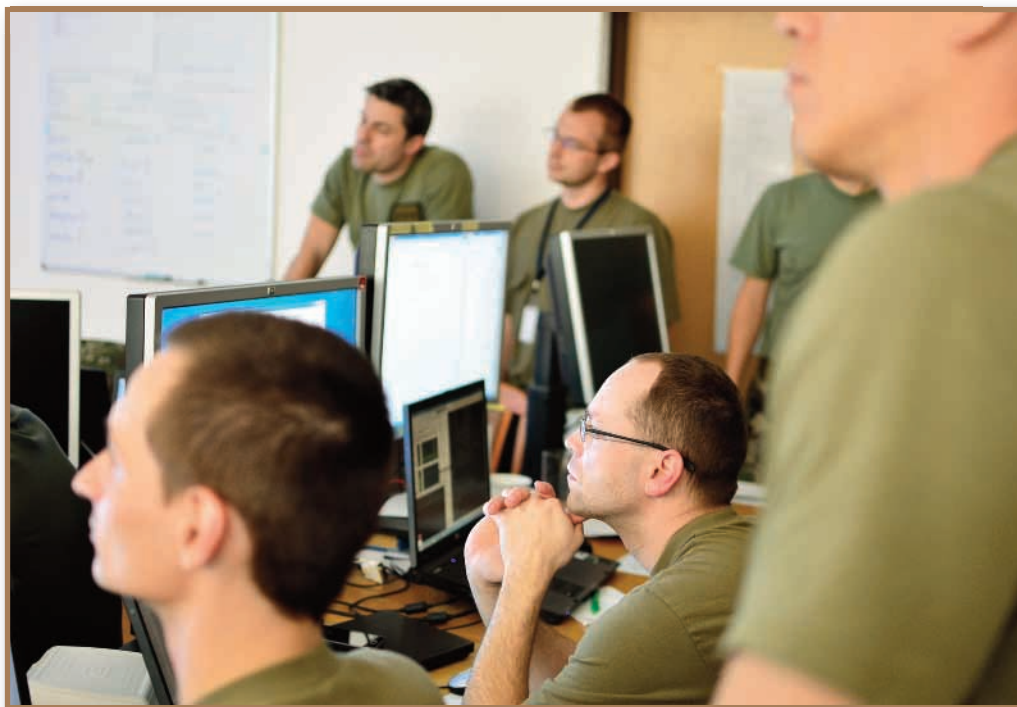
A tak celá naša kybernetická elita je zložená z pár dobrovoľníkov, ktorí nočné služby, nullové ohodnotenia, priemerné pracovné podmienky a pretrvávajúce nepochopenie zo strany velenia ešte stále nevymenili za vysoký plat, neskutočné benefity, pracovnú pohodu a pokojný rodinný život v súkromnej IT firme.

Tento príbeh je o nich...

Na trojrozmernom obraze sa začne chaoticky pohybovať veľké množstvo blokov a všetky smerujú do jedného miesta. Graf na stene začne prudko stúpať, „niečo sa blíži“. Hlavy sa začínajú dvíhať a sledujú meniaci sa graf a ďalšie obrazovky. V tichu počúť slová: „šopa je dole.“

Spoločnosť Blue 8 je spoločnosť poskytujúca pripojenie a iné internetové služby. Jej IT oddelenie má však momentálne len desať záložných zamestnancov, pretože hlavný tím bude prednášať na konferencii v Afrike o tom, ako spolu s Interpolom vypátrali a zatkli niekoľko internetových aktivistov. Žiaľ, ako to už chodí, títo aktivisti neboli sami a ich priatelia vyhlásili spoločnosti Blue 8 odplatu. Takú kybernetickú.

Cvičenie Locked Shields 2012 bol nápad Centra výnimčnosti pre spoločnú kybernetickú ochranu (ďalej len CCDCOE) sídlaceho v Estónsku. Celý projekt bol pripravovaný niekoľko mesiacov a jeho úlohou bolo pripraviť prostredie, v ktorom by sa dal pozorovať kybernetický útok a aj to, ako sa mu čo najlepšie brániť, ako sa navzájom o ňom informovať a ako si pomáhať.

Celý projekt bol postavený na jednoduchých princípoch. Jedna zlá skupina napádala deväť identických dobrých skupín. Dobré skupiny si navzájom pomáhali a chránili svoje systémy a spoločne jeden veľký, oddelený systém. Celé sa to bodovalo a kto mal na konci najviac bodov, ten vyhral. Jednoduché.

Plusové body boli za to, že veci fungovali, že sa hlásili bezpečnostné incidenty, že sa spolupracovalo s médiami. Minusové body za to, že veci nefungovali, že sa nevykonávali príkazy „šéfa podniku“, prípadne zákazníkov. Minusové body boli za „hacknutie“, či už išlo o defacement (defacement je vizuálna zmena webového sídla obete či už vložením textu, obrázka, alebo niečoho iného, čo viditeľne ukazuje, že daný web bol napadnutý a preložený), krádeže (krádeže väčšinou zahŕňajú informácie o klientoch, ich kreditných kartách, telefónnych číslach a adresách, prípadne ich prístupové údaje), znefunkčnenie alebo vírusové napadnutie.

Aby si mohol čitateľ urobiť obraz o skórovaní a dôležitosti jednotlivých prvkov cvičenia, povedzme si, že za dostupnosť napríklad webovej stránky bolo približne 10 bodov za hodinu. Defacement bol ohodnotený - 1 200 bodmi. Za nahlásenie bežného incidentu bolo tiež 10 bodov. Za nahlásenie incidentu aj s jeho vyriešením bolo 200 bodov. Za odhalenie špeciálnych útokov bolo 300 bodov.

Čo sa vlastne „strážilo“? Firma Blue 8 mala jednu webovú stránku, jednu osobitnú webovú stránku na hlásenie problémov, online predajňu, webovú poštu, server pre doménový hosting (taký server slúži na vytváranie nových webových sídiel spolu s osobitnou poštou a používateľmi, náš server obsahoval 5 takých kompletných sídiel). K tomu bola interná zóna, kde bolo 5 klientskych pracovných staníc, interná pošta, doménový server a autorizačný server. K tomu si treba prirátat ešte firewally, switch, router, radius server, ipsec a niekoľko ďalších zariadení a serverov.

Každý systém mal v sebe ukrytých niekoľko veľkých (a veľa malých) diel, chýb a zadných dvierok. V kombinácii s nedostatkom personálu celé cvičenie sľubovalo dynamický priebeh. Aby však tento scenár nebol priveľmi zložitý z pohľadu cvičiacich, každý tím mal asi tri dni na zoznámenie s infraštruktúrou. Tieto tri dni boli nato, aby sme si prešli systém, zoznámili sa s topológiou a našli všetky bezpečnostné problémy. Mohli sme si skúsiť aj ich opravy, ako aj rekonfiguráciu systémov ako takých. Po troch dňoch sa však všetko vrátilo do stavu, v akom to bolo na začiatku. Počas troch dní sme v plnom nasadení dokázali opraviť odhadom 80 percent bezpečnostných anomálií a zadných dvierok (v angličtine backdoor). Takisto sme sa počas týchto dní zoznámili s nasadenými aplikáciami. Napríklad aplikačný

balík na doménový hosting bol veľký približne 400 MB a tri dni hľadať v takom množstve informácií nejaké chyby a backdoorry je rovnako účinné ako hasiť lesný požiar vedrami. Počas prípravného týždňa sme teda pochopili, že plán „oprav a obraňuj“ možno nebude ideálnym riešením vzhľadom na čas a možnosti. No rozhodli sme sa, že budeme pracovať čo najrýchlejšie a budeme sa usilovať nepustiť útočníkov do našej siete.

Kybernetický útočník

Červený tím (oficiálne označenie kybernetických útočníkov je red team) pozostával zo štyridsiatich (až na konci cvičenia sme sa dozvedeli, že ich bolo 40 a nie 30) externe naverbovaných pentesterov (pentester je človek živiaci sa odhalovaním zraniteľností v oblasti IT praktickými metódami), bezpečnostných analytikov a ďalších ľudí, ktorí majú poznatky z tejto oblasti. CCDCOE týchto ľudí zverbovalo a na vlastné náklady dopravilo do Tallinnu, poskytlo ubytovanie a všetko potrebné. Červení boli rozdelení do šiestich skupín, pričom každá bola zameraná na inú oblasť. Nevieime, aké to boli oblasti, no predpokladáme, že to boli oblasti ako aplikačná bezpečnosť, webové zraniteľnosti, systémová bezpečnosť, sociálne útoky a útoky na sieťovú vrstvu. Červený tím mal tú výhodu, že podľa neho sa odvíjal celý dej cvičenia. Použila sa taktika White Box Approach, čo znamená, že červený tím vedel presne a do detailov, na čo útočí, ako je sieť, poprepájaná a čo sa na ktorom serveri nachádza. A ak červený tím nemal dostatočný úspech, dostal pomoc v podobe informácií o tom, kde by mala byť sieť zraniteľnejšia, kde sa nachádzajú nejaké ďalšie skryté zraniteľnosti. Treba uznať, že červený tím bol naozaj dobrý a do 10 minút od prvého útoku mali všetky tímy „defacnuté“ webové stránky. Hovorilo sa, že len dva tímy boli v obrane svojej stránky lepšie a ich prelomenie trvalo o pár minút dlhšie.

Okrem červeného tímu a nás modrých boli na cvičení prítomní aj zelení (v origináli Green Team), ktorí sa starali o to, aby technika a vlastne všetko fungovalo tak, ako malo, bieli (v origináli White Team), ktorí sa starali o riadenie celého cvičenia a zároveň o simulovanie klientov na pracovných staniciach, žltí (v origináli Yellow Team), ktorí vyberali úlohy a starali sa o analýzu a dokumentovali celý priebeh cvičenia a legal tím (v origináli Legal Team), ktorý trénoval komunikáciu v otázkach právneho charakteru, ktoré počas cvičenia nastali.

Celé cvičenie bolo koordinované z Estónska, ktoré je v inom časovom pásme, a tak si náš tím musel poradiť aj s tým, že prvý týždeň sme mali posun dve hodiny a po víkendovom prechode Slovenska na letný čas bol posun už len hodinový.

Graf na stene stagnuje, zelené pole sčervená. Všetci sa pozerajú do monitorov, mihajúce sa ruky plnia riadky príkazmi. Pokojná atmosféra je preč. Ticho prerušujú výrazy neznámej terminológie: „Blokujte niekto tú ipčku na fajervole, je to eskvéel indžekt, kradnú nám čísla kreditných kariet.“

Samotné cvičenie bolo pre neustranného pozorovateľa zdanlivo nudné: celý náš tím bol sústredený v jednej miestnosti ZaSKIS-u (Základňa Stacionárnych Komunikačných Informačných Systémov) a okrem množstva techniky a občasných výkrikov prekvapenia a zlosti sa zdanlivo nič nedialo. Náš tím však počas dvoch dní odrazil asi 100 útokov, vytvoril päť obranných nástrojov pre ďalšie tímy, niektoré služby celé preinštaloval, niektoré presunul. Zároveň bránil svojich interných klientov pred vírusmi a iným škodlivým softvérom z internetu. Cvičenie nemalo prestávky, takže počas dňa sa z miestnosti vychádzalo len zriedkavo, pretože každý člen tímu bol trvale potrebný a počas celého cvičenia nebol čas na oddych. Stále bolo čo riešiť, stále bolo nad čím premýšľať, stále bolo čo brániť. Pri takomto vyťažení nie je prekvapením, že členovia tímu boli po každom dni unavení rovnako ako pri náročnom celodennom poľnom cvičení.

Ťažko sa hodnotí výsledok. Na jednej strane bolo počas prvého dňa viditeľné, že červený tím mal prevahu a využíval nájdené chyby v serveroch rýchlo, efektívne a perzis-

tentne. Napríklad jeden napadnutý server menil heslo pre administrátora každú minútu na prázdne, pričom odhaliť a zastaviť to bolo celkom náročné. Na sklonku prvého dňa bola väčšina serverov v dezolátnom stave a niektoré z nich museli byť obnovené zo zálohy (ďalšie minusové body). Taktika, ktorú sme si vytýčili, potrebovala na konci prvého dňa drobné zmeny, ale inak sme postupovali podľa jasného a jednoduchého plánu: oprav a ochraňuj. Druhý deň už táto taktika začala prinášať svoje výhody a červený tím mal omnoho menej úspešných akcií.

Celé cvičenie bolo dôležité najmä pre skúsenosti, ktoré inak nemôžeme získať. Testovací prienik do rezortnej siete je vec nereálna a nechcená. Pri cvičení však môžeme „škodcov“ nechať preniknúť do siete a sledovať, ako sa ich vplyv v sieti rozrastá, čo im spôsobuje problémy, a naopak, čo im pomáha. Už teraz sú zbierané tzv. Lesson Learned (z angličtiny: naučené lekcie), kde účastníci na cvičení riešia, čo sa naučili, čo im spôsobovalo ťažkosti

a čo, naopak, bol dobrý nápad uvedený do praxe. Keďže momentálne nemáme vybudované žiadne ucelené postupy na riešenie podobných incidentov, toto cvičenie by mohlo byť základným kameňom pre budúci CERT (Computer Emergency Response Team) Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Takže ak si to celé zhrnieme: na pôde ZaSKIS-u sa stretli naši najlepší, týždeň sa pripravovali na toto rozsiahle a komplexné cvičenie, dva dni nevychádzali z miestnosti (prestávka na obed neprichádzala do úvahy) a každý deň minimálne sedem hodín bez prestávky bojovali s kyber-

netickou hrozbou. Popritom riešili spoluprácu s ostatnými tímami, riešili spoluprácu s nadnárodným strediskom CERT (Computer Emergency Response Team), radili sa s právnikmi, aké môžu podniknúť kroky a či sú správne po legislatívnej stránke, dávali tlačové vyhlásenia a odpovedali na telefonáty novinárov, riešili nespokojných zákazníkov, ako aj uzatvárali a plnili nové kontrakty a vysvetľovali fiktívnemu šéfovi Blue 8, prečo mu nejde pošta. To, že sme skončili na druhom mieste, odzrkadľuje dobrú tímovú prácu, nadpriemerné vedomosti o problematike, no najmä dlhoročnú a nezištnú obetavosť všetkých zúčastnených. Reprezentovali nielen ZaSKIS, ale aj ozbrojené sily ako celok a Slovensko ako krajinu, ktorá v oblasti informačnej bezpečnosti rozhodne nezaostáva za svetovou špičkou. A za to im patrí naša vďaka a úcta.

Trojrozmerný obraz sa upokojí, graf na stene poklesne. Červené pole ostáva červené. „Prečo nejde šopa? Ako ju rozhasili? Ja tam dám mod sekjurity.“ Jeden člen tímu začne klepať do klávesnice, ďalší dvaja mu asistujú zo svojich pracovísk. „Ide ďalší útok“, hlási analytik sledujúci trojrozmernú mapu siete a zainteresovaní sa opäť pustia do svojich klávesníc...

Správny človek na správnom mieste

/ Jozef ŽIAK

Každá organizácia, nevynímajúc vojenskú, stojí podľa náčelníka Odboru personálneho manažmentu Štábu pre podporu operácií GŠ OS SR plukovníka gšt. Emila Hvastu vo vzťahu k personálu na troch pilieroch. Prvým je konkurencieschopnosť organizácie na trhu práce, druhým motivácia, ktorá umožňuje organizácii zabezpečiť, že zamestnanec bude práve tam, kde ho organizácia potrebuje, a tretím je garantovanie sociálnych istôt.

Pán plukovník, aký je súčasný stav personálneho naplnenia ozbrojených síl kvalitnými profesionálnymi vojakmi?

Personálne naplnenie Ozbrojených síl SR predstavuje súbor aktivít v systéme manažmentu vojenského personálu smerujúce k naplneniu požiadaviek veliteľov. Ak si predstavíme, že tabuľky počtov (čo je základný rámec pre hodnotenie personálnej naplnenosti) predstavujú 100 percent, potom dnešná naplnenosť predstavuje len niečo vyše 86 percent. Ak by sme sa na tieto čísla pozerali priamo, zdalo by sa, že ozbrojené sily asi nepotrebujú viac personálu a tabuľky počtov neodrážajú potrebu. V skutočnosti na naplnenie počtov vplyv viac faktorov, ktoré treba vyhodnotiť v priestore a čase. Napríklad zdrojové limity nám stanovujú naplnenosť na 89,5 percenta, naše možnosti dané zákonom o štátnej službe profesionálnych vojakov výrazne limitujú možnosti vplyvu na trhu práce, kde sa ukazuje, že obsadenie niektorých vysokošpecializovaných pozícií je ťažké, ak nie priam nemožné. Z pohľadu kvality personálu možno stojí za zmienku skutočnosť, že z ozbrojených síl bolo napríklad v roku 2011 zo všetkých prepustených len 8 percent profesionálnych vojakov pre problémy s „kvalitou“ výkonu služby. V súčasnosti sa zdá, že problém kvality personálu môže nastať, ak sa nám nepodarí zastaviť jeho úbytok, stabilizovať súčasných profesionálnych vojakov a potom ich nahradiť rovnako dobrým novým personálom. Demografický vývoj spoločnosti, možnosti zamestnať sa i mimo SR predstavujú vážne riziko pri naplňaní ambície získavať do ozbrojených síl najkvalitnejší personál. Budeme sa musieť uspokojiť aj s priemerom, ale závisí len od nás, ako si ho v rámci svojich možností dokážeme vychovať a prispôbiť potrebám, ktoré ozbrojené sily potrebujú.

Nie je tajomstvom, že jedným z najväčších lákadiel vstupu do ozbrojených síl bolo práve sociálne zabezpečenie. Je ním aj dnes v porovnaní s civilným sektorom?

V súčasnosti je prvoradým motivačným faktorom pre vstup do ozbrojených síl istota stabilného a pravidelného príjmu. Až potom je to istota sociálneho zabezpečenia samot-

ných PrV a ich rodín v prípade ukončenia služobného pomeru, alebo v prípade zdravotných problémov, či straty života. Služba v OS SR má svoje osobitosti a často sú spájané aj s výkonom činností v krízových situáciách či oblastiach, kde je vysoká miera pravdepodobnosti zranenia, atypických ochorení alebo strát na životoch. Práve preto je v armádach uplatňovaný osobitný systém sociálneho zabezpečenia vojakov. Má jednoznačne kompenzačný charakter a môže pôsobiť motivačne pri vstupe do ozbrojených síl, ale najmä pri správnom nastavení pôsobí stabilizujúco počas služby v ozbrojených silách. Samozrejme, že v civilnom sektore existuje veľká konkurencia, ale domnievam sa, že napriek všetkému kombinácia: profesionálny vojak a jeho sociálne zabezpečenie, je ešte stále dobrým lákadlom na vstup do ozbrojených síl.

V civilnom sektore sa čoraz častejšie hovorí o potrebe postupného zvyšovania veku odchodu do dôchodku. Ako bude na tento trend reflektovať rezort obrany, aké sú prípadné pozitíva i negatíva zvyšovania trvania služby v ozbrojených silách?

Zvyšovanie veku odchodu do dôchodku, samozrejme, neobchádza ani rezort obrany. Na rozdiel od civilného sektoru má táto oblasť svoje špecifiká. Vek odchodu do dôchodku profesionálnych vojakov je limitovaný poslaním ozbrojených síl, úlohami a súčasne legislatívou. Branným zákonom či zákonom o štátnej službe profesionálnych vojakov, ktorý v súčasnosti prechádza aktualizáciou. Úvahy o zvýšení veku odchodu do dôchodku sú najmä v kategórii vojakov, ktorí sú vo vyšších vojenských hodnostiach alebo sú to špecialisti, ktorých hlavnou úlohou nie je behať po bojovom poli, ale plniť špecifické úlohy, na ktoré až takú fyzickú kondíciu nepotrebujú. Naopak, potrebujú skúsenosť a zručnosť, ktorú nadobudnú práve dlhšou službou. Predurčenie profesionálneho vojaka, plnené úlohy, vynikajúci zdravotný stav a fyzická kondícia obmedzuje zvyšovanie fyzického veku paušálne u všetkých profesionálnych vojakov. V pripravovanej aktualizácii zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov sa usi-

luje nastaviť systém tak, aby sme zachovali akcieschopnosť ozbrojených síl a zároveň aby sme v súvislosti s potrebou udržania kvalifikovaného odborne vysoko zdatného personálu posúvali odchod do dôchodku v niektorých kategóriách.

V tejto súvislosti sa spomína aj zavedenie inštitútu dočasnej a stálej štátnej služby pre jednotlivé kategórie vojenských profesionálov. Mohli by ste podrobnejšie objasniť spomínané zámery, čo by mali pre OS SR priniesť?

Súčasný systém, ktorý stojí na dvoch typoch služby (prípravná a dočasná), už dnes nestačí na rozčlenenie a udržanie personálu podľa potrieb ozbrojených síl. Uplatňovanie dočasnej štátnej služby sa pre niektoré kategórie vojakov ukazuje ako neekonomické a nepôsobí stabilizujúco. V súčasnosti je v ozbrojených silách 28 vojenských odborností, ktorým prislúcha 170 špecializácií. Tieto vojenské odbornosti obsahujú široké spektrum činností, bojové, technické, obslužné atď. Prax ukázala, že niektoré úzko špecializované vojenské odbornosti alebo špecializácie si vyžadujú pomalší priebeh kariéry z dôvodu celoživotného postupného nabierania skúseností, alebo vyžadujú drahú špecializovanú prípravu, ktorú je možno aplikovať dlhší čas vo funkcii, ako to stanovuje zákon. Na riešenie sa navrhuje možnosť predĺženej doby služby. Zavedením stálej štátnej služby v pripravovanej aktualizácii zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov sa vytvára priestor pre ozbrojenú silu, ale aj pre profesionálneho vojaka plánovať na dlhšie časové obdobie. Rozčlenenie štátnej služby na dočasnú a stálu umožní okrem trvania služby do určených hraníc výsluhy v hodnosti aj trvanie služby do vekových hraníc. Tento posun výsluhy okrem iného ovplyvní aj systém konkurenčných výberov, kde sa predtým čas služby v jednej vojenskej hodnosti, počas ktorého bude možné profesionálneho vojaka povýšiť. Od zavedenia stálej štátnej služby a súbežného stabilizovania organizačných štruktúr očakávame stabilizáciu kvalifikovaného, odborne pripraveného personálu a prínos pre ozbrojenú silu. To všetko v konečnom dôsledku môže znamenať zníženie finančného tlaku na systém sociálneho zabezpečenia.

Značná časť veliteľov je v posledných rokoch dost kritická k forme prípravy nových dôstojníkov v AOS, plánujú sa v tejto oblasti zmeny, ktoré by mali stav zlepšiť?

Súhlasím s tým, že príprava dôstojníkov v AOS neodráža požiadavky ozbrojených síl, našou snahou je tento stav zmeniť. Preto príprave nových dôstojníkov pre OS SR venujeme veľkú pozornosť. Limitujúcimi faktormi sú potreby ozbrojených síl a možnosti AOS otvoriť študijné programy podľa potrieb OS SR. Najvýznamnejším faktorom pri personálnom plánovaní počtov nových dôstojníkov je, že tieto počty treba plánovať štyri až päť rokov dopredu. V oblasti vzdelávania sa už dlhodobejšie posudzuje efektívnosť súčasného modelu získavania osobitných kvalifikačných predpokladov na funkciu v prípade dôstojníkov vstupujúcich do ozbrojených síl vo Vstupnom odbornom dôstojníckom kurze. Oproti odborným predpokladom na hodnosť (ukončenie štúdií na vojenskej vysokej škole alebo absolvovanie Dôstojníckeho kurzu pre absolventov civilných vysokých škôl) – ktoré sa získavajú v prípravnej štátnej službe, osobitné kvalifikačné predpoklady na funkciu sa získavajú až po vymenovaní do dočasnej štátnej služby (a teda aj po vymenovaní do prvej dôstojníckej hodnosti a ustanovení do funkcie v ozbrojených silách). V snahe o zefektívnenie procesov v oblasti vzdelávania a prípravy nových dôstojníkov pre potreby OS SR navrhujeme v rámci už spomínanej aktualizácii zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov zmeniť súčasný model získavania osobitných kvalifikačných predpokladov na funkciu v prípade dôstojníkov vstupujúcich do OS SR. Vstupný odborný dôstojnícky kurz (VODK) budú kadeti vykonávať už v rámci štúdií na Akadémii ozbrojených síl počas prípravnej služby, kde sa zdokonalia v základných teoretických vedomostiach a praktických zručnostiach dôstojníkov určených na plnenie úloh a povinností na nižšej úrovni velenia a riadenia v OS SR a v štruktúrach medzinárodných štábov v súlade so štandardmi NATO. A až po jeho úspešnom absolvovaní budú prijímaní do dočasnej štátnej služby. Vojenský útvar tak dostane pripraveného dôstojníka bez potreby jeho vyslania do kurzu. Musím pripomenúť, že akokoľvek budeme kadetov nalievať vedomosťami, praktické skúsenosti získajú len pri výkone služby. Našou úlohou je vstup do reality čo najviac uľahčiť.

Nevyhnutným predpokladom na zaručenie úspešnosti personálnej práce je aj prispôsobenie systému odmeňovania profesionálnych vojakov. Čo navrhujete v tejto oblasti?

Systém odmeňovania profesionálnych vojakov sa vždy chápal ako kľúčový a motivujúci. Preto sa pri tvorbe posledného zákona o štát-

nej službe PrV uvažovalo, že ich vstupný plat bude na úrovni priemernej mzdy v NH SR. Zákon bol postupne upravovaný a plat valorizovaný, ale za celú jeho existenciu sa nepodarilo dosiahnuť pôvodný úmysel. Zo strany rezortu obrany SR je tu úsilie o zatriktívnenie služby, ktorá však viazne na zdrojových možnostiach. Je navrhovaných viac opatrení, ktoré sa v súčasnosti rozpracúvajú. Treba zabezpečiť pravidelnú valorizáciu hodnostných platov PrV, zvýšiť základy samotných hodnostných platov a zabezpečiť, aby sa zvyšovali pravidelne počas celej doby výkonu služby, prehodnotiť systém príplatkov za výkon. Ale dnes nie je možné jednoznačne povedať, akým spôsobom sa posilní motivačný charakter odmeňovania profesionálnych vojakov, pretože všetko je v štádiu posudzovania a hodnotenia vplyvov.

Kvalita vojenského personálu je základným predpokladom úspešného plnenia úloh ozbrojených síl. Ako ste s dnešným stavom spokojný a čo navrhujete na zlepšenie?

Snahou rezortu obrany je zabezpečiť kvalitný personál na správnom mieste a v správnom čase. Je potrebné si uvedomiť, že PrV vykonávajú činnosti spojené s použitím zbraní a zbraňových systémov, a to často aj vo veľmi zložitých situáciách pod tlakom a v zložitom a nesystémovom prostredí. Cieľom je teda získať kvalitný a vzdelaný personál s potenciálom na výkon služby. Taký personál na trhu práce navyše žiadajú aj všetci zamestnávateľia, nehladiaci na to, že nám neustále klesá počet mladých ľudí schopných výkonu služby. Súčasné vzdelávacie zariadenia dnešných mladých ľudí počas štúdií úspešne jazykovo pripravujú aj na možnosť zamestnania v štátoch EÚ, prípadne aj mimo EÚ. Z toho dôvodu má rezort obrany SR na získanie čo najkvalitnejšieho personálu vytvorené vlastné vzdelávacie a výcvikové zariadenia pre všestrannú prípravu profesionálnych vojakov, ktoré však nedokážu pokryť širokú škálu potrieb ozbrojených síl.

Po organizačných zmenách OS SR v roku 2009, keď bola regrutácia takmer zastavená, sa proces náboru len pomaly rozbieha. Systém personálneho manažmentu predpokladá ročnú obmenu personálu v počte 600 profesionálnych vojakov. Problémom v oblasti dopĺňovania je dnes nedostatok voľných funkcií v hodnosti vojak 2. stupňa. Treba zvýšiť kvalitu personálnej práce veliteľov, realizovať povyšovanie profesionálnych vojakov v najnižších hodnostiach. Dôraz je potrebné položiť aj na kvalitu spracúvaných služobných hodnotení, neperspektívnych vojakov nezaraďovať do programu udržiavania a vytvoriť tak priestor pre obmenu personálu formou regrutácie. Už dnes vieme, že niektoré špecifické odbornosti pre Ozbrojenú silu SR nie sme a nebudeme schopní zabezpečiť, ak sa nezmení prístup k podmienkam na trhu práce. Z toho vyplýva, že musíme pružnejšie reagovať na podmienky trhu práce a vytvárať motivačné a stimulačné prostredie pre budúcich profesionálnych vojakov.

/ Miroslav MINÁR

/ foto archív Výcvikovej základne
OSN Český Krumlov

UNPROFOR otváral dvere (2)

Pri Plitvických jazerách bolo prvé rebierko (ale nie srbské...)

Ešte predtým ako mierové zbory svetového spoločenstva mali byť prvý raz vo svojej histórii nasadené na „starom“ kontinente, musela na Balkáne najskôr uspieť misia osobitného vyslanca generálneho tajomníka OSN Američana Cyrusa Vancea.

Zadanie bolo jasné: presvedčiť jednotlivé strany konfliktu v Chorvátsku, že nasadenie jednotiek je oprávnené a užitočné. Zároveň sa musela zastaviť paľba medzi JNA (Juhoslovenská národná armáda) a chorvátskymi oddielmi. Podarilo sa a 2. januára 1992 bolo v Sarajeve podpísané dlho očakávané primerie. Nový generálny tajomník OSN Butrus Ghálí vyslal do Chorvátska najskôr skupinu dôstojníkov. Ochranné sily OSN (UNPROFOR) museli počkať až do chvíle, keď s plánom Cyrusa Vancea vyjadria definitívny súhlas všetky zúčastnené strany. K tomu došlo až 21. februára 1992.

Už 8. marca 1992 dorazilo do Juhoslávie velenie mierovej misie na čele s indickým generálom Satišom Nambijárom, hrdinom indicko-pakistanskej vojny z roku 1971. Úlohou jadra misie UNPROFOR bolo dohodnúť rozmiestnenie modrých baretov do troch ochranných zón, tzv. UNPA – United Nations Protected Area. Konkrétne vo východnom Slavónsku, západnom Slavónsku a v tzv. Republike Srbska Krajina. Skupina ďalších sto vojen-

ských pozorovateľov bola vyslaná do Bosny a Hercegoviny. Mandát pre štrnásťtisícovú mierovú zbor OSN znel: dohľad nad odchodom JNA z chorvátskeho územia a ich následná demilitarizácia.

Československé zastúpenie

Náš československý prápor sa dostal do spoločnosti vojakov týchto krajín: Švédsko, Nórsko, Fínsko, Dánsko, Holandsko, Francúzsko, Kanada, Belgicko, Luxembursko, Rusko, Poľsko, Nepál, Argentína, Jordánsko, Keňa, Nigéria a Veľká Británia. Takmer 500-členný kontingent pôsobil v sektore JUH spolu s Francúzmi a vojakmi z Kene. Veliteľstvo bolo zriadené v Campe Borje pri Titovej Korenici. Priestor našej zodpovednosti bol sice atraktívny – od Plitvických jazier až takmer po mesto Gračac – ale zároveň bol veľmi problematický. Veď práve prvý ozbrojený stret medzi Chorvátmi a Srbmi sa stal tu. Z týchto

území boli vyhnané tisíce Chorvátov, ich príbytky boli zrovnané so zemou alebo boli značne zdevastované. To preto, aby sa sem už nikdy nevrátili. Mysel som si – zlí Srbi. Ale, keď som sa neskôr dostal na druhú stranu bývalého frontu, videl som to isté a musel som povedať – zlí Chorváti.

Prípravu na prvú mierovú misiu v novodobej histórii Československa sme zhruba od polovice januára 1992 absolvovali v krásnom juhočeskom mestečku Český Krumlov. Do 12. apríla 1992 nás do priestoru nasadenia odišlo 481 (51,3 percenta Čechov, 28,6 percenta Slovákov a 18,3 percenta sa hlásilo k moravskej národnosti). Presúvali sme sa cez Maďarsko. Časť velenia po vlastnej osi, hlavné sily niekoľkými železničnými transportmi z Měřína. Všetko sme boli výlučne dobrovoľníci, teda sme išli na vlastnú žiadosť – dôstojníci a vojaci základnej služby, ktorí podpísali záväzok, že sa dočasne stávajú profesionálnymi vojakmi. Každý z nás mal svoje ciele, svoje predsavzatia. Ministeriskí úradníci apelovali, aby sa vojaci nevyjadrovali, že tam idú pre zárobok (priemerne sme mesačne dostávali 980 dolárov, ktoré však Československu refundovalo OSN). To sa ako tak podarilo dodržať. Ale až do chvíle, keď sa na mieste dozvedeli, ako sú platení napr. ich kolegovia z Poľska či Francúzska. Týmto vojakom štát pridával aj dve tisícky. Samozrejme, dolárov...

Novinár vo vojne

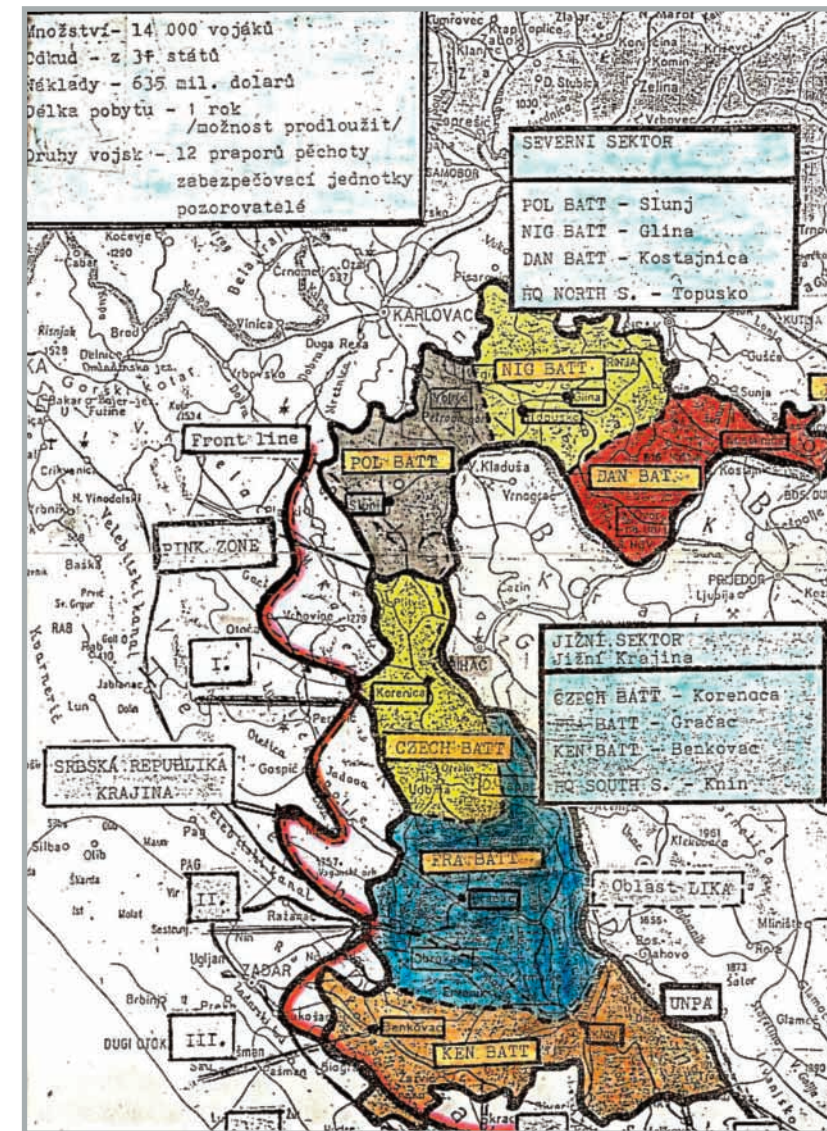
Čo motivovalo mňa, aká výzva? V januári 1991 som bol pri tom, ako sme mediálne s vtedajším hovorcom MNO plk. Petrom Taxom spracúvali nasadenie čs. samostatného chemického práporu v operácii Púštna búrka. Bolo tam aj jedno úmrtie. Napriek tomu, že aj poslucháčom Čs. rozhlasu v Bratislave som viac ráz pripomínal, že išlo o nešťastnú náhodu, verejnosť to nechcela úplne prijať. Asi aj preto, že informácia nebola sprostredkovaná priamo z bojového poľa. Skúsil som teda šťastie a podarilo sa mi presvedčiť kompetentných, že jednotlivka by aj pre takéto prípady mala mať svojho hovorcu. Výdatne vtedy pomohol ústredný riaditeľ Čs. rozhlasu Bratislava Vladimír Štefko, a najmä vtedajší šéf správy zahraničných vzťahov MNO gen. Diviš.

V samotnom Českom Krumlove, v čase, keď sa schyľovalo k slávnostnej rozlúčke (prišiel za nami minister zahraničných vecí Jiří Dienstbier), som svoj novinársky nos zamerail aj na niektoré „pikošky“. Neušlo mi, že prvýkrát sú na misiu vyslané aj ženy, spolu osem. Zaradené boli ako spojárky či administratívne pracovníčky. Na bielo sa natieralo a vyviezlo 91 osobných, terénnych a nákladných automobilov vrátane deviat obrnených transportérov. Tie však nemali výzbroj, mali nám poslúžiť len na pasívnu ochranu. Inak, na čo aj, veď podľa mandátu OSN môže vojak v mierovej misii použiť svoju zbraň len v prípade ohrozenia vlastného života. To sa niekedy nedá vyhodnotiť, čo v plnej miere neskôr využívali či zneužívali rôzne ozbrojené skupiny, ktoré operovali na území pod kontrolou OSN.

A čo sme ešte so sebou brali? Mandát pre našu jednotku sa spresňoval až po niekoľkých dňoch pobytu v misii. A tak podľa zvyklostí OSN sme si museli pribaliť aj zásoby potravín minimálne na 30 dní. V dvoch tzv. „nanukoch“ (mraziarenských autách) bolo 71 paliet proviantu. Napríklad 7,8 ton mäsa, mäsových výrobkov a hydiny, 8 ton zemiakov, 8 ton chleba a 22 000 vajec. Proviantný náčelník našej jednotky kapitán Ivan Rusov nič nenechal na náhodu a v predstihu pripravil aj jedálny listok na prvý týždeň pobytu.

Polievku si už nepamätám. Ale druhé jedlo bolo ozaj typické: rebierko s ryžou... Doma by sme mali srbské rebierko. Ale tam pri Plitvických jazerách, ktoré boli vtedy pod kontrolou etnických Srbov by to mohlo vyznieť ako provokácia. A to veliteľ jednotky podplukovník Karel Blahna rozhodne nechcel pripustiť.

Do štábu jednotky bol prvýkrát zaradený aj psychológ. Skúsený harcovník pplk. Pavel Jirkovský (volali sme ho Chocholoušek) mi dosť pomáhal. A nielen mne. Zo skúseností z Púštnej búrky bolo známe, že nie každý dokázal zvládnuť stresové situácie. Nie každý sa po návrate domov dokázal zmieriť s tým, že ich nečakal strmý vzostup v kariére. A na to všetko bol pri Plitvických jazerách pripravený práve náš „Chocholoušek“.

Rozdielni susedia

Sektoru Juh v tzv. Republike Srbska Krajina velili Francúzi. Boli to naši susedia a mohli sme sa o ich bohaté skúsenosti opierať už od prvého dňa pobytu na Balkáne. Francúzi sú hrdý národ, a tak napriek tomu, že úradným jazykom v UNPROFOR-e bola angličtina, velenie jednotky urobilo dobre, že so sebou zobralo aj vojakov, ktorí vedeli po francúzsky. Ja som sa s dôstojníkmi z krajiny Galského kohúta stretol ešte počas prípravy v Českom Krumlove. Vstěpovali nám zásady takého bežného života v spoločenstve vojakov, ktorí už desaťročia pôsobili v rôznych misiách OSN. Zopár rád sa ušlo aj mne, budúcu hovorcu jednotky. Nie všetko som z toho mohol uplatniť, ale jedno je isté: francúzske skúsenosti pomohli čs. jednotke rýchlo sa etablovať pri Plitvických jazerách.

Za susedov sme mali aj vojakov z Kene. S nimi som sa prvýkrát stretol, keď nás prišli zobrať na vlakovú stanicu v Karlovaci a odtiaľ nás prevážali do kempu Borje v Titovej Korenici. Tú cestu celkom zvládli. Pravda, horšie to už bolo na check pointoch. Vybudovali ich veľmi skromne – cez cestu natiahli motúz, retardérmi na ceste boli stredne veľké kamene. A inak pohoda pri čajiku, meditácia a krásne ničnerobenie. To len hralo do kariet tým z jednej i druhej strany frontu. UNPROFOR a vojakov z exotických krajín na svojom území nechceli. A dávali im to aj patrične najavo. Neskôr sa to čiastočne zmenilo. A to aj vďaka nám, keď sme vojakom z Kene začali pomáhať.

Ked' je tato v Afganistane

/ Jozef ŽIAK
/ foto archív útvaru

Profesionálny vojak odchádza na zahraničnú operáciu do Afganistanu. Doma na neho veľa ráz čaká manželka a deti. Pol roka rodina funguje len tak, na diaľku. Chvalabohu za skajp, ktorý aspoň trochu dokáže najmä malým deťom pripomenúť ocina.

Manželky však doma musia počas neprítomnosti svojich mužov riešiť aj celkom prozaické problémy, súvisiace s normálnym fungovaním domácnosti. A okrem toho skajpu im zúfalo chýbajú informácie o každodennom živote ich manželov v ďalekej cudzine. Aj preto sa podľa staršieho dôstojníka veliteľstva a štábu michalovského mechanizovaného práporu nadporučíka Michala Vajdu začalo na jeseň minulého roka s pozývaním manželiek, priateľiek a detí profesionálnych vojakov na spoločné stretnutia. Prečo práve v Michalovciach? Okrem iného aj preto, lebo práve spomínaný útvar zabezpečoval od jesene významným podielom celý slovenský kontingent v operácii ISAF. Najmä jeho strážne jednotky v Kandahare a Tarin Kowte.

Nezabudli na rodiny

„Chceli sme niečo urobiť, aby naši vojaci v ďalekom Afganistane vedeli, že ich rodiny a blízki nie sú zabudnutí,“ hovorí veliteľ práporu podplukovník Ľubomír Kochanský. Nad obdobnými stretnutiami s rodinnými príslušníkmi vojakov, ktorí plnia úlohy v zahraničí, už dávnejšie premýšľali aj v iných útvaroch na Slovensku. Bolo aj niekoľko úspešnejších i menej vydaných pokusov niečo v tejto oblasti urobiť. Narážalo to

však na niekoľko problémov. Buď profesionálni vojaci, ktorí plnili úlohy v zahraničí, pochádzali v prevažnej miere zo vzdialenejších regiónov (najmä útvary na západnom Slovensku majú značnú časť svojich vojakov z východu republiky), alebo z útvaru je v zahraničí len zopár vojakov, nejde o kompaktnú jednotku...

V prípade michalovského útvaru teda došlo k vzácnnej zhode priaznivých podmienok na uskutočnenie takýchto akcií s rodinnými príslušníkmi. Čo ľudí najviac zaujalo? „Na prvom stretnutí na jeseň minulého roka sme rozdali anonymný dotazník, v ktorom sme sa pýtali aj na tieto veci. Rodiny chceli vidieť viac aktuálnych fotografií z činnosti vojakov. Žiadali nie ilustračné, ale konkrétne fotky, na ktorých sú ich manželka, otcovia. Na základe toho sme sa snažili už na druhé stretnutie získať práve takéto fotografie z priestoru operácie. Nebolo to také jednoduché, lebo sa museli posúdiť aj z hľadiska operačnej bezpečnosti. Ale nakoniec sa nám to podarilo,“ hovorí nadporučík Vajda. Rodiny sa podľa neho zaujímali aj o konkrétne informácie z miesta nasadenia, lebo vojaci im veľmi nechcú hovoriť o tom, čo konkrétne robia. Trochu sa aj boja, či to môžu povedať.

Aj preto v Michalovciach zorganizovali zaujímavú ukážku. Simulovala činnosť strážnej jednotky priamo v Afganistane. „Urobili sme to pre manželky a deti, aby si lepšie vedeli predstaviť prácu, ktorú ich manželka a otcovia robia každý deň. V rámci ukážky sa oboznámili s reálnou činnosťou na bráne. S prehľadávaním a kontrolou osôb i vozidiel. Aby bola celá situácia ešte viac zrealizovaná, časť vojakov bola v prezlečení za miestnych obyvateľov. Dokonca sme

nahráli aj niektoré incidenty. Keď bol pri prehliadke osôb a vozidiel nájdený podozrivý predmet,“ spomína nadporučík Vajda.

Igorko sa v škôlke chválil ocinom

Práve spomínaná ukážka pomohla mnohým rodinným príslušníkom reálnejšie pochopiť činnosť, ktorú robia v Afganistane. Výnimkou nebola ani pani Svrčeková. „Dovtedy sme napriek skajpovaniu a fotografiám celkom neprenikli do toho reálneho života vojakov. Som vďačná za túto možnosť. Najstarší syn Igorko ešte dlho v škôlke deťom vysvetľoval, čo jeho ocino robí a bol na neho hrdý,“ priznáva pani Svrčeková, ktorej manžel rotný Igor Svrček sa vrátil v marci z Afganistanu.

Mladá žena bola doma z tromi deťmi (okrem najstaršieho Igorka aj s jeho sestričkou Tamarkou a najmladším, dva a polročným Šimonom). Veľmi kladne hodnotila stretnutia, na ktorých sa viac dozvedela o práci manžela, ale aj lepšie sa spoznala s manželkami iných vojakov. Často si navzájom poradili pri riešení niektorých problémov. Michalovčania zorganizovali v marci vďaka peknému počasiu aj akciu vonku. V kúte kasárenského areálu urobili ohnik a opekali špekáčikov. Najviac sa tešili z akcie deti. Pre manželky zasa psychológ michalovského samohybného delostreleckého oddielu poručík Martin Zajak urobil prípravu na návrat otcov, manželov zo zahraničnej operácie. Povedal im, čo od nich v prvých dňoch po návrate môžu očakávať a čo nie. Vychádzal zo svojich reálnych skúseností, veď do júna minulého roka pôsobil v operácii ISAF ako psychológ slovenského kontingentu. Na túto tému rodinám rozdal aj niektoré zaujímavé brožúrky.

Na predchádzajúcich akciách, ktoré boli v zime, deti kreslili obrázky a posielali ich otcom do Afganistanu. Ako využiť v budúcnosti tieto skúsenosti? „V máji ešte budeme mať posledné stretnutie s decembrovou rotáciou. Chceme ho zasa v prípade priaznivého počasia robiť vonku. Uvariť kotlíkový guláš pre rodiny, zorganizovať pre deti rôzne hry. A nebude chýbať psychologická príprava rodín na návrat. V budúcnosti by sme chceli prvé stretnutie urobiť ešte pred odletom vojakov na misiu a dotiahnuť tam čo najviac ľudí. Podľa vlastných skúseností viem, že keď sa nám podarí práve na toto stretnutie dostať čo najviac ľudí, prídu aj na ďalšie... Je dôležité vzbudiť záujem rodín, zaujať ich. Niektorí si nesprávne zamieňali toto prvé stretnutie so slávnostnou rozlúčkou. Ale tak to nefunguje. Na rozlúčke nie je na takéto stretnutie vhodné prostredie. Ani časovo, ani emocionálne. Rodiny intenzívne prežívajú rozchod. Ide aj o to, aby sa samotné rodiny viac navzájom spoznali, potom sa lepšie lámu bariéry a sú aktívne. My sme mali na jednotlivých stretnutiach od 20 do 40 ľudí. Chceli by sme viac, robiť ešte zaujímavejšie programy. Je dobré, že u nás na východe je väč-

šina vojakov z pomerne blízkeho okolia.

V budúcnosti by sme chceli na tieto aktivity využiť aj tzv. divíziu rekreačnú chatu na Zemlinskej Širave,“ konštatuje nadporučík Vajda, ktorý je v michalovských kasárňach dušou celého projektu.

Vojenská torta za odmenu

Jeho prácu oceňuje veliteľ práporu podplukovník Kochanský, jeho zástupca major Jozef Haňo i náčelník štábu práporu major Dušan Bažo. „Stretnutia sa ukázali veľmi úspešné. Nebudem skrývať, že aj keď sme tak trochu čakali priaznivú odozvu napríklad na praktickú ukážku činnosti strážnej jednotky, aj my sami sme boli prekvapení takým ohlasom na túto akciu zo strany rodín. Veľmi priaznivo sa hodnotili aj omše na záver stretnutí,“ dopĺňa major Bažo.

Zaradiť do programu stretnutí omše bol vydaný krok aj podľa nadporučíka Vajdu. „Stretili sa s ohlasom. Duchovní jednoducho majú dar reči. Na prvom stretnutí bol duchovný brigády major Jozef Michalov. Okrem iného prezentoval svoje skúsenosti z ISAF a Iraku. Vedel sa veľmi dobre vžiť do situácie vojakov a ich rodín. Navyše, keď sám má ako gréckokatolícky farár rodinu, deti. Omšu na ďalšom stretnutí už mal náš duchovný nadporučík Ján Čupalka, ktorý sa medzitým vrátil z misie UNFICYP na Cypre. Je celkom bežné, že niektorí rodinní príslušníci dokonca ešte pred začiatkom stretnutia prídu do kaplnky za našim duchovným a prehodia s ním zopár slov...,“ pripomína nadporučík Michal Vajda.

Ale hádam najviac ho teší, že aktivity, ktoré pre rodinných príslušníkov organizujú, nezostali bez odozvy. Jedna manželka im ako výraz vďaky upiekla a priniesla tortu v maskovacej kamufláži s tankom, ďalšia kvety. Iná založila facebookovú skupinu. Otcovia zasa v Afganistane nedočkavo čakali na balíky s kresbami, čo pre nich malovali deti.

Čo ďalej?

Podľa zistení nadporučíka Vajdu a príslušníkov velenia michalovského mechanizovaného práporu by rodiny vojakov uvítali aj relaxačné pobyty v prírode. Zatiaľ tomu bránia určité legislatívne prekážky, no najmä nedostatok financií. Veliteľ práporu podplukovník Ľubomír Kochanský uznáva prospešnosť a výhodu týchto stretnutí. Aj preto, lebo rodinní príslušníci sami hovoria, čo sa im páči a čo by chceli na ďalšom stretnutí. Rodinám sa usilovali pomôcť aj vybavením určitých vecí na úradoch v neprítomnosti ich manželov, otcov. „V budúcnosti treba na takéto akcie vyčleniť potrebné finančné prostriedky. Zatiaľ sme sa na to sami poskladali, ale to nemôže byť systémové riešenie. Naši vojaci, ktorí plnia v operácii ISAF náročné úlohy a šíria dobré meno našich ozbrojených síl i celého Slovenska si to určite záslúžia.“

Nové pravidlá pre verejné obstarávanie

/ JUDr. Alexandra TOMEČKOVÁ

Zákon č. 91/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony [ďalej len „zákon“], vriesol s účinnosťou od 9. marca 2012 do verejného obstarávania nové pravidlá.

Tieto vyplývajú zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/81/ES z 13. júla 2009 o koordinácii postupov pre zadávanie určitých zákaziek na práce, zákaziek na dodávku tovaru a zákaziek na služby verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi v oblastiach obrany a bezpečnosti a o zmene a doplnení smernice 2004/17/ES a 2004/18/ES v platnom znení, ktorú zákon preberá do slovenského právneho poriadku. Smernica 2009/81/ES má za cieľ vytvoriť priestor na hospodársku súťaž pri zadávaní zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti, pri súčasnom rešpektovaní národnej bezpečnosti členských štátov Európskej únie. Na posudzovaní novej právnej úpravy sa v rámci jej prípravy podieľali príslušné organizačné zložky Ministerstva obrany SR v súlade s úlohou vyplývajúcou z uznesenia vlády SR č. 174 z 10. marca 2010.

Pod zákazky v oblasti obrany a bezpečnosti zákon zahŕňa

- dodanie vojenského vybavenia alebo citlivého vybavenia,
- uskutočnenie stavebných prác, dodanie tovaru alebo poskytnutie služieb, ktoré priamo súvisia s dodávkou vojenského vybavenia alebo citlivého vybavenia, a
- uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služieb, ktoré sú na osobitné vojenské účely alebo ktoré majú citlivý charakter.

Vojenským vybavením zákon rozumie vybavenie osobitne navrhnuté alebo prispôsobené na vojenské účely a určené na použitie ako zbraň, munícia alebo vojenský materiál. Vzhľadom na vyvíjajúci sa charakter technológií smernica 2009/81/ES ani zákon dôsledne nevymenú-

va, čo sa rozumie vojenským vybavením. Môže ním byť aj produkt s pôvodne civilným určením, ktorý bol neskôr prispôsobený na vojenské účely.

V piatej časti zákona s názvom „Zadávanie zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti“ sa ustanovujú okrem iného pravidlá pre bezpečnosť a ochranu utajovaných skutočností. Verejný obstarávateľ a obstarávateľ musí pri zákazkách s takýmto citlivým charakterom určiť osobitné požiadavky a opatrenia, ktoré je povinný uchádzač alebo záujemca v danej oblasti zabezpečiť. V tejto časti zákona sa ustanovujú aj podmienky pre bezpečnosť dodávok, ako aj pravidlá a postupy pri zadávaní subdodávok. Požiadavky na bezpečnosť dodávok, ktoré verejný obstarávateľ a obstarávateľ určuje pri zadávaní zákazky v oblasti obrany a bezpečnosti, sa môžu týkať napr. poskytnutia záruk proti rizikám spojeným s organizáciou dodávateľského reťazca uchádzača, príp. záväzkov nepretržitej dostupnosti kapacít, údržby, náhradných dielcov a ďalšej podpory zo strany uchádzača, osobitne v prípadoch krízy vymedzenej v zákone. Ustanovenia zákona, ktoré sa týkajú subdodávok, majú za cieľ vnieť súťaž aj do týchto častí dodávateľských reťazcov úpravou osobitných požiadaviek pri ich zadávaní.

Zákon zachoval podstatnú časť z doterajších výnimiek vyplývajúcich zo smerníc 2004/18/ES a 2004/17/ES v platnom znení, pričom niektoré z nich sú teraz obmedzené už len na civilné zákazky. Jednou z nových výnimiek, ktorou sa upravuje výňatie zákaziek z pôsobnosti zákona, je výnimka na zákazky, ktorých účelom je vykonávanie spravodajských činností spravodajskými službami. Zákon upravuje výnimku aj na zákazky, pri ktorých je nevyhnutná ochrana základných bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky v súlade so Zmluvou o fungovaní Európskej únie, pričom jej využitie podlieha osobitne prísny podmienkam, ktoré definoval Európsky súdny dvor vo svojej ustálenej judikatúre a Komisia Európskych spoločenstiev vo svojom výkladovom oznámení zo 7. decembra 2006.

V tomto kontexte zákon vytvára právne prostredie, ktoré je ústretové špecifickým potrebám a požiadavkám verejného obstarávania v oblasti obrany a bezpečnosti.

/ Pavol VITKO

Devín - Bratislava aj s vojakmi

Na štart 65. ročníka národného behu Devín - Bratislava sa v nedeľu 15. apríla už tradične postavili aj vojaci v poľných uniformách. Popri vojakoch Čestnej stráže prezidenta bežali v uniformách aj deväti vojaci 13. mechanizovaneého práporu Levice. „Plníme síce náročné úlohy v rámci NRF (NATO Responce Force - sily rýchlej reakcie NATO), ale našli sme si čas aj na doladenie bežeckej vytrvalosti. Som rád, že sme všetci v poriadku dobehli do cieľa aj so zástavou nášho práporu,“ s uspokojením konštatoval poručík Kornel Kánik, veliteľ čaty palebnej podpory. Vo viac ako 6-tisícovej mase bežcov pretekali aj vojaci v klasických maratónkach a tričku. Napríklad rotný Emil Duraj z prezidentskej stráže, ktorý o. i. počas misie UNFICYP na Cypre v roku 2010 zvíťazil v medzinárodnom triatlone, sa pokúsil zlepšiť svoj osobný rekord. Podarilo sa. Na svojom v poradí 9-tom „Devíne“ dobehol v čase 42 minút 34 sekúnd, čo pre neho znamenalo 24-sekundové zlepšenie. Celkove skončil medzi mužmi na výbornom 44 mieste. Vojaci v uniformách nadväzujú na 11,6 kilometrovom behu Devín – Bratislava na historickú tradíciu, keď v úvodných ročníkoch pretekov mali vysoké zastúpenie práve príslušníci predvojnovaj Československej armády. Napríklad v roku 1935 bolo zo 135 bežcov až 125 vojakov. Z roku 1934 sa dokonca zachovala fotografia, na ktorej beží vojak s malou poľnou a puškou.

Slovník anglicko slovenský

marketer – predavač
fallacious – mylný, nesprávny, chybný, klamlivý
goddess – bohynia
bylaw – nariadenie, predpis
furrier – kožušník, obchodník s kožušinami
quip – vtipná, trefná (poznámka)
nonviolence – pasívny odpor
falcon – sokol
northerly – severný, vedúci severným smerom; severský
petite – útlý, drobný
sheen – lesk, lesk
frustration – frustrácia, potlačenie, sklamanie, znechutenie; zmarenie, skrúženie
quizzical – skúmový, spýťavý (pohľad)
liberation – oslobodenie; zrovnoprávenie, emancipácia
pelmet – garníza
fugitive – utekajúci, na úteku; prchavý, prechodný, dočasný
melting – roztápanie, roztavenie, topenie, topenie
faith – viera, dôvera; vyznanie, sľub, uistenie
pelage – srst
quorate – uznášaniaschopný
symmetry – súmernosť, symetria
fulfil – splniť [sa]; vykonať; uskutočniť
byword – stelesnenie, symbol
irritate – podráždiť, popudíť
tireless – neúnavný; vytrvalý, energický

Nemocnica na okraji disku

/ kpt. Peter GARAJ

V dnešnej časti sa nebudeme zaoberať praktickými vecami, ale pozrieme sa na niečo teoretické. Teda, v ideálnom prípade teoretické. Virusy. V našom rezorte je história antivírusových riešení celkom bohatá a nie vždy to bolo najideálnejšie riešenie. Teda z pohľadu používateľa.

V nedávnej histórii sme mali antivírusové riešenie, ktoré bolo vyvíjané viac menej na našej sieti, prípadne si možno niektorí spomenú na internetový ochranný systém, ktorý každý kontrolovaný súbor najskôr uložil k sebe a až potom kontroloval. A až keď kontrola nič neobjavila, súbor sa uvoľnil pre používateľa. V praxi to vypadalo tak, že stahovaný súbor sa dlho neveďel „rozbehnúť“, no zrazu sa celý stiahol za jednu sekundu.

Ale načo vlastne máme takúto ochranu? Jedno staré po-

čítačové príslovie hovorí, že čím viac jednotiek a núl program má, tým rýchlejšie sa zapletú. V praxi to napríklad znamená, že program (a programom sa dnes myslí úplne všetko, či už je to webová stránka elektronického bankovníctva, alebo aplikácia prehrávača hudby na mobilnom telefóne) môže pri neštandardných a neošetrených vstupoch dávať nesprávne či dokonca nechcené výstupy. Ako príklad si môžeme predstaviť prihlasovací dialóg elektronického bankovníctva. Ak by sme ako login zadali napríklad 2001 znakov a ako heslo napríklad príkaz „DROP TABLE ALL“, môže sa stať, že po odoslaní spôsobíte

! ESET Smart Security
Objekt:
http://eicar.org/download/eicar.com
Infiltrácia:
Eicar testovací súbor
Info:
prerušené spojenie - uložený do karantény

banke problémy. Našťastie to nie je až také ľahké, ale ignorovať to by bola chyba. A žiaľ, funguje to aj naopak, teda pri bežnom prehliadaní webu niekto pošle vám upravený obrázok, zvuk či text a váš vlastný systém pri jeho interpretácii spácha seppuku.

Virusy sú ďalším problémom, pred ktorým treba používateľa chrániť. Hoci sú tradičné viry v súčasnosti na ústupe, stále ich je dosť, aby sme sa mali na pozore. Dnešné viry málokedy ničia. Používateľova pracovná stanica ukrýva omnoho viac cenných vecí. Výkon, čísla kreditných kariet, prístupové údaje k e-mailu. To všetko dokáže škodlivý vírus získať a využiť, a ani si to nevšimneme.

O globálnej ochrane rezortnej dátovej siete nebudeme hovoriť, mohlo by sa nám to vypomstiť. No ochrana pracovných staníc je u nás už dlhšie zabezpečovaná softvérom firmy ESET. Jedna z popredných firiem v oblasti bezpečnosti so slovenskými koreňmi a skúseným tímom ľudí sa stará o to, aby ste sa nemuseli báť žiadneho škodlivého softvéru. A keďže tento druh bezpečnosti považujeme za povinný, ak ho nemáte, budete naň upozornení pri každom prístupe do nebezpečnej zóny (inými slovami, nepôjde vám internet).

Nakoniec, ak ste ešte nikdy nevideli svoj antivírusový softvér pri práci, alebo len chcete vyskúšať, či váš program na ochranu pred škodlivými vírusmi funguje, ako má, otvorte si adresu <http://www.mos:sk/eicar/> a váš antivírus by vás mal upozorniť. Ak nie, nie ste chránení a pravdepodobne máte problém.

Ako sa naučiť presnosti

/ Miloš ARNOLD

/ oddelenie protokolu KaMO

Nepresnosť je v našej spoločnosti častým javom. Pritom zásada presnosti patrí k hlavným pravidlám slušnosti. Nerať sa to začína nevinné... Prídeme o pár minút neskôr na poradu, zmeškáme začiatok divadelného predstavenia, prídem neskoro na dohodnutú schôdzku a pod. Mnohí si ani neuvedomujú, že meškaním znevažujú svojich priateľov, partnerov a známych. Vo všeobecnosti platí, že na určité príležitosti – a to nielen protokolárne – by sme nemali nikdy meškať.

Ak sme pozvaní na slávnostnú večeru alebo ples, kde predpokladáme určitý zasadací poriadok, je nevyhnutné prísť načas, ak nie minimálne o pár minút skôr. Sú aj také príležitosti, ako napríklad koktail, kde nie je nevyhnutné byť na minútu presní.

Môžeme prísť kedykoľvek, ale aj odísť, ale tiež sa musíme „vojsť“ do určitého časového limitu, kedy prísť a nemeškať. Na recepciu by sme nemali prísť ani veľmi skoro, ale ani príliš neskoro.

V posledných rokoch sa zaužívalo pri pozvaní na recepciu uviesť nielen začiatok, ale aj jej koniec, preto by sme mali vedieť, kedy najneskôr odísť. Ak organizujeme spoločenskú udalosť, kde sme hostitelia, je nevyhnutné prísť v dostatočnom predstihu, aby sme mohli svojich pozvaných hostí privítať.

Presnosť v pracovnom styku by mala byť samozrejmosťou. Nepresnosť by sa nemala tolerovať. Pozvania na stretnutia alebo porady, či už ústne, alebo písomné, by mali jasne stanoviť dodržanie presnosti. Pozvaný by mal ihneď informovať svojho nadriadeného v prípade, že nemôže termín a čas dodržať.

Ak prichádzame nepresne, je našou povinnosťou ospravedlniť sa a stručne vysvetliť dôvod meškania [stať sa to môže každému, no nemalo by to byť samozrejmosťou]. Keď prídeme neskoro na poradu, je nevhodné „vpadnúť“ do rozhovoru, podávať si s každým ruky alebo inak vyrušovať. Myslíme aj na to, že v prípade veľkého meškania, našu účasť na porade prítomní neprijmú a nadriadený nás pošle preč, čo môže mať aj zlé následky.

Platí, že ak vyžadujeme presnosť od svojho okolia, mali by sme byť príkladom. Aj pre nadriadeného platí to isté čo pre nás. Nestačí len vyžadovať a ako nadriadený si vyhradiť privilégia. Takýto postoj podkopáva dôveryhodnosť.

Ja som to ALELUJA

/ kpt. PaedDr. Jozef PALUBA

/ kaplán práporu RCHBO Rožňava

Výbornou témou na čítanie či sledovanie vo filmoch je téma o hrdinovi, ktorý berie spravodlivosť do vlastných rúk a potrestá krivdy a nespravodlivé obvinenia nastrčených svedkov i nepoctivého sudcu, ktorý ho nespravodlivo odsúdil, a tak napravi verejnú mienku o sebe.

Vo veľkonočnom období je v centre diania a pozornosti celého kresťanského sveta hrdina Ježiš Kristus, ktorý ako Boh a človek zároveň neberie spravodlivosť do vlastných rúk v zmysle pomstiť sa, ale pokorne a pokojne vníma udalosti okolo vlastnej osoby, a to rovnako pred smrťou, ako aj po smrti a zmŕtvychvstani.

Keby sme Ho však chceli vidieť tak po svojom ako svetského hrdinu, možno by to mohlo vyzerať takto. Predstavme si, že by sa zjavil predsedovi židovskej veľrady Kajfášovi, ktorý vlastne zinscenoval tento nespravodlivý proces s Ježišom. Kajfáš by musel byť v šoku a Ježiš by mu len taktne poznamenal: „Nevravel som ti, kto som, a ty namiesto toho, aby si sa zamyslel, dal si ma odstrániť s vedomím, že bude po všetkom, a hľa tu je nový začiatok, nový vek zrodu kresťanského vnímania sveta i náboženstva.

Alebo keby sa bol zjavil Pilátovi, či by ho svojou prítomnosťou nevystrašil až na smrť?

A čo by mu povedal v tomto prípade? „Či si nemal radšej Pilát uvažovať spravodlivo, ako hľadiť na kariéru, postavenie, priateľstvo s cisárom, ako vydať na smrť nevinného?“ Alebo stretnutie s vojakmi? Či by im Ježiš nepovedal, že slepo poslúchali a vykonal rozkaz, a ešte sa aj posmievali, bili Ho, oplúvali a týrali zbytočne? Alebo ako by reagoval zástup ľudí, ktorí kričali, ukrižuj Ho, a ktorí sa pod križom posmievali a vyzývali Ježiša, aby z križa zostúpil, ak zachraňoval iných a seba nevie...

Ježiš však nenaplnil atribúty svetského hrdinu, nevyužíval triumf zmŕtvychvstania na poníženie nepriateľov, ale naopak, využíval ho na podporu a prehlbenie viery a priateľstva so svojimi najbližšími, navštevuje a zjavuje sa učeníkom, apoštolom, kamarátom, lebo im verí, že práve oni budú ochotní pokračovať v jeho začatí diele evanjelizácie ochotne a s láskou aj za cenu vlastného života.

Kedže do rodiny Kristových priateľov patríme aj my ľudia dnešnej civilizácie, ktorí sme Jeho nasledovníkmi, aj nám verí a vkladá do nás nádej, že aj my dielo evanjelizácie budeme zveľadovať a štafetu viery odovzdáme budúcim generáciám neporušenú a nedeformovanú civilizačnými zmenami, ktoré sekularizácia v dnešnom svete silne produkuje, a tak vyvíja nátlak aj na všetko kresťanské a duchovné. Slová Pána Ježiša: „Pokoj vám. Ja som to,“ nech nám dodávajú odvahu a chuť byť ohlasovateľmi Kristovej blahozvesti a sprítomňovaním Jeho samého v našom živote.

Psychické zdravie – fenomén našich dní

/ kpt. Martin BITTNER

V súvislosti s mnohými negatívnymi udalosťami dnešných dní, počas ktorých došlo k násiliu, týraniu alebo k zneužitiu zbrane s dôsledkom smrti, vo verejnosti rezonuje veľmi dôležitá a komplikovaná téma psychického zdravia.

V prostredí armády so sebou prináša množstvo otázok dotýkajúcich sa psychickej spôsobilosti, odolnosti a pripravenosti vojakov čeliť nepriemným situáciám a udalosťami.

Otázky typu: „Kto reálne je alebo nie je psychicky zdravý?“ alebo „Môžem sa spoľahnúť na niekoho, kto má takúto problém?“ sa objavujú vo chvíli, keď sa velitelia musia rozhodnúť a preberajú na seba zodpovednosť za konkrétneho človeka, lenže „de facto“ nielen za neho, ale za celú svoju jednotku.

Podľa odborníkov sa psychické zdravie vníma ako integrálna súčasť zdravia organizmu a predstavuje stav, keď všetky duševné pochody prebiehajú harmonicky, umožňujú správne vnímať vonkajšiu realitu, primerane a pohotovo reagovať na všetky podnety a riešiť bežné aj neočakávané úlohy, stále sa zdokonaľovať a prežívať uspokojenie zo svojej činnosti. Zdôrazňuje sa prepojenosť a celistvosť organizmu človeka, neoddeluje sa telesné od duševného, poukazuje sa na súvis myslenia s emóciami, správaním a s telesnými pocitmi. Pre lepšiu predstavu o tom, čo psychické zdravie je, ponúkam prehľad kritérií psychického zdravia, ktoré zdôrazňujú stavy telesnej, duševnej a sociálnej pohody a rovnováhy.

1. sledovanie vlastných záujmov: Psychicky zdraví ľudia kladú svoje vlastné záujmy o niečo vyššie než záujmy druhých ľudí. Sú schopní obetovať sa pre druhých, na ktorých im záleží, ale nie bezpodmienečne a bez obmedzení.

2. sledovanie záujmov druhých: Sledovanie záujmov druhých je racionálne, pretože človek je tvor spoločenský a najlepšie sa cíti v spoločnosti druhých ľudí, s ktorými má priateľské vzťahy

3. zameranie na seba: Psychicky zdravý človek preberá zodpovednosť za svoj vlastný život a stanovuje si svoje vlastné ciele. Pri dosahovaní stanovených cieľov dáva prednosť spolupráci s druhými ľuďmi.

4. vysoká tolerancia voči frustrácii: Psychicky zdravý jedinec dovoľuje sebe i ostatným, aby robili chyby. Snaží sa zmeniť tie nežiaduce okolnosti, ktoré zmeniť možno, zmieri sa s tými, ktoré sa zmeniť nedajú, a usiluje sa medzi nimi správne rozlišovať.

5. pružnosť, prispôboivosť: Psychicky zdravý jedinec je vo svojom myslení a konaní otvorený, pružný, prispô-

bivý, nezastáva rigidné a extrémne postoje ani voči sebe, ani voči druhým.

6. zmierenie s neistotou: Psychicky zdravý človek si uvedomuje, že žije vo svete pravdepodobnosti, kde neexistujú absolútne istoty. Považuje to za vzrušujúce a fascinujúce, nie za ohrozujúce.

7. oddanosť kreatívnym postojom: Psychicky zdravý človek je zameraný na nejaký projekt mimo seba, má veľa záujmov, ktorým sa usilovne venuje.

8. vedecké myslenie: Psychicky zdravý človek býva objektívnejší, racionálnejší a myslí viac vedecky než ľudia s psychickou poruchou. Aj keď je schopný hlbokých a ozajstných emócií, dokáže sa ovládať, reflektovať svoje prežívanie a konanie a domýšľať jeho dôsledky.

9. prijatie samého seba: Psychicky zdravý človek je väčšinou rád, že žije a prijíma sám seba práve preto, že žije. Snaží sa mať sám k sebe bezpodmienečne kladný postoj a odmieta sa hodnotiť globálnymi nálepkami.

10. podstupovanie rizika: Psychicky zdravý človek sa nebojí podstupovať riziko, aj keď sa môže stať, že sa mu niečo nepodarí. Je odvážny, nie však hazardér.

11. dlhodobý hedonizmus: Psychicky zdravý človek vyčutnáva príjemnosti okamihu a usiluje sa o dlhodobé potešenie v budúcnosti. Vyhýba sa okamžitým pôžitkom, ak by znamenali v budúcnosti dlhodobé neprijemnosti.

12. ne-utopický postoj: Psychicky zdravý človek si uvedomuje, že utópie sú nedosiahnuteľné, že človek nikdy nedosiahne všetko, o čo sa snaží, a nikdy sa úplne nevyhne stratám a utrpeniu. Preto sa neusiluje dosiahnuť úplnú dokonalosť či úplné šťastie, ani sa celkom vyhnúť úzkosti, depresii či nepriateľstvu druhých.

13. prijatie zodpovednosti za vlastné emocionálne ťažkosti: Psychicky zdravý jedinec je ochotný si pripustiť, že za svoje emocionálne ťažkosti si môže do značnej miery sám, neobviňuje druhých ľudí alebo spoločenské pomery za svoje zlyhania, negatívne pocity a myšlienky.

Na záver si dovoľm citovať rímskeho filozofa Epikteta, ktorý povedal:

„Neznejpokojujú nás veci samy osebe, to čo nás znepokojuje, je naša mienka o nich.“

Bronco s navádzanými bombami

Filipínske letectvo pravdepodobne vybavilo minimálne dve zo svojich lietadiel OV-10A Bronco tak, aby mohlo niesť americké bomby JDAM navádzané pomocou GPS. Začiatkom roka zaútočili tieto OV-10 na tábor islamskej teroristickej skupiny Abú Sajáfa na ostrove Jolo. Tábor vypátralo americké bezpilotné prieskumné lietadlo v noci pomocou tepelných senzorov. Nočná kamera poslúžila na identifikáciu prítomných. Bepilotné prieskumné lietadlo potom poskytlo GPS súradnice tábora dvom filipínskym OV-10. Tie zaútočili ešte pred úsvitom 227-kilogramovými bombami a americký prieskumník zaznamenal výsledky náletu kamerou. Okrem iného pri ňom zomreli traja teroristickí velitelia.

Filipínske letectvo neskôr poprelo, že by používalo navádzané bomby, ale presný zásah cieľa v noci je bez nich takmer vylúčený. Používanie navádzaných bômb vyžaduje úzku technickú spoluprácu s Američanmi, čo môže byť politickým horúcim zemiakom.

North American Rockwell OV-10 Bronco je turbovrtuľové ľahké útočné a pozorovacie lietadlo. Vyrábalo sa v rokoch 1965 až 1976 a Američania ho používali proti gerilám vo Vietname. V roku 1995 ich Američania vyradili.

Exportované boli do Nemecka, Thajska, Kolumbie, Venezuely, Maroka a Indonézie. Filipíny dostali prvých 24 OV-10A z amerických rezerv v roku 1991. Neskôr USA dali ďalších deväť a Thajsko osem kusov.

Stroje OV-10A majú dvojčlennú posádku, dva turbovrtuľové motory, rýchlosť 452 km/h a dolet 927 km. Výzbroj tvoria 4 guľomety kalibru 7,62 mm. Na piatich závesníkoch pod trupom a dvoch pod krídlami môžu byť odpaľovacie bloky neriadených rakiet, dve strely vzduch-vzduch Sidewinder a 227 kg bômb.

Miroslav KACVINSKÝ

foto USAF

Ozbrojené sily
Slovenskej republikyArmádny magazín
v Slovenskej televízii

PROFESIONÁL

uvidíte v premiére
každú stredu na
Dvojke o 21,55 h.
a v dvoch reprízach
- ich vysielač čas sledujte
na internete.

Po prvý raz v katedrále

Liturgické slávenie Veľkonočných sviatkov v Ordinariáte OS a OZ SR sa konalo v Katedrále sv. Šebastiána v Bratislave – Krasňanoch. Ordinár Mons. František Rábek na Bielu sobotu v rámci Veľkonočnej vigílie udelil aj sviatosti kresťanskej iniciácie príslušníkov Ozbrojených síl SR. Priamy prenos omše z neделе Pánovho zmŕtvychvstania z Katedrály sv. Šebastiána odvysielala RTVS. Televízni diváci tak mali možnosť vidieť jedinečné umelecké dielo majstra Marka Ivana Rupnika, ale započúvať sa aj do veľkonočnej homílie ordinára OS a OZ SR Mons. Františka Rábeka, ktorú predniesol počas slávnostnej pontifikálnej sv. omše,

ktorú s ním koncebrovali jeho biskupskí vikári Mons. František Počúrek, Mons. František Bartoš a Mons. Bartolomej Juhás. Ordinár sa veriacim prihovril s myšlienkami súvisiacimi s udalosťami veľkonočného rána, prázdny hrobom, ale najmä s výzvou veriacim, aby si uvedomili povinnosť byť vernými Kristovými nasledovníkmi v každodennom živote. Slávnosť svojimi spevmi a hudobným sprievodom umocnili aj sólista SND Miroslav Dvorský a spevácke zbory Adoremus, Tempus, Dychový kvintet Hudby Ozbrojených síl a SR a mládežnícky katedrálly zbor.

Dr. Tibor UJLACKÝ, PhD.

V priestoroch najvyššie položeného rekreačného zariadenia ozbrojených síl, vo Vojenskej zotavovni na Smrekovici, ktorá sa nachádza v nadmorskej výške 1428 metrov, sa v dňoch 2. až 15. júla 2012 uskutoční letný detský tábor Ordinariátu OS a OZ SR, s kresťanským zameraním, pre deti príslušníkov a zamestnancov Ozbrojených síl SR.

Záujemcovia sa môžu prihlásiť do 31. mája 2012 v Kancelárii generálneho vikára tel. 0960 / 31 34 14, 31 26 08.